

”Täällä olisi ulkomaalainen vieras...”

**Seurakuntien vapaaehtoiset tulkit ja heidän
kokemuksensa**

Inkeri Pyylampi

Pro gradu -tutkielma

Englannin kieli, englannin kääntäminen ja tulkkauk

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Turun yliopisto

Huhtikuu 2015

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Kieli- ja käännöstieteiden laitos / humanistinen tiedekunta

PYYLAMPI, INKERI: ”Täällä olisi ulkomaalainen vieras...” Seurakuntien

vapaaehtoiset tulkit ja heidän kokemuksensa

Pro gradu -tutkielma, 94 s., 22 liites.

Englannin kieli, englannin kääntäminen ja tulkkaus

Huhtikuu 2015

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee puhuttujen kielten tulkkausta seurakunnissa. Tutkielman piiriin kuuluvat eri kristilliset kirkkokunnat ja seurakunnat ja niiden moninaiset tulkkaustilanteet. Seurakuntatulkit ovat yleensä vapaaehtoisia, joten tässä tutkielmassa käsitellään ei-ammattillista tulkkausta.

Aihetta lähestytään tulkkien näkökulmasta. Aineistona ovat kyselyvastaukset. Kysely toteutettiin luomalla lomake Webropol-kyselytyökalulla ja lähettämällä lomakkeen linkki joihinkin seurakuntiin ja joillekin seurakunnallisissa tilanteissa tulkanneille. Kyselyyn tuli 25 vastausta kesä-elokuun 2013 aikana. Vastaajat ovat evankelis-luterilaisesta kirkosta, vapaista suunnista, ortodoksikirkosta ja järjestäytymättömästä kotiseurakunnasta.

Tutkimuksen perusteella seurakuntatulkkaus on omanlaisensa ilmiö tulkkauksen kentällä. Seurakuntaympäristössä tulkatessa tarvitaan tiettyjä ominaisuuksia ja tietoja. Leimallisia piirteitä seurakuntatulkkaukselle ovat esimerkiksi tulkkaamisen kokeminen palvelutehtävänä ja henkilökohtaisen uskon merkitys tulkkaustyössä. Seurakuntatulkit ovat ikään kuin osa kristillistä kulttuuria, ja tämä auttaa heitä tulkkaustehtävässä. Seurakuntatulkkauksella on ominaispiirteensä, mutta tutkimuksen perusteella seurakunnissa esiintyy hyvin monenlaisia tulkkaustilanteita.

Seurakuntatulkeilla ei useinkaan ole koulutusta tulkkaamiseen. Joillekin tulkeille kertyy kuitenkin paljon kokemusta ja sitä kautta he ovat voineet kehittyä tulkkeina. Seurakuntatulkkaus eroaa ammattitulkkauksesta monin tavoin. Seurakunnassa tulkkaustilanne voi esimerkiksi jatkua pitkään ja tulkit tulkkaavat yleensä yksin. Tulkkeina seurakuntatulkit ovat tavallaan yhden alueen asiantuntijoita, jotka ovat erikoistuneet kristillisiin aihepiireihin.

Tulkkauksen tarpeet voitaisiin ottaa seurakunnissa nykyistä paremmin huomioon. Tutkielmassa annetaan joitakin toimenpidesuosituksia seurakuntiin. Tulkkausta voidaan helpottaa esimerkiksi miettimällä tulkkauspaikka mahdollisimman otolliseksi tulkin kuulemisen ja näkemisen kannalta ja lähettämällä tulkille etukäteen aineistoa.

Asiasanat: tulkkaus, vapaaehtoisitulkkaus, vapaaehtoisitulkki, ei-ammattillinen tulkkaus, vapaaehtoistyö, tulkkaus uskonnollisessa kontekstissa, seurakunta, palveleminen

Kaaviot ja taulukot

- Kaavio 1.** Vastaajien sukupuoli
- Kaavio 2.** Vastaajien ikäjakauma
- Kaavio 3.** Vastaajien äidinkieli
- Kaavio 4.** Vastaajien kotiseurakunnat
- Kaavio 5.** Vastaajien tulkkaus seurakunnat
- Kaavio 6.** Kotiseurakunnat ja tulkkaus seurakunnat
- Kaavio 7.** Vastaajien saama tulkkaus koulutus
- Kaavio 8.** Vastaajien näkemys omasta tulkkaus kokemuksestaan
- Kaavio 9.** Tulkkaus kerrat
- Kaavio 10.** Tulkkaus vuodet
- Kaavio 11.** Tulkkaus kerrat ja tulkkaus vuodet
- Kaavio 12.** Tulkkauksen säännöllisyys
- Kaavio 13.** Tulkkaus kokemus seurakunnan ulkopuolella
- Kaavio 14.** Perehdyttäminen tulkin tehtävään
- Kaavio 15.** Vastaajien toiveet paremmasta perehdytyksestä
- Kaavio 16.** Tulkkaus koulutuksen uskottu hyödyllisyys
- Kaavio 17.** Osallistumisvalmius tulkkaus koulutukseen
- Kaavio 18.** Seurakuntien käyttämät tulkkaus menetelmät ja tulkkaus suunnat
- Kaavio 19.** Tulkkaus kielet
- Kaavio 20.** Tulkkaaminen yksin ja pareittain
- Kaavio 21.** Tulkkaus puitteet

Kaavio 22. Keille seurakunnassa tulkataan

Kaavio 23. Laulujen sanojen tulkkaaminen

Kaavio 24. Valmistautuminen tulkkausta varten

Kaavio 25. Aineiston saaminen etukäteen

Kaavio 26. Tulkkien käsitys ennakkoon saatavan aineiston hyödyllisyydestä

Kaavio 27. Sisällön jääminen tulkkaamatta

Kaavio 28. Eripituisten kokonaisuuksien jääminen tulkkaamatta

Kaavio 29. Tilanteet, jolloin tulkki ei olisi halunnut tulkata

Kaavio 30. Kokemus kehittymisestä tulkkina

Taulukko 1. Millaisena tulkkaaminen seurakunnassa koetaan

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Seurakunta tulkkauksympäristönä	2
2.1 Mikä on seurakunta.....	2
2.2 Kristillinen kulttuuri.....	3
2.3 Seurakuntakonteksti ja seurakunnan genret.....	5
3 Tulkkauksen ammatillistumiskehitys	7
3.1 Tulkkauksen peruskäsitteitä.....	7
3.1.1 Tulkkausmenetelmät.....	8
3.1.2 Tulkkausviestintälajit.....	8
3.2 Tulkkauksen ammatillistuminen ja tulkkaustutkimuksen synty.....	9
4 Tulkkaminen seurakunnassa	11
4.1 Seurakuntatulkkauksen nykypäivä	12
4.2 Seurakuntatulkkaus vapaaehtoistyönä	13
4.3 Seurakuntatulkkaus tulkkausviestinnän kentässä	14
5 Tämä tutkimus	17
5.1 Tutkimuksen tavoitteet.....	19
5.2 Tutkimusmenetelmä.....	20
5.2.1 Vastausten kerääminen ja kyselylomake	20
5.2.2 Tutkimusmetodin arviointi ja vastausten tulkinta.....	21
6 Tutkimuksen tulokset	23
6.1 Taustatiedot.....	24
6.1.1 Vastaajien seurakunnat ja tulkkausseurakunnat	26
6.2 Tulkkauskokemus ja -koulutus	29
6.2.1 Tulkiksi seurakuntaan.....	33
6.2.2 ”Älä aina tulkkaa vaan myös tulkitse”	36
6.2.3 Tulkkien koulutustoiveet.....	37
6.3 Tulkkauksutilanne	38
6.3.1 Tulkkauskielet.....	39
6.3.2 Tulkkauksen kesto.....	41
6.3.3 Tulkkauspuitteet.....	42
6.3.4 Kenelle seurakunnissa tulkataan	44
6.3.5 Tulkattut genret.....	45
6.4 Valmistautuminen tulkkamiseen.....	47

6.5 Haasteet	51
6.5.1 Ulkoiset häiriötekijät	51
6.5.2 Sisäiset haasteet.....	53
6.5.3 Haastavat puhesisällöt ja puhetyylit.....	54
6.5.4 Ongelmien ratkaisu.....	60
6.5.5. Tulkkaamatta jättäminen	62
6.5.6 Tulkkauksen kuormittavuus.....	64
6.6 Motiivit ja motivoituminen	65
6.7. Tulkkaamisen kehittäminen.....	70
7 Seurakuntatulkkauksen erityispiirteet.....	74
7.1 Seurakuntatulkkaus palvelemisena	75
7.2 Henkilökohtainen usko.....	77
7.3 Pyhä Henki.....	79
7.4 Ammattitulkkauksen ja seurakuntatulkkauksen eroja.....	81
8 Ehdotuksia seurakuntien tulkkauskulttuurin kehittämiseksi	83
8.1 Tulkkien ammattitaito ja varustaminen tehtävää varten	84
8.2 Puhujan vastuu ja mahdollisuudet	85
8.3 Tulkkausolosuhteet kuntoon	88
9 Loppupäätelmät	89
9.1 Yleinen yhteenveto tuloksista	89
9.2 Tutkimuksen arviointi ja ehdotuksia tulevaan tutkimukseen	91
Lähdeluettelo	92
LIITE 1: Kysymykset.....
English Summary

1 Johdanto

Viime vuosikymmeninä tulkkausala on käynyt läpi melkoisen ammatillistumisprosessin, jota on tuettu alan tutkimuksella. Perinteisesti käännöstieteessä yksi painopiste on ollut kääntäjä- ja tulkkikoulutuksessa ja kääntäjien ja tulkkiensa ammatillisen statuksen edistämisessä. Tämä ei kuitenkaan enää riitä todellisessa maailmassa tapahtuvien käännös- ja tulkkauksilanteiden hahmottamiseen. Yhä useampi ei-ammattilainen kääntää tai tulkaa mitä erilaisimmissa tilanteissa, ja heidän työnsä ei ole vain vaihtoehto vakiintuneelle käännös- ja tulkkaustoiminnalle, vaan aivan omanlaisensa ilmiö, jota on hyödyllistä tutkia. (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012: 149) Vapaaehtoistulkkausten ja -kääntämisen todellisuuteen onkin alettu herätä ja aihealuetta tutkia. Tämä pro gradu -tutkielma liittyy osaksi vapaaehtoistulkkausten tutkimusta. Tarkastelun kohteena on ei-ammattilainen, vapaaehtoinen tulkkaus erilaisissa seurakuntaympäristöissä.

Suomessa monessa seurakunnassa järjestetään nykyään tulkkausta vieraskielisiä varten. Lisäksi seurakunnissa tulkataan vieraskielisten ihmisten puheita kantasuomalaisia varten. Eri seurakunnilla voi olla omanlaisensa *käännöskulttuuri*. Kun kielet ja kulttuurit kohtaavat, voidaan improvisoida ja katsoa, millainen vuorovaikutustilanteesta muodostuu. Toisaalta kielten ja kulttuurien kohtaaminen on johtanut myös tilanteisiin, joissa yhteiskunnassa, yhteisöissä ja instituutioissa on syntynyt jossakin määrin pohdittuja tai normitettuja toimintamalleja näiden kohtaamisten varalle. Toimintamallit liittyvät siihen, miten kääntäminen ja tulkkaus on kyseisessä yhteiskunnassa, yhteisössä tai instituutiossa järjestetty, ja ne muodostavat *käännöskulttuurin*. (Kujamäki 2013: 32–33) Tässä tutkielmassa keskitytään ainoastaan puhuttujen kielten tulkkaukseen ja kääntäminen ja viittomakielen tulkkaus jäävät käsittelemättä. Seurakunnissa on niin vakiintuneita tulkkauskäytäntöjä kuin tilanteita, joissa tulkkaus syntyy hetken tarpeesta. Tässä tutkielmassa tulevat esille kummankinlaiset tilanteet.

Seurakuntatulkkaus on kiinnostanut minua ilmiönä jo pidemmän aikaa. Olen saanut seurata tulkkauksista eri seurakunnissa ja erilaisissa tilanteissa, ja joitakin kertoja olen myös itse tulkannut. Kokemukseni tulkkaustilanteista seurakunnassa ovat tuoneet esille sen, miten seurakunta on omanlaisensa tulkkauskonteksti, jossa ammattitulkkausten periaatteet eivät välttämättä toteudu. Toisaalta seurakunnassa on kuitenkin usein ollut varsin laadukasta tulkkausta, jota on ollut hyvä kuunnella. Halusin lähteä selvittämään

tutkimuksen keinoin sitä, millaista seurakuntatulkkaus on ja millaisia erilaisia tulkkaustilanteita seurakunnissa on. Lähestyn aihetta tulkkien näkökulmasta. Tutkielmassa käsitellään siis paitsi seurakuntien tulkkauskäytäntöjä, myös sitä, miten seurakuntatulkkit tehtävänsä kokevat. Ensisijaisena aineistona ovat internetkyselyyn saadut vastaukset 25:ltä seurakunnassa tulkanneelta. Tutkielman alussa esittelen tulkkausympäristön ja määrittelen keskeiset käsitteet. Sen jälkeen kuvailen tarkemmin tutkimusmenetelmän ja selostan tutkimustuloksia. Tarkemmassa analyysissä otan huomioon myös omat kokemukseni tulkkaustilanteissa. Vaikka tämä tutkimus on osa tulkkauksen tutkimusta, hyödynnän aiheen käsittelyssä myös muita tieteenaloja, kuten antropologiaa ja teologiaa.

2 Seurakunta tulkkausympäristönä

Tässä luvussa selvennän, mitä tulkkaaminen seurakuntakontekstissa tarkoittaa tässä tutkielmassa. Aivan aluksi on syytä määritellä olennaiset käsitteet: *seurakunta*, *kulttuuri*, *yhteiskunta*, *alakulttuuri*, *konteksti* ja *genre*.

2.1 Mikä on seurakunta

Kristinuskon mukaan seurakunta on pyhien yhteisö. Seurakunnasta voidaan puhua erilaisin kielikuvin ja mallein, kuten Jumalan kansa tai Kristuksen ruumis (*ks. esim. McGrath 2011/2012: 532–533*). Eri kielikuvat tuovat esille erilaisia puolia seurakunnasta.

Seurakunta-sana on itsessään monimerkityksinen käsite, jolla voidaan tarkoittaa eri asioita eri yhteyksissä. Seurakunnalla voidaan viitata esimerkiksi *paikallisseurakuntaan* eli jossakin tietyssä maantieteellisessä paikassa kokoontuvaan ja toimivaan seurakuntaan tai *maailmanlaajuiseen seurakuntaan* eli Kristukseen uskovien maailmanlaajuiseen yhteisöön ja yhteyteen. Arkikielessä voidaan puhua esimerkiksi siitä, että ”käydään seurakunnassa”, jolla viitataan erilaisiin seurakunnassa järjestettyihin tilaisuuksiin.

Tässä tutkielmassa sana *seurakunta* ei viittaa yhteen yksittäiseen seurakuntaan tai edes kirkkokuntaan, vaan käsiteltävinä ovat eri kirkkokunnat ja seurakunnat. Siinä mielessä seurakunta ymmärretään nimenomaan maailmanlaajuisena yhteisönä, jonka piiriin kuuluvat erilaiset kristilliset suuntaukset. Toisaalta tulkkaus tapahtuu aina jossain tietyssä tilanteessa, jossa on ihmisiä koolla, joten *seurakunnalla* viitataan myös

konkreettiseen paikkaan ja ympäristöön. Seurakuntakonteksti tarkoittaa siis tässä tutkimuksessa eri seurakuntien toiminnan piiriin kuuluvia tilanteita, joihin ihmisiä kokoontuu.

2.2 Kristillinen kulttuuri

Tutkimuksellisessa mielessä seurakuntia ja kristillisyyttä voidaan hahmottaa *kulttuurin* käsitteen kautta. Myös seurakuntatulkkauksen piirteitä ja vaatimuksia voidaan hahmottaa selkeämmin, jos asiaa tarkastellaan kulttuurin näkökulmasta. Antropologian uranuurtaja Edward Burnett Tylor määritteli teoksessaan *Primitive Religion*, että kulttuuri on tiedon, uskomusten, taiteen, moraalin ja periaatteiden, lain, tapojen ja muiden ihmisten yhteiskunnan jäsenenä oppimiensa kykyjen ja tapojen kokonaisuus¹ (1871: 1). Antropologit ja sosiologit ovat keskustelleet ja kiistelleetkin kulttuurin käsitteestä ja siitä, mitä sillä tarkoitetaan, mutta Tylorin 1800-luvulta peräisin oleva määritelmä vastaa edelleen melko hyvin sitä, miten kulttuuri antropologian ja sosiologian piirissä yleisesti ymmärretään. Esimerkiksi antropologi Thomas Hylland Eriksen (2004: 15) määrittelee kulttuurin niiksi kyvyiksi, käsityksiksi ja käyttäytymisen tavoiksi, jotka ihmiset ovat yhteiskunnan jäsenenä omaksuneet, ja sosiologi Wendy Griswoldin (2008: 4) mukaan sosiologit ymmärtävät kulttuurin useimmiten normeina, arvoina, uskomuksina, symboleina ja toimintatapoina.

Eräänlainen kulttuurin rinnakkaiskäsite on *yhteiskunta*. Kulttuuri ja yhteiskunta ovat kummatkin abstrakteja käsitteitä. Kulttuuri viittaa ihmisen elämän ilmaisulliseen puoleen, kun taas yhteiskunta liittyy ihmisten välisiin suhteisiin (Griswold 2008: 4). Ihmisten yhteisössä on kulttuuri, mutta sen lisäksi yhteisöllä on sosiaalinen kulttuuri, johon kuuluvat esimerkiksi instituutiot ja jäsenten väliset suhteet. Kulttuuri vaikuttaa sosiaaliseen rakenteeseen ja päinvastoin. (*mts.* 12) Eriksen taas toteaa, että kulttuurin käsitteellä viitataan ihmiselämän opittuihin, kognitiivisiin eli tiedollisiin ja symbolisiin puoliin, kun taas yhteiskunta viittaa (ihmisten) elämän sosiaaliseen järjestymiseen, sosiaaliseen organisaatioon, vuorovaikutuksen malleihin ja valtasuhteisiin (2004: 17). Seurakunnat ovat toisaalta suomalaisen yhteiskunnan alainen instituutio, toisaalta ne muodostavat oman yhteisön tai alayhteisön. Samaten ne ovat osa suomalaista kulttuuria, mutta muodostavat myös oman kulttuurin tai alakulttuurin.

¹ Englanninkielisessä alkuteoksessa Tylorin määritelmä on seuraava: "Culture or Civilization, taken in its wide ethnographic sense, is that complex whole which includes knowledge, belief, art, morals, law, custom, and any other capabilities and habits acquired by man as a member of society."

Alakulttuuri on tietynlainen elämäntapa, jonka jakaa suurempi joukko kuin yksi yksittäinen ryhmä ja joka tunnustetaan sosiaalisessa ympäristössä, joka on laajempi kuin yksi paikallisyhteisö. Jokaisella yksilöllä on oma henkilökohtainen elämäntapansa, mutta kukaan ei elä eristyksissä. Elämäntavat syntyvät vuorovaikutussuhteissa muiden kanssa. Yhteisöllisistä elämäntavoista tai kulttuuri-identiteeteistä tulee alakulttuureita. (Fornäs 1995: 110) Teologisesti tai sisältäpäin tarkasteltuna kristillisyys ei ole alakulttuuri, sillä kristillisyys on enemmän kuin elämäntapa ja toisaalta kristityt ovat elämäntavoiltaan melko heterogeenisiä, erityisesti globaalissa mittakaavassa. Tutkimuksellisessa mielessä kristillisyyden voi kuitenkin määritellä alakulttuuriksi, sillä ulkopuolelta tarkasteltuna kristillisyys voi näyttää elämäntavalta ja sen lisäksi kristityt koostuvat useammasta ”ryhmästä” ja heidät tunnustetaan laajemmin yhtenä joukkona. Kristinuskon ei ole pohjimmaltaan sulkeutunut, vaan avoin alakulttuuri. Kristityt uskovat, että kristinuskon sanoma eli evankeliumi Jeesuksesta Kristuksesta kuuluu kaikille kansoille ja kaikille ihmisille. Jumala haluaa kaikkien kansojen ja ihmisten kuulevan itsestään ja pelastusteoistaan². Jotkut kristilliset liikkeet, ryhmät tai lahkot ovat eristäytyneitä tai toimivat erottautuneena muusta maailmasta ja ovat siten olemukseltaan suljettuja, mutta perusluonteeltaan kristinuskon on ulospäin suuntautuvaa ja seurakunnissa halutaan tavoittaa uusia ihmisiä. Kristinuskon ulospäin suuntautuneisuus voi olla yksi syy järjestää tulkkausta. Tulkkauksen avulla halutaan mahdollistaa se, että eri kansoihin ja kieliryhmiin kuuluvat voivat kuulla sanoman Jeesuksesta. Toisaalta tulkkausta järjestetään myös niitä varten, jotka jo ovat kristittyjä.

Kristillisyys ei ole sidottu maantieteellisesti yhteen paikkaan. Kristillisyyden muodot ovat jossain määrin erilaiset eri puolilla maailmaa ja kristillinen kulttuuri onkin osittain alisteinen maantieteellisten alueiden kulttuureille. Tässä tutkielmassa käsiteltävät seurakunnat toimivat Suomessa, ja monet niiden käytännöistä heijastavat suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa. Toisaalta myös kristillisyys on vaikuttanut suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan, eikä olekaan täysin yksiselitteistä, missä määrin suomalainen kulttuuri on vaikuttanut kristilliseen kulttuuriin ja missä määrin vuorovaikutussuhde on ollut päinvastainen. Maantieteellisten erojen lisäksi kristillisyyden muodot vaihtelevat eri kirkkokuntien ja seurakuntien piirissä, joten tavallaan kristillisen kulttuurin sisällä on useita kulttuureita. Näihin eri kristillisiin

² Tämä ajatus tulee esille Raamatussa monessa kohtaa, kuten nk. lähetyskäskyssä: ”Jeesus tuli heidän luokseen ja puhui heille näin: ’Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa. Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti.’” (Matt. 28: 18–20)

kulttuureihin kuuluvat ovat osa ”maailmanlaajuista kristillistä kulttuuria”, johon kuuluvat tietyt piirteet, mutta sen lisäksi he ovat osa paikallisempaa seurakuntakulttuuria. Samaten kuin ammattitulkeille on hyötyä sen kulttuurin tai niiden kulttuurien tuntemuksesta, joihin liittyviä kieliä he tulkkaavat, on seurakuntatulkeille hyötyä kristillisen kulttuurin tuntemuksesta. Seurakunnassa tulkkaavat ovatkin yleisesti ottaen kristittyjä. Kun tulkit ovat osa seurakuntaa, he ovat myös tavallaan osa tiettyä ”yhteiskuntaa” ja siten ymmärtävät todennäköisesti paremmin sen toimintaa, sosiaalista järjestymistä, vuorovaikutuksen malleja ja valtasuhteita.

2.3 Seurakuntakonteksti ja seurakunnan genret

Ihmisten toimintaa ja puhetta voidaan ymmärtää ainoastaan ottamalla huomioon tilanne, jossa ne tapahtuvat. Kun käsitellään tulkkausta *seurakuntakontekstissa*, on konteksti yhtäältä seurakunta ja toisaalta seurakunnan tulkkaustilanne. Konteksti luo puitteet, joiden sisällä ilmiötä tarkastellaan. Konteksti on monitahoinen käsite, josta on kirjoitettu paljon. Tämä tutkielma ammentaa eri tieteenaloilta, joten kontekstin määrittelyyn soveltuu hyvin Teun A. van Dijk³ kehittämä poikkitieteellinen kontekstiteoria. Eri tieteenaloista ammentava kontekstin käsite voi muodostaa pohjan diskurssin, vuorovaikutuksen ja viestinnän tutkimiselle (Dijk 2009: 1).

Kielenkäyttäjät eivät ole kommunikaatiotilanteissa tyhjiä tauluja. Heillä on valtava määrä sosiokulttuurisesti jaettua tietoa, henkilökohtaisia kokemuksia, suunnitelmia, tavoitteita, mielipiteitä ja tunteita, jotka voivat vaikuttaa siihen, mitä he sanovat ja miten. Ihmiset eivät tulkitse vain sitä, mitä selkeästi sanotaan ja näytetään, vaan he myös ikään kuin ”lukevat” puhujien mieltä ja voivat ymmärtää hienovaraisia asioita, joita ei selkeästi näytetä. (Dijk 2009: viii-ix) Voidaan ajatella, että konteksti on tilanne. Van Dijk kuitenkin tarkentaa tätä ajatusta siten, että kontekstin muodostaa se, mikä missäkin sosiaalisessa tilanteessa on osanottajien mielestä oleellista. Kontekstit eivät siis ole jokin osa sosiaalista tilannetta, vaan subjektiivinen mentaalimalli tilanteesta. (*mts.* 5–7) Kaikilla on oma henkilöhistoriansa ja jokainen on siten erilainen, joten tulkinnat tilanteista ovat aina jossain määrin erilaisia (*mts.* 248). Tilanteen osanottajien tiedot vaikuttavat suuresti kontekstin tulkintaan (*mts.* 20). Olennaista ei ole ainoastaan yksilön tietopohja, vaan konteksteihin vaikuttaa myös yhteisössä jaettu tieto ja uskomukset (*mts.* 24). Seurakunnan jäsenillä on yhteistä tieto- ja kokemuspohjaa. Toki

³ Van Dijk käsittelee kontekstia kahdessa toisiinsa liittyvässä kirjassa: ”Discourse and Context. A Sociocognitive Approach” (2008) ja ”Society and Discourse. How Social Contexts Influence Text and Talk” (2009).

seurakuntiin tulee uusia ihmisiä, joilla ei vielä ole tätä pohjaa, mutta yhteisössä se jaetaan. Subjektiiivinen ymmärrys ja kokemus seurakunnasta voivat auttaa seurakuntatulkkia tulkitsemaan mahdollisimman tarkasti puhujan tarkoitusta ja ymmärtämään tilanteessa läsnä olevia hienovaraisia asioita, joita ei selkeästi näytetä. Myös seurakuntakontekstille ominaisten *genrejen* tunnistaminen ja ymmärtäminen lienee helpompaa.

Genrejä eli tekstilajeja voidaan lähestyä siitä näkökulmasta, mikä niiden muoto on. Jos kuitenkin keskitytään vain muotoseikkoihin, jää käsitys genrestä ohueksi. Van Dijk (2009: 20) mukaan genreillä on kontekstuaalinen pohja. Tilanne ja tilanteen sosiaalinen konteksti vaikuttavat genreen. Genren määrittelyyn vaikuttaa muun muassa se, mitä ja missä tapahtuu ja keitä ovat tilanteen osanottajat. Genret ovat siis tietyille kommunikaatiotilanteille ominaisia tekstilajeja, joihin liitetään yleensä joitakin merkitykseen liittyviä aspekteja, kuten tiettyjä aiheita, ja muotoseikkoja, kuten tietty rekisteri. Seurakuntakontekstille tyypillisiä genrejä ovat esimerkiksi saarna, rukous, todistuspuhe, synnintunnustus ja synninpäästö. Genrejen esiintyminen ja niiden muodot voivat jossain määrin vaihdella seurakunnittain ja tilanteittain. Van Dijkin huomiot genrestä näyttävätkin pätevän hyvin seurakuntakontekstissa. Genreihin voidaan liittää tiettyjä muotoseikkoja, mutta muodot voivat myös vaihdella ja olennaista on lopulta konteksti. Esimerkiksi saarnan muoto ja saarnaajan käyttämä retoriikka voivat vaihdella paljonkin eri seurakunnissa ja myös puhujittain. Saarna voidaan silti tunnistaa saarnaksi ensinnäkin sen perusteella, että saarna liittyy seurakunnalliseen kontekstiin ja toisekseen sen perusteella, millaisessa yhteydessä se seurakunnallisessa kontekstissa esiintyy. Esimerkiksi evankelis-luterilaisessa kirkossa saarna on evankeliumin lukua seuraava puhe, joka liittyy päivän aiheeseen. Toisaalta jos tarkastellaan esimerkiksi rukousta, huomataan, että muotoseikatkin voivat olla hyvin olennaisia genrejä tunnistettaessa. Rukous on yksinkertaisesti määriteltynä keskustelua Jumalan kanssa. Siihen voi liittyä Jumalan puheen kuuntelu tai yksinkertaisesti Jumalan läsnäolossa oleminen, mutta tulkkauksen näkökulmasta olennaisinta on puhe Jumalan suuntaan. Rukouksen voikin tunnistaa nimenomaan muodosta, jossa puhe on suunnattu Jumalalle, joskin rukouksen tarkempi muoto ja tyyli voivat erota tilanteittain paljonkin. Esimerkiksi jossain tilanteissa rukous luetaan suoraan paperista ja toisissa se on vapaamuotoisempaa, tilanteessa syntyvää.

Sari Hokkanen on tutkinut simultaanitulkausta Tampereen helluntaiseurakunnassa. Hänen mukaansa seurakuntatulkkaus poikkeaa ilmiönä muista tulkkaustilanteista, ja

uskonnollisella kontekstilla on merkittävä vaikutus siinä tapahtuvaan tulkkaukseen (2010: 30). Uskonnollinen konteksti vaikuttaa esimerkiksi siihen, millaisia tietoja tulkilta vaaditaan ja millaisena tulkkauksitilanne koetaan. Esimerkiksi seurakunnalliselle kontekstille tyypillisten genrejen tulkkaminen saattaa olla haastavampaa, jos kristinusko on vieras. Tällöin voi olla ensinnäkin hankalampaa tunnistaa eri genrejä ja vaikka ne tunnistaisi, niiden muoto ja tyyli sekä kontekstille tyypilliset aiheet saattavat olla vieraita. Hokkanen käsitteli tulkkauksia yhdessä paikallisseurakunnassa, mutta tässä tutkielmassa käsiteltävä *seurakuntakonteksti* on laaja ja siihen sisältyvät eri seurakunnat ja erilaiset tilaisuudet jumalanpalveluksista konferensseihin ja leireihin. Tavallaan tässä tutkielmassa käsitellään siis *konteksteja*, ei vain yhtä kontekstia. Tutkielman yhtenä tavoitteena on kartoittaa, millaisia erilaisia tilanteita seurakuntatulkkauksen piiristä löytyy, mutta toisaalta tarkoituksena on myös hahmottaa eri kontekstien yhteisiä piirteitä ja sitä kautta ymmärtää, mikä on yleisesti seurakuntatulkkaukselle ominaista.

3 Tulkkauksen ammatillistumiskehitys

Tässä luvussa käsittelen tulkkauksen ammatillistumista. Niin tämän luvun kuin koko tutkielman kannalta on kuitenkin ensin syytä esitellä tulkkaukseen liittyvät keskeiset käsitteet.

3.1 Tulkkauksen peruskäsitteitä

Tulkki on henkilö, joka **tulkkaa**⁴ sanomia kieli- ja kulttuurirajojen yli yrittäen sisällyttää puheen sisällön ja tarkoituksen mahdollisimman tarkasti **tulkkeeseen** eli tulkkauksen tulokseen (Hietanen 2001: 280). Tulkkaminen on sanomien suullista kääntämistä. Tulkattava puhe on **lähtöteksti**, ja **lähtökieli** on se kieli, josta tulkataan. **Kohdekieli** on se kieli, jolle tulkataan, ja tuotettu tulke on **kohdeteksti**. Tulkkauksen ja kääntämisen välisiin eroavaisuuksiin kuuluu se, että tulkkauksessa lähtöteksti kuullaan lähtökohtaisesti vain kerran, kun taas kääntämisessä lähtöteksti on nähtävillä ja siihen voi palata. Tulkkauksessa on läsnä aikaan liittyvä paine, ja korjaamiselle on vähän mahdollisuuksia. Tulkkaminen tapahtuu hetkessä. Tulkki yrittää painaa lähtötekstin mieleensä ja tuottaa sen kohdekielisenä tulkkeena. Muistin rooli on olennainen. (ks. esim. Pöchhacker 2010: 154)

⁴ Tulkata on englanniksi *interpret*. Seurakuntakontekstissa käytetään tulkkauksesta usein englanniksi sanaa *translate*, joka tarkoittaa kääntämistä. Kääntäminen on kirjallista, tulkkauksella suullista. Parempi käänne tulkkaukselle olisi siis *interpret*. *Translate*-sanan käyttö voi kuitenkin olla sikäli perusteltua, että joidenkin tulkkauksia tarvitsevien englanninkielentaito voi olla puutteellista ja *translate* voi olla tutumpi sana.

Tulkkamisesta voidaan joskus virheellisesti käyttää termiä *tulkitseminen*. Ammattipiireissä ei kuitenkaan puhuta tulkitsemisesta silloin, kun tarkoitetaan tulkkamista. **Tulkinta** on kognitiivinen prosessi, tulkkaminen taas teko.⁵ Tulkki tulkaa sen, miten hän on sanoman tulkinut. (Hietanen 2001: 280) Tulkkauks voidaan toteuttaa joko **lähitulkkauksena** tai **etätulkkauksena**. Lähitulkkauksessa tulkki on samassa tilassa muiden viestintätilanteen osapuolten kanssa joko tilaan sijoitetussa tulkkauksessa tai ilman koppia. Etätulkkauksesta puhutaan silloin, jos tulkki on erillään joko kaikista tulkkauksosapuolista tai ainakin toisesta osapuolesta. Etätulkkauks voidaan toteuttaa esimerkiksi puhelimen, näköpuhelimen tai verkon avulla. (mas. 285)

Tulkkauks voidaan jakaa kahteen pääläjiin joko tulkkauksmenetelmän tai tulkkauks tilanteen perusteella. Tulkkauksmenetelmiä ovat konsektiivitulkkauks ja simultaanitulkkauks. Tulkkauks tilanteen perusteella tulkkauks voidaan jakaa kahteen tulkkauks viestintälajiin, jotka ovat konferenssitulkkauks ja asioimistulkkauks.

3.1.1 Tulkkauksmenetelmät

Konsektiivitulkkauks eli peräkkäistulkkauks tarkoittaa sitä, että puhuja ja tulkki puhuvat vuorotellen. Puhuja esittää oman puhejaksonsa ja sen jälkeen tulkki tulkaa sen. Tulkkattavien ajatuskokonaisuuksien pituudet voivat vaihdella muutamasta sanasta jopa useiden minuuttien pituiseen puheenvuoroon. (Hietanen 2001: 287)

Simultaanitulkkauksessa eli samanaikaistulkkauksessa tulkki puhuu päällekkäin puhujan kanssa. Simultaanitulkkauks voi tapahtua kolmella tapaa. Tulkki voi istua tulkkauksessa, jolloin hän kuulee puheen kuulokkeista ja tulkaa samaan aikaan mikrofonin kautta tulkkauks kuuntelevien vastaanottimiin. Vaihtoehtoisesti tulkkilla voi olla kannettava tulkkauks laitteisto, jonka kanssa hän on samassa tilassa tilaisuuden osanottajien kanssa. Tällöin tulkki kuulee puheen kuulokkeista ja tulkaa mikrofonin kautta kuulijoilleen. Kolmas ja pelkistetyin simultaanitulkkauks tapa on välineetön **kuiskaustulkkauks**, jolloin tulkki istuu tai seisoo kuiskaustetäisyydellä kuulijoihinsa. Laitteita ei ole, vaan tulkki kuuntelee puhetta ja kuiskaa sitä samanaikaisesti kuulijoilleen. Kuiskaustulkkauksessa kuulijoita voi olla vain muutama. (mas. 286–287)

3.1.2 Tulkkauks viestintälajit

Konferenssitulkkauksella tarkoitetaan konferenssiviestinnän, kuten esitelmien ja paneelikeskustelujen tulkkauksista. Konferenssitulkkauksessa tulkkataan ensisijaisesti

⁵ Mielenkiintoista kyllä, englanniksi merkityksille *tulkata* ja *tulkita* on sama sana, *interpret*.

monologeja simultaanisti, mutta konferenssitulkkaus voi olla myös konsekutiivista ja se voi sisältää myös dialogien tulkkauksista. Tyypillisesti konferenssitulkkauksilanteissa päämääränä on tiedon välittäminen puhujalta yleisölle. (Hietanen 2001: 289–290)

Asioimistulkkaus on tyypillisesti viranomaisen tai yksityisen tahon ja asiakkaan välisen asioimisdialogin tulkkauksista. Useimmiten asioimistulkkaus on konsekutiivitulkkauksista, mutta joskus tulkataan myös simultaanisti. Vaikka asioimistulkkauksilanteet ovat usein vuoropuhelua, niihin voi liittyä myös monologeja. Tyypillisiä asioimistulkkauksilanteita voivat olla esimerkiksi haastattelu, kuulustelu ja oikeudenkäynti. Asioimistulkkauksilanteissa selvitetään usein tärkeitä asioita, ja keskustelujen pohjalta voidaan tehdä tärkeitä päätöksiä tai ryhtyä toimenpiteisiin. (*mas.* 288–289)

Jako kahteen tulkkauksiviestintälajiin ei ole aivan yksioikoinen, sillä toisinaan konferenssitulkkauksesta ja asioimistulkkauksesta erotetaan omiksi lajeikseen esimerkiksi oikeustulkkaus ja neuvottelutulkkauks (ks. esim. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton internetsivut). Usein kuitenkin erilaisten tulkkauksilanteiden ajatellaan olevan joko konferenssitulkkauksista tai asioimistulkkauksista tai näiden alalajeja. Tämän tutkimuksen kannalta ei ole olennaista, onko esimerkiksi oikeustulkkaus oma tulkkauksiviestintälajinsa vai ei, mutta myöhemmin luvussa neljä hahmottelen sitä, miten seurakuntatulkkauks sijoittuu tulkkauksiviestintälajien kenttään suhteessa konferenssitulkkaukseen ja asioimistulkkaukseen.

3.2 Tulkkauksen ammatillistuminen ja tulkkauksitutkimuksen synty

Tulkkauksista on esiintynyt kautta historian. Jo varhaisessa vaiheessa tulkit ovat voineet saada palkkioita, heillä on voinut olla erityistä tehtävässä tarvittavaa tietotaitoa ja tulkkaukseen on voitu liittää joitain oikeudellisia normeja. Tulkkien vakiintunut ammatillinen status ja tietty, määritelty työnkuva ovat kuitenkin verrattain uusia asioita. (Pöchhacker 2004: 28) Konferenssitulkkien voi ajatella vakiinnuttaneen ammatillisen statuksen 1930-luvulle tultaessa, mutta asioimistulkkauksen ammatillistumiskehitys lähti liikkeelle myöhemmin (Pöchhacker & Shlesinger 2002: 5). Tulkkauksen yleistymisen kansainvälisissä konferensseissa loi tarpeen konferenssitulkkien ammattikunnan kouluttamiseen ja kouluttaminen tarvitsi tuekseen tutkimusta ja teorianmuodostusta (Vuorikoski 2001: 317). Tulkkauksen koulutukseen eivät liity vain suoraan kieleen ja itse tulkkauksitapahtumaan liittyvät asiat, vaan myös kulttuurintuntemuksen lisääntyminen ja hyvien ammatillisten käytäntöjen ja

käyttäytymiskoodistojen oppiminen. Koulutus ja tulkkauksen ammattijärjestöjen tekemä työ ovat ammattimaistaneet myös asioimistulkkausta. (Hertog 2010: 50–51)

Konferenssitulkkauksen ammatillistumisen ja arvostuksen kannalta 1950-luku oli merkittävää. Silloin esimerkiksi perustettiin Kansainvälinen konferenssitulkki liitto AIIC (Association internationale des interprètes de conférence). Asioimistulkkauksen ammatillistuminen ei ole tapahtunut yhtä systemaattisesti kuin konferenssitulkkauksen, vaan siihen ovat pikemminkin vaikuttaneet yksittäiset, eri aikoina tapahtuneet asiat. (ks. Pöchhacker 2004: 28–30) Merkittäviä ovat olleet esimerkiksi 1990-luvulla alkunsa saaneet Critical Link -konferenssit ja näiden pohjalta syntyneet samannimiset artikkelikokoelmat. Ensimmäinen Critical Link -konferenssi vuonna 1995 oli tärkeä virstanpylväs, vaikkakin asioimistulkkauksen ammatillistumiskehitys oli alkanut jo aiemmin (Pöchhacker 2004: 41).

Tulkkauksen tutkimus on verrattain nuori tutkimusala, joka saavutti aseman omana tutkimusalanaan oikeastaan vasta 1990-luvulla, vaikka merkittävää tulkkaukseen liittyvää tutkimusta oli tehty jo aiempina vuosikymmeninä. Niin ennen kuin nykyään tulkkauksen tutkimus on ollut luonteeltaan muita tieteen- ja tutkimuksen aloja hyödyntävää. (ks. Pöchhacker 2004: 27–46) Tutkimuksella on toki akateeminen itseisarvonsa, mutta tutkimuksen avulla on myös pyritty ammatillistamaan tulkkausta; vahvistamaan tulkkauksen ammatillista statusta ja parantamaan tulkkauksen laatua.

Kääntäjät ja tulkit ovat viime vuosikymmeninä pyrkineet ammattimaistaan toimintaansa ja luomaan ammattimaista julkikuvaa (Koskinen 2013: 17). Ammatillistumiskehityksestä ja koulutus- ja virallistamisjärjestelmistä huolimatta ammattitulkkauksen saatavuus ei aina ole itsestään selvää. Käytännössä etenkin asioimistulkkauksen piirissä esiintyy monenlaisia käytäntöjä ja alan ammattimaisuus vaihtelee esimerkiksi valtioittain. Konferenssitulkkauksessa alan kehitystä on ohjattu pääosin alan sisällä, kun taas asioimistulkkauksessa ammatillistumiseen liittyviin kysymyksiin ovat merkittävästi vaikuttaneet erilaiset instituutiot ja niiden ajamat käytännöt. Kaikissa valtioissa monikielisyyden tarvetta ei tunnusteta ja toisissa saatetaan tyytyä tilapäisiin ratkaisuihin, kun taas joissakin valtioissa tulkkaus on järjestetty hyvin ja siihen liittyen on jopa lainsäädäntöä (Ozolins 1998: 21, 32). Vaikka tulkkauspalvelut pyrittäisiin järjestämään, tarvittavilla kielillä ei välttämättä ole saatavilla ainakaan ammattitaitoisia tulkkeja esimerkiksi maahanmuuton muuttuneiden

olosuhteiden takia.⁶ Laadukkaat tulkkauspalvelut ja pyrkimys edistää niiden saantia on tärkeää esimerkiksi ihmisten oikeusturvan takia. Esimerkiksi oikeudessa ja terveydenhuollossa ammattitaitoisen tulkin läsnäolo voi olla hyvin merkittävää. Ammatillisuutta tavoiteltaessa on kuitenkin hyvä muistaa, että tulkkausta tarvitaan monenlaisissa yhteyksissä. Kuten Koskinen huomauttaa, on selvää, että joissain tilanteissa tarvitaan ammattimaista käännös- tai tulkkausosaamista, johon ei liity ainoastaan kielellinen toimintakyky, vaan myös prosessuaalinen osaaminen ja ammattieettinen harkinta. Koskinen kuitenkin toteaa, että samalla on todettava, että tietyssä mielessä kaikki osaavat kääntää ja tulkata, sillä kielellinen kommunikaatio on ihmiselle tyypillistä toimintaa ja ihmisellä on kyky oppia useampi kuin yksi kieli. ”Samalla syntyy kyky, toisilla parempi ja toisilla heikompi, liikkua näiden kahden tai useamman kielen välillä, siis kyky toimia translatorisesti.” Koskisen mukaan kyky kääntää ja tulkata voidaan siis nähdä ammattimaisen toimintakentän lisäksi arjen kieliresurssina. (Koskinen 2013: 17) Joissakin tilanteissa tulkkausta tehdään ja tullaan jatkossakin tekemään vapaaehtois pohjalta ja ei-ammattillisesti, ja aina ammattitulkille ei edes välttämättä ole tarvetta. Näin on esimerkiksi seurakunnissa.

4 Tulkkaaminen seurakunnassa

Seurakunnissa tulkkaus tapahtuu pääasiassa vapaaehtoisvoimin, ja näin asia lienee tulevaisuudessakin. Asioimistulkkaustilanteissa pyritään usein lainsäädännöllä ja muilla toimilla turvaamaan ihmisoikeuksien toteutuminen. Suomessa oikeudesta tulkkaukseen on säädetty esimerkiksi kielilaisissa. Puhuttujen kielten tulkkaus seurakunnassa järjestetään vapaaehtoiselta pohjalta, mutta osaltaan sekin edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Seurakuntatulkkaus voi esimerkiksi edistää sitä, että YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 18. artiklassa⁷ todettu vapaus harjoittaa hartautta ja uskonnollisia menoja voi toteutua entistä paremmin. Seurakuntia ei voida vaatia palkkaamaan ammattitulkkeja. Toisaalta seurakunnassa ammattitulkki ei edes ole itsestään selvästi vapaaehtoista parempi vaihtoehto.

⁶ Esimerkiksi Birgitta Englund Dimitrova kuvailee Ruotsin tilannetta 1990-luvulla siten, että vaikka tulkkauspalvelut viranomaistilanteissa olivat monessa suhteessa hyviä, tulkki ammattillisessa koulutuksessa ja kokemuksessa oli huomattavaa vaihtelua. Esimerkiksi päteviä suomen kielen tulkkeja oli tuolloin hyvin tarjolla, koska suomi oli aiemmin ollut tärkeä tulkkauskieli, mutta vaikkapa päteviä somalin kielen tulkkeja ei niinkään ollut, vaikka niille olisi ollut tarvetta. (1995: 147)

⁷ 18. Artikla: ”Jokaisella ihmisellä on ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus; tämä oikeus sisältää vapauden uskonnon tai vakaumuksen vaihtamiseen sekä uskonnon tai vakaumuksen julistamiseen yksin tai yhdessä toisten kanssa, sekä julkisesti että yksityisesti opettamalla sekä harjoittamalla hartautta ja uskonnollisia menoja.”

4.1 Seurakuntatulkkauksen nykypäivä

Tulkkauksella kirkollisissa tai seurakunnallisissa yhteyksissä on pitkä historia. Mielenkiintoinen esimerkki varhaisesta seurakuntatulkkauksesta on lateraanikonsiili vuonna 649, jonka aikana päätettiin, että latinankieliset neuvottelut käännetään välittömäksi kreikaksi. Tulkkeina toimineet munkit olivat eräänlaisia läntisen maailman varhaisia konferenssitulkkeja. (Hermann 1956: 21–22, Pöchhacker 2004: 27) Vaikka seurakuntatulkkaus ei ole uusi keksintö, siitä on tullut arkipäiväisempi asia. Tulkkaustarvetta aiheuttavat niin vieraskieliset kävijät kuin vieraskieliset puhujat. Tyypillisesti seurakuntatulkkaus on esimerkiksi englanninkielisen puhujan tulkkaamista konsekutiivisesti suomeksi tai tilaisuuden tulkkaamista simultaanisti englanniksi ulkomaisia vierailijoita tai maahanmuuttajia varten. Suurissa tapahtumissa järjestetään usein tulkkaus, mutta myös pienemmissä tilaisuuksissa on niin säännöllisesti järjestettävää tulkkausta kuin tulkkausta tarpeen mukaan, jos paikalle on tullut joku sitä tarvitseva.

Viime vuosina Suomeen on tullut vuosittain noin 30 000 maahanmuuttajaa⁸ (Tilastokeskuksen internetsivut). Maahanmuuttajien lisäksi Suomessa käy ulkomaisia vierailijoita. Suomen kansainvälistyessä myös seurakunnat kansainvälistyvät. Suomessa on joitakin kansainvälisiä seurakuntia, tietyille kieliryhmälle tarkoitettuja seurakuntia ja vieraskielisiä seurakuntien tilaisuuksia. Lisäksi monissa seurakunnallisissa konteksteissa on järjestetty tulkkausta ja materiaaleja tai nettisivuja on käännetty. Monet seurakunnat ovat siis nk. *translationaalisia* tiloja, eli monikielisiä paikkoja, joissa tapahtuu kääntämistä ja kieltenvälistä toimintaa. (ks. Koskinen 2013: 12) Tässä tutkielmassa keskitytään tulkkaukseen.

Monissa vapaiden suuntien seurakunnissa tulkkaus on nykyään säännöllinen, vakiintunut käytäntö. Esimerkiksi Turun helluntaiseurakunnassa järjestetään sunnuntain klo 11 jumalanpalveluksissa simultaanitulkkaus englanniksi ja espanjaksi. Johonkin muuhun kieleen tulkkaus voidaan järjestää pyynnöstä etukäteen sovittuna. (Turun helluntaiseurakunnan internetsivut). Tampereen helluntaiseurakunnassa tulkataan tilaisuuksia säännöllisesti ainakin englanniksi, mahdollisesti myös muille kielille – etenkin pyynnöstä. (Tampereen helluntaiseurakunnan internetsivut, Hokkanen 2013: 273). Niin Turun kuin Tampereen helluntaiseurakunnissa tulkkaus järjestetään siitä huolimatta, että tarjolla on myös erikielisiä jumalanpalveluksia tai/ja muuta toimintaa.

⁸ Viimeisin tieto vuodelta 2013.

Tulkkausta esiintyy myös muissa kuin vapaissa suunnissa. Tulkkaus järjestetään säännöllisesti esimerkiksi Tampereen seurakuntayhtymän toimintaan kuuluvissa, erityisesti nuorille aikuisille suunnatuissa Varikkomessuissa, joissa olen itsekin käynyt.

Monet tekijät voivat vaikuttaa siihen, järjestetäänkö jossakin seurakunnassa tulkkausta vai ei. Tulkkauksen järjestämiseen ei välttämättä koeta tarvetta tai sitten siihen ei ole resursseja. Eri kirkkokunnille tyypillinen jumalanpalveluksen, messun tai kokouksen rakenne voi osaltaan vaikuttaa siihen, minkä verran tulkkaukselle on tarvetta. Eri kirkkokuntien ja seurakuntien välillä voi olla myös painotuseroja sen suhteen, kuinka tärkeänä pidetään, että kävijä ymmärtää järjellään kaiken, mitä tilanteessa tapahtuu. Joissakin seurakunnissa ja kirkkokunnissa sanojen ja puheen ymmärtämistä voidaan pitää vähemmän tärkeänä kuin toisissa, jolloin myös koettu tarve tulkkaukselle on vähäisempää. Toisaalta joissakin kirkkokunnissa liturgia voi olla vakiintunut, jolloin muusta maasta tullut osallistuja voi tietää, mitä tapahtuu, vaikka hän ei ymmärtäisikään puhetta – olettaen, että kyseinen seurakuntaperinne on hänelle tuttu. Esimerkiksi ortodoksikirkossa tulkkauksen tarvetta vähentää se, että jumalanpalveluksen kaava, rakenne ja tekstit ovat koko maailmassa kutakuinkin yhdenmukaiset (Rantanen, henkilökohtainen tiedonanto). Joissakin seurakunnissa tai kirkkokunnissa tulkkauksen järjestäminen on siis toisia yleisempää. Keräämäni tutkimusaineisto kuitenkin osoittaa, että tulkkaus ei ole rajoittunut vain johonkin tiettyyn kirkkokuntaan tai seurakuntaan tai johonkin tiettyyn tilaisuustyyppiin.

4.2 Seurakuntatulkkaus vapaaehtoistyönä

Seurakunnissa ei pääsääntöisesti käytetä ammattitulkkeja ja tulkkaamisesta ei yleisesti ottaen makseta palkkiota. Monissa seurakunnissa ei edes olisi varaa palkata ammattilaisia, mutta toisaalta sellainen vaihtoehto ei välttämättä edes tulisi mieleen tai tuntuisi luontevalta – löytyyhän seurakunnista henkilöitä, jotka taitavat hyvin niin suomea tai ruotsia kuin jotain tulkkaamisen kannalta hyödyllistä vierasta kieltä ja jotka ovat valmiita antamaan oman vapaaehtoisen panoksensa seurakunnan ja muiden ihmisten hyväksi. Seurakunnassa tulkkaaminen on siis lähtökohtaisesti vapaaehtoistyötä. Tämän tutkimuksen kannalta mielekäs määritelmä vapaaehtoistyölle tai vapaaehtoistoiminnalle löytyy evankelis-luterilaisen kirkon Sakasti-sivustolta, joka on palvelu kirkon työntekijöille ja toimijoille.

Vapaaehtoistoiminta on kaikkea sitä, missä ihmiset antavat lahjaksi aikaansa ja osaamistaan yhteiseksi hyväksi. Vapaaehtoistoiminta suuntautuu itsestä ulospäin. Ihmiset osallistuvat siihen

omasta halustaan, eivätkä odota vastineeksi palkkaa tai palkkiota. Toimintaan osallistuminen antaa monia hyviä asioita myös tekijälle itselleen. (Sakasti. Mitä on vapaaehtoistoiminta? -tiedosto, s. 1)

Seurakuntatulkit antavat siis aikaansa – ja etenkin osaamistaan, kun kyse on tulkkauksesta – yhteiseksi hyväksi. Tässä vaiheessa on tärkeää tehdä käsitteellinen ero *ei-ammattillisen* ja *ei-ammattimaisen* välille. Ammatillisuus viittaa siihen, että työstä maksetaan palkkaa tai palkkio ja kyseessä on toimea harjoittavan ammatti. Ammattimaisuudella taas viitataan yleensä hyvään laatuun⁹. Seurakunnan piirissä tapahtunut tulkkaukseen voi olla ”ammattimaista” tulkkauksesta, vaikka tulkkaukseen on vapaaehtoisuuteen perustuvaa.¹⁰ Vapaaehtoisellakin tulkillä voi olla osaamista; tulkkauksessa tarvittavia tietoja ja taitoja. Sari Hokkanen kirjoittaa seurakuntatulkkauksesta käsittelevässä pro gradu -tutkielmassaan seuraavasti:

Moni seikka vapaaehtoisulkkauksessa oli ristiriidassa siihen normistoon, jonka olin omaksunut käännöstieteen opinnoissani ja joista vähäisin ei varmasti ole se lähtökohta, että kuka tahansa ei yksinkertaisesti voi tulkkata; että tulkkaukseen ja varsinkin simultaanitulkkaukseen on niin haastavaa, että koulutus on yksinkertaisesti välttämätöntä. Vasta tämän tutkimusprosessin aikana olen tullut tietoiseksi siitä melko itsestään selvästä arvoasetelmasta, jonka olen omaksunut käännöstieteen opinnoissani: tulkit jaetaan kahtia sen mukaan, onko heillä koulutusta vai ei. Amatöörit tekevät huonoa jälkeä, ammattilaiset hyvää. Tutkimusprosessi on haastanut minut pohtimaan, onko tämä dikotomia ensinnäkään todenmukainen ja toiseksi kovin hedelmällinen kenenkään kannalta. Olen kuullut ”amatöörien” tulkkauksen hyvinkin taitavasti, jopa taitavammin kuin valmistumista lähestyvien käännöstieteen opiskelijoiden. (Hokkanen 2010: 15)

En ole tarkkaillut seurakuntatulkkauksesta systemaattisesti. Kyselyyn perustuvan tutkimusaineistoni perusteella en voi varsinaisesti ottaa kantaa siihen, kuinka ”laadukasta” tulkkaukseen seurakunnassa on verrattuna ammattitulkkaukseen. Joka tapauksessa tässä tutkimuksessa lähtöoletuksena ei ole, että tulkkaukseen seurakunnassa olisi jotenkin huonoa. Tulen käsittelemään tulkkauksen laatua lähinnä siitä näkökulmasta, millaisia ominaispiirteitä seurakuntatulkkaukseen liittyy ja miten nämä piirteet voivat vaikuttaa tulkkauksen laatuun ja siihen, millaisia ominaisuuksia, tietoja ja taitoja nimenomaan seurakunnassa tulkkaukseen tarvitsee.

4.3 Seurakuntatulkkauksen tulkkauksiviestinnän kentässä

Kuten luvussa kolme todettiin, tulkkaukseen jaotellaan usein konferenssitulkkaukseen ja asioimistulkkaukseen. Seuraavaksi käsittelemme tarkemmin näiden kahden (pää)tulkkauksiviestintälajin piirteitä ja sitä, miten seurakuntatulkkaukseen asettuu suhteessa niihin.

⁹ Tulkkauksen yhteydessä ”laadukas” tarkoittaa yleensä tarkkaa tulkkauksesta, jossa välitetään tarkasti alkukielinen teksti ja puhutaan kohdekieltä selkeästi, ymmärrettävästi ja mahdollisimman hyvin sen rakenteita noudattaen. Ammattimainen tulkkaukseen voi pitää sisällään myös muita asioita, kuten sen, millainen rooli tulkillä on tilanteessa.

¹⁰ Oman lisänsä asiaan tuo se, että osa tulkeista voi muissa konteksteissa tehdä myös maksullisia tulkkauksia- tai käännöstöitä tai opiskella alaa ja olla siten ammattilainen tai ainakin puoliammattilainen.

Konferenssitulkkkaus on konferenssien ja vastaavien tulkkauksesta. Konferenssitulkit tulkkavat usein suurelle joukolle kuulijoita. Robin Settonin mukaan konferenssitulkkauksilanteet ovat tyypillisesti tilanteeltaan ja statukseltaan korkean tason virallisuonteisia tapaamisia ja neuvotteluita. Tulkkausmenetelmänä on yleensä simultaanitulkkkaus tai sellainen konsekutiivitulkkkaus, jossa tulkataan verrattain pitkiä jaksoja muistiinpanojen avulla. Konferenssitulkit ovat yleensä hankkineet pätevyyden työhön ja saaneet tehtävässä vaadittaviin taitoihin koulutusta. Konferenssitulkkkaus on ammatillistunut, ja useimmat konferenssitulkit tekevät työtään sitoutuneina Kansainvälisen konferenssitulkki-liiton AIIC:n normeihin. (Setton 2010: 66) Kyseessä on kuitenkin monimuotoinen ilmiö, ja konferenssitulkkkaukseen eivät aina päde nämä tyypilliset piirteet. Esimerkiksi joskus on tulkkeja, joilla ei ole varsinaista pätevyyttä, ja konsekutiivisesti voidaan tulkata myös lyhyitä jaksoja.

Asioimistulkkauksilanteissa tulkki tulkkaa yleensä yhdelle ihmiselle tai verrattain pienelle joukolle ihmisiä. Tyypillisesti asioimistulkkauksilanteissa joku tai jotkut ei(vät) ymmärrä valtakielä tai pysty kommunikoimaan sillä riittävän hyvin. Asioimistulkkauksesta voidaan tarvita esimerkiksi oikeudessa ja terveydenhoidossa. Asioimistulkkauksilanteissa kommunikaation onnistumisella voi olla hyvin suuri merkitys vieraskielisen ihmisen elämään. Nathan Garberin mukaan (2000: 16–19) asioimistulkkauksilanteille on ominaista se, että kyseessä on haastattelutilanne, jossa toinen osapuoli on ammattilainen (eli ”palvelun tarjoaja”) ja toinen asiakas. Ammatillisella on melkein kaikki valta tilanteessa – tähän sisältyy myös valta joko antaa tai olla antamatta tarvittava palvelu. Asiakkaan elämässä on jonkinlainen kriisi, ja jos kommunikaatiossa tulee väärinymmärryksiä, kriisi kärjistyy. Keskustelun osapuolet eivät usein tunne toistensa kulttuureita, joten yhteisen kielen puute ei ole ainoa tekijä tilanteessa. Tästä johtuen asioimistulkkauksilanteissa tulkille voi tulla eteen tilanne, jossa tuntuu tarkoituksenmukaiselta lisätä tulkkaukseen jotain, mitä keskustelun osapuolet eivät ole sanoneet, jotta välttyttäisiin kulttuurista johtuvilta väärinymmärryksiltä. Garber arvelee, että konferenssitulkkauksessa hänen kuvaamansa asioimistulkkauksen tyypilliset piirteet eivät juuri – jos koskaan – pidä paikkaansa. Esimerkiksi konferenssiin osallistuvat lääkärit jakavat yhteisen tietopohjan ja ymmärtävät kontekstin, jossa ollaan, eivätkä siten ole niin riippuvaisia tulkista.

Erik Hertog (2010: 49) summaa yhteen konferenssi- ja asioimistulkkauksilanteiden olennaisia eroja. Konferenssi- ja asioimistulkkauksilanteet ovat institutionaalisesti erilaisia. Asioimistulkkauksilanteissa tilanne on usein herkkä, haavoittuva ja yksityinen

ja joskus jopa kivulias. Tilanteen virallisuusaste, sen osanottajat, kommunikaatio ja käytetyt puheen rekisterit eroavat tyypillisesti konferenssi- ja asioimistulkkauksen välillä. Myös työolot ovat yleisesti ottaen erilaiset, sillä asioimistulkaustilanteissa tulkataan kahteen suuntaan palveluntarjoajan ja asiakkaan välillä. Hertogin mukaan konferenssitulkkaukset ja asioimistulkkaukset eivät niinkään eroa menetelmiltään tai strategioiltaan. Esimerkiksi konferenssitulkkaukseen usein liitetyt simultaanitulkkaukset ja konsekutiivitulkkaukset muistiinpanojen avulla voivat olla menetelmänä myös asioimistulkkauksessa.

Onko seurakuntatulkkaukset konferenssitulkausta vai asioimistulkausta, vai kenties aivan oma tulkkausten lajinsa? Esimerkiksi oikeustulkkaukset voidaan toisinaan erottaa omaksi tulkkauslajikseen, toisinaan taas hahmottaa asioimistulkkausten alalajina (Roberts 1995: 9). Seurakuntatulkkaukset sopii huonosti yksinomaan asioimistulkkausten alalajiksi, koska monet seurakunnassa tapahtuvista tulkkaustilanteista muistuttavat enemmän konferenssi- kuin asioimistulkausta. Esimerkiksi jumalanpalveluksissa ja tapahtumissa tulkkaus on usein yksisuuntaista ja ainakin potentiaalisesti suurelle joukolle suuntautuvaa, tulkattiin sitten simultaanisesti tai konsekutiivisesti. Tällaisissa tilanteissa on useita osanottajia ja koolla ollaan tietyn ”teeman” ympärillä, kuten konferensseissa usein. Välillä seurakunnissa käytössä on jopa tulkkauskopit. Seurakuntatulkkauksessa kyseessä ei useimmiten ole tilanne, jossa hoidettaisiin jonkun henkilön tärkeitä, henkilökohtaisia asioita. Joissakin tilanteissa on kuitenkin haastavaa sanaa, muistuttaako tilanne enemmän konferenssi- vai asioimistulkausta, kuten silloin, jos tulkitse tulkkaa tilaisuuden kuiskaustulkkauskseen ja tulkkausta tarvitseva puhuu – kyselee ja kommentoi – tulkille tulkkausten aikana. Joskus tulkilla voi olla ”kulttuurisen välittäjän” rooli, joka on tyypillisempi asioimistulkaustilanteissa. Jotkut seurakuntatulkaustilanteet muistuttavat selkeästi enemmän asioimistulkausta kuin konferenssitulkausta, kuten sielunhoitotilanteet ja rukouspalvelussa tulkaaminen.

Suurin osa seurakuntatulkaustilanteista muistuttanee enemmän konferenssi- kuin asioimistulkaustilanteita. Sitä mielenkiintoisempi lisänäkökulma asiaan tulee, kun mietitään asioimistulkkausten englanninkielistä termiä *community interpreting*¹¹. Sana

¹¹ Konferenssitulkkauksesta puhuttaessa suomen- ja englanninkielisen termistön vastaavuus on yksinkertaista: *conference interpreting* ja konferenssitulkkaukset vastaavat hyvin toisiaan. Asioimistulkkauksesta puhuttaessa englannin kielessä on kuitenkin eri termejä, joilla viitataan samaan asiaan, vaikkakin eri näkökulmista. Englanniksi asioimistulkkauksesta puhutaan ainakin termeillä *community interpreting*, *cultural interpreting*, *liaison interpreting* ja *public service interpreting*, joista *community interpreting* lienee yleisin. Eri englanninkieliset termit tuovat mielenkiintoisia näkökulmia asioimistulkkaukseen, mutta tämän tutkielman kannalta ei ole olennaista käsitellä niitä tarkemmin.

community nimittäin kertoo siitä, miten tulkkaus tapahtuu *yhteisössä*. Seurakunta on eräänlainen yhteisö, joten sikäli englanninkielinen termi *community interpreting* voisi toimia seurakuntatulkkauksesta puhuttaessa hyvin ja tuoda esille tulkkaustilanteen luonnetta, vaikka suomenkielinen vastine asioimistulkkaus ei olekaan kovin kuvaava. Seurakuntatulkkaus voi muistuttaa olosuhteiltaan konferenssitulkkaustilannetta, mutta olla ”hengeltään” lähellä *community interpreting* -käsitettä, jossa paino on siinä, miten tulkkaus toteutuu yhteisössä ja on osa yhteisön elämää ja toimintaa.

Koska seurakuntatulkkaustilanteet ovat moninaisia ja seurakuntatulkkaus ei siten sovi täysin konferenssitulkkauksen eikä asioimistulkkauksen alalajiksi, voisi olla mielekästä puhua seurakuntatulkkauksesta omana tulkkauksen lajinaan. En kuitenkaan halua irrottaa seurakuntatulkkausta näistä kahdesta tulkkauslajista erilliseksi ilmiöksi. Koen hedelmällisemmäksi käsitellä seurakuntatulkkausta osana tulkkauksen kenttää siten, että sitä yritetään hahmottaa suhteessa konferenssi- ja asioimistulkkaukseen ja ilmiötä käsitellään niin konferenssi- kuin asioimistulkkaukseen liittyvän tutkimuksen ja tietämyksen valossa.

5 Tämä tutkimus

Tulkkaustutkimus on usein keskittynyt ammattitulkkaamiseen tai aiheisiin, jotka voivat auttaa alan ammatillistumista, vakiinnuttamista, standardien muodostamista ja laadun parantamista. Tällä hetkellä käännöstieteessä ollaan kuitenkin hyvinkin kiinnostuneita erilaisista ei-ammattimaisen toiminnan konteksteista (Koskinen 2013: 17). Tulkkaaminen seurakunnassa on ei-ammattimainen konteksti, jota on toistaiseksi tutkittu verrattain vähän. Yleisestikin uskonnollisten yhteisöjen nykyiset käännös- ja tulkkauskäytännöt ovat jääneet vähälle huomiolle niin Suomessa kuin kansainvälisesti (*mas.* 27).

Seurakunnissa tapahtuva tulkkaus on kiehtonut minua jo pitkään. Vuosien varrella olen päässyt näkemään tulkkauskäytäntöjä eri seurakunnissa ja erilaisissa seurakunnallisissa tilanteissa, kuten kristillisissä tapahtumissa. Olen itsekin joskus tulkannut seurakunnallisissa konteksteissa, mutta useimmiten olen tarkkaillut tulkkausjärjestelyitä ulkopuolisen silmin ja joskus myös kuunnellut tulkkausta. On ollut mielenkiintoista peilata kokemaani ja näkemääni siihen, mitä olen oppinut tulkkauksesta yliopistossa. Tulkkaaminen seurakunnassa ei ole kaikilta osin vastannut yliopisto-opinnoissa muodostunutta kuvaa tulkkauksesta. Minua on kiehtonut ammatillisen ja ei-

ammattillisen tulkkauksen välinen jännite: ihanteen ja käytännön suhde ja toisaalta se, että amatööritulkki voi selvitä erittäin hyvin seurakunnan tulkkaustilanteissa. Seurakuntatulkkaus oli siis mielessäni, kun mietin tutkimusaihetta pro gradu -tutkielmaa varten. Lopullisen sysäyksen tämän aiheen valintaan sain, kun löysin seurakuntatulkkaukseen liittyvän artikkelin kokoelmasta ”Tulkattu Tampere”. Artikkelin kirjoittanut Sari Hokkanen oli tutkinut pro gradu -tutkielmaansa varten simultaanitulkkausta Tampereen helluntaiseurakunnassa ja parhaillaan hän valmistelelee väitöskirjaa simultaanitulkkauksesta seurakunnassa. Siinä missä Hokkasen tutkimus ”Simultaanitulkkaus palvelemisena – etnografinen tutkimus” (2010) käsittelee simultaanitulkkausta yhden paikallisseurakunnan kokouksissa verrattain yksityiskohtaisesti, tässä tutkielmassa luodaan yleisluontoisempi katsaus seurakuntatulkkaukseen erilaisissa ympäristöissä.

Seurakuntatulkkaus tarkoittaa tässä tutkielmassa kaikkea seurakuntaympäristössä tapahtuvaa tulkkausta, joka liittyy jonkin seurakunnan, kirkkokunnan, herätysliikkeen tai kristillisen järjestön toimintaan ja jonka sisältö on jossakin määrin kristillistä esimerkiksi aiheen, sanaston tai genren puolesta. Seurakunnassa tulkkaaminen voi tarkoittaa yhtä lailla tulkkaamista helluntaiseurakunnan kokouksessa tai luterilaisessa jumalanpalveluksessa kuin yhteiskristillisessä suur tapahtumassa tai seurakunnan leirillä, muutamia esimerkkejä mainitakseni.

Sari Hokkanen oli itse osa käsittelemäänsä ilmiötä, sillä hän oli tulkannut kyseisessä seurakunnassa ja käsitteli aihetta myös omien kokemustensa kautta. Oma tutkimusotteeni ei ole etnografinen. Tarkastelen seurakuntatulkkausta ilmiönä pääosin ulkopuolelta käsin. Pääasiallisena aineistona ovat vastaukset, joita sain tekemääni internetkyselyyn kesän 2013 aikana. Olen ollut läsnä tulkkaustilanteissa, mutta en ole järjestelmällisesti havainnoinut niitä. Jossain määrin havaintoni ja kokemukseni kuitenkin vaikuttavat siihen, miten aihetta käsittelen ja millaisia johtopäätöksiä teen. Käytän taustatietojani seurakuntatulkkauksen kuvailussa ja etenkin tutkielman loppupuolella käsittelen aihetta paitsi kyselylomakkeen vastausten pohjalta, myös omat kokemukseni huomioon ottaen. Kokemukseni ja havaintoni seurakuntatulkkauksesta ovat vaikuttaneet tähän tutkimukseen myös epäsuorasti. Niillä on ollut vaikutusta siihen, mitä olen tutkimuslomakkeessa kysynyt ja miten olen kysymykset muotoillut. Vaikka yritän tulkita saamiani vastauksia avoimin mielin, seurakuntatulkkaukseen liittyvät kokemukseni voivat vaikuttaa siihen, miten kyselyvastauksia tulkiten ja mitä asioita nostan niistä esille ja missä laajuudessa.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa seurakuntien tulkkausikäytäntöjä ja tulkkaustilanteita ja sitä, ketkä seurakunnassa tulkkavat ja miten he tehtävänsä kokevat. Lähdin etsimään vastauksia muun muassa siihen, millaisia tulkkausolosuhteet ovat, mitä tulkeilta vaaditaan, millaisena tulkit tehtävänsä kokevat, millaisia haasteita tulkeilla on ja miten tulkit otetaan seurakunnissa huomioon. Halusin selvyyttä siihen, millaisia erilaisia muotoja tulkkaminen seurakunnissa saa, mutta toisaalta moninaisuuden kartoittamisen lisäksi halusin hahmottaa, millaisia yhteneväisyyksiä ja yleisiä piirteitä seurakuntatulkkaukseen kenties liittyy. En halunnut rajata aiheen käsittelyä vain selkeästi kristillisiin tilaisuuksiin, kuten jumalanpalveluksiin, vaan halusin lähtökohtaisesti sisällyttää tutkimukseeni kaikki erilaiset tilanteet ja ympäristöt, joissa tulkkausta seurakunnissa tapahtuu. Osa seurakuntien järjestämästä toiminnasta ei luonteensa puolesta juurikaan eroa muiden tahojen, kuten kunnan tai järjestöjen, järjestämistä vastaavista palveluista tai tilanteista – esimerkkinä mainittakoon vaikka evankelis-luterilaisen kirkon järjestämä perheneuvonta.

Vaikka itse ymmärrän seurakunnallisen kontekstin laveasti, kyselylomakkeen vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että vastaajat ovat ainakin joskus ymmärtäneet seurakunnallisen kontekstin melko kapeasti. Vastaajat ovat rajanneet seurakuntatulkkauksen omalla tavallaan. Joku saattoi esimerkiksi vastata ajatellen, että tutkimus koskee ainoastaan selkeästi ”hengellisiä” seurakunnan kokoontumisia. Lomakkeessa olisi ollut hyvä selittää kunnolla, miten seurakunnallinen konteksti tutkimuksessa ymmärretään. Asia jäi kuitenkin selventämättä, joskin kyselylinkkiä lähettäessäni saatoin selventää asiaa joillekin vastaajille saateteksteissä.

Tarkastelen seurakunnissa tapahtuvaa tulkkausta myös ammattitulkkauksen periaatteiden ja piirteiden valossa ja pohdin seurakuntatulkkauksen ja ammattitulkkauksen eroja ja yhteneväisyyksiä. Lähtiessäni tutkimaan asiaa oletin, että ammattitulkkauksessa ja seurakunnissa tapahtuvassa tulkkauksessa on eroja esimerkiksi sen suhteen, minkä verran tulkki valmistautuu, kuinka pitkään hän tulkkaa ja miten tulkkaus jaksottuu.

Tämä tutkielma on pääosin deskriptiivinen, mutta tutkielman loppupuolella esitän kyselyyn saamieni vastausten ja osittain omien kokemusteni perusteella joitakin ehdotuksia seurakuntien tulkkaustoiminnan kehittämiseksi. Toivon, että tämä tutkielma tavoittaa myös lukijoita, joille siitä voi olla hyötyä käytännössä. Kenties esimerkiksi

seurakunnassa tulkkavat henkilöt voivat verrata muiden kokemuksia omaan työhönsä ja saada uusia oivalluksia tai pastorit voivat saada vinkkejä siihen, miten tulkkauksen voisi ottaa jatkossa entistä paremmin huomioon.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Halusin lähestyä seurakuntatulkkausta ilmiönä nimenomaan tulkkien näkökulmasta. Tutkimusmenetelmäksi valitsin internetlomakkeen. Halusin mahdollisimman paljon vastaajia ja mielellään eri kaupungeista ja eri seurakunnista, joten internetlomake vaikutti sopivalta menetelmältä. Internetlomakkeeseen on helppo vastata itselle sopivana aikana ja internetlomake on helppo palauttaa. Lisäksi kysymyslinkkiä voi halutessaan helposti välittää eteenpäin muille mahdollisille vastaajille. Tutkijan työtä helpottaa, kun vastaukset ovat valmiiksi sähköisessä muodossa, eikä niitä tarvitse erikseen kirjoittaa koneelle.

Kyselylomakkeella on kuitenkin huonot puolensa verrattuna esimerkiksi kasvokkaishaastatteluun. Vastaukset saattavat jäädä pinnallisemmiksi. Tutkija ei voi esittää lisäkysymyksiä tai pyytää tarkennusta, jos hän ei ymmärrä tai epäilee ymmärtäneensä väärin. Toisaalta vastaajakaan ei voi pyytää tarkennusta, jos hän ei esimerkiksi ymmärrä jotain kysymystä. Lomakkeen huonoihin puoliin kuuluvat huolimattomuusvirheet ja todennäköisesti haastattelua suurempi väärinymmärrysten riski. Kun kyselylomake on lähetetty maailmalle, sitä ei enää voi muokata, jos esimerkiksi huomaa, että lomakkeessa on epäselviä muotoiluja, puutteita tai turhia päällekkäisyyksiä – tai jos alkaa pohtia aihealueen rajaamista.

5.2.1 Vastausten kerääminen ja kyselylomake

Käytin kyselyn luomiseen kyselytutkimussovellus Webropolia, koska se oli yliopistossa tarjolla oleva sovellus ja soveltui hyvin tämän laajuisen kyselyn tekemiseen. Webropol-kyselyä on helppo levittää internetin kautta. Kyselysivun linkki oli julkinen ja kuka tahansa linkin saanut saattoi vastata kyselyyn. Jaoin linkkiä niin omien kontaktieni kautta kuin lähettämällä sen joihinkin seurakuntiin. Tiesin ennestään joitain ihmisiä, jotka ovat tulkanneet seurakuntien tilaisuuksissa ja lisäksi tiesin joitain seurakuntia, joissa tulkataan paljon. Yritin jakaa linkkiä siten, että kyselyyn vastaisi ihmisiä eri kirkkokunnista ja seurakunnista. Jotkut linkin saaneet auttoivat linkin jakamisessa lähettämällä sen eteenpäin tai neuvomalla, minne se kannattaisi lähettää. Käytin linkin jakamiseen lähinnä sähköpostia, mutta myös Facebookia. Usein mainitsin linkkiä lähettäessäni, että sitä voi jakaa eteenpäin tuntemilleen seurakunnassa tulkkaville tai

tulkanneille henkilöille. Koska tarkoituksenani oli tutkia tulkkauksista nimenomaan kristillisissä seurakunnissa, en lähettänyt linkkiä ei-kristillisiin uskonnollisiin yhteisöihin tai seurakuntiin, kuten Jehovan todistajille. Jos linkki kuitenkin olisi levinnyt ja ei-kristillisessä seurakunnassa tulkkaukset olisivat vastanneet kyselyyn, olisin ottanut vastaukset tutkimusanalysissani huomioon.

Kyselylomakkeessa oli 68 kysymystä, jotka olivat kahdeksassa osiossa. Osiot oli nimetty seuraavasti: Taustatiedot, Tulkkaukokemus ja -koulutus, Tulkkauksitilanne, Valmistautuminen tulkkaukseen, Haasteet, Motiivit ja motivoituminen, Tulkkauksen kehittäminen ja Muuta kommentoitavaa. Jokainen osio oli omalla sivullaan, joten vastaajat näkivät kerrallaan aina yhden osion kysymykset. Niihin vastattuaan he pääsivät eteenpäin seuraavaan osioon. Pakollisia kysymyksiä oli 57, ja kyselyssä ei päässyt eteenpäin, ellei niihin vastannut. Vastaukseksi tosin riitti mikä tahansa merkintä vastauskenttään, esimerkiksi viiva. Lomakkeen kysymykset löytyvät liitteenä. (Liite 1) Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä. Vastaaja näki palkista, kuinka suureen osaan osioista hän oli vastannut ja kuinka suuri osa oli vastaamatta. Eri osioiden kysymysten vastaamiseen saattoi kuitenkin mennä hyvinkin eripituinen aika kysymysten määrästä ja tyypistä riippuen.

Kyselyyn vastasi 25 henkilöä kesä–elokuussa 2013. Kysely asetettiin julkiseksi 26.6. ja suljettiin 21.10.2013. Se oli siis auki lähes neljä kuukautta, mutta loppuvaiheessa en aktiivisesti yrittänyt saada vastaajia. Alun perin kerroin kyselyn olevan auki vastaamista varten ainakin elokuun loppuun asti. Lopulta minulla ei ollut syytä sulkea kyselyä vielä elokuun päätyttyä, joten jätin kyselyn auki, mutta elokuun jälkeen vastauksia ei enää tullut. Kyselyyn vastattiin anonyymisti.

5.2.2 Tutkimusmetodin arviointi ja vastausten tulkinta

Tämä tutkimus on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen. Tutkielman kvalitatiivisen luonteen huomioon ottaen vastaajajoukko, 25 tulkkia, on melko laaja. Olen tyytyväinen laajahkoon vastaajajoukkoon, joka mahdollistaa useampien asioiden tulemisen esille ja sen, että vastauksista voi nähdä paremmin, mitkä asiat saattaisivat olla yleisiä tulkkauksitilanteissa. Lopulta vastaajajoukko edustaa kuitenkin vain pientä osaa seurakunnassa tulkkauksista tai tulkkauksista, joten tämä tutkielma ei voi antaa seurakuntatulkkauksesta täysin kattavaa kuvaa tai tarkkoja tilastoja. Lisäksi jotkut vastaajista todennäköisesti tulkkaukset samoissa seurakunnissa tai ovat tulkkaukset

samoissa tapahtumissa tms. Jotkin seurakunnat tai seurakunnalliset kontekstit ovat siten edustetumpia kuin toiset.

Vastaajilta ei kysytty, miltä paikkakunnalta he ovat, joten on mahdotonta sanoa, moneltako paikkakunnalta vastauksia on. Koska linkkiä on kuitenkin levitetty eniten Turussa tulkkaavien keskuudessa, on Turku todennäköisesti hyvin edustettuna. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan ole Turusta. Kattavuuden kannalta olisi ehkä ollut hyvä, että kyselyä olisi pyritty levittämään vielä laajemmin eri puolille. Toisaalta tulkkaustilanteet eivät välttämättä niinkään eroa paikkakunnittain kuin seurakunnittain. Vastaajien joukossa on tulkkeja eri seurakunnista ja kirkkokunnista.

Vastaajien kesken voi olla eroja siinä, kuinka hyvin he pystyvät omaa tulkkaustaan tarkastelemaan ja analysoimaan tai muistamaan tapahtumia jälkikäteen. Kääntämisen tutkimuksessa on käytetty menetelmää, jossa kääntäjä ajattelee ääneen työskennellessään, ja näin on voitu tutkia kääntäjän tekemiä valintoja. Tulkkausta tutkittaessa näin ei voida tehdä, koska tulkatessaan ei voi samalla kertoa ajatuksiaan ääneen. (ks. Kurtz 1999: 27–28) Vaikka tässä tutkielmassa käsitellään myös itse tulkkausprosessia, tutkimuksen pääpaino ei ole siinä, mitä tulkkien mielessä tapahtuu tulkatessa, vaan siinä, millaisia tulkkaustilanteita, -olosuhteita ja -käytäntöjä seurakunnissa ylipäänsä on. Tulkkien kokemukset ja muistot perustuvat todellisiin tilanteisiin, joten tutkimuksessa saadaan tietoa, joskin ehkä puutteellista, seurakuntien käytännöistä. Vastauksia analysoidessa on kuitenkin hyvä ottaa huomioon, että tulkit kertovat asioista niin kuin he ovat ne kokeneet tai niin kuin he ne muistavat.

Etenkin näin pitkässä kyselyssä on todennäköistä, että vastaajille voi tulla huolimattomuusvirheitä. Jotkut kysymyksistä voivat olla epäselvästi muotoiltuja, ja aivan kaikkien vastaajien äidinkieli ei ollut suomi. Käydessäni vastauksia läpi huomasin joitain sellaisia kohtia, jossa tuntui vastaajan muiden vastauksen perusteella siltä, että hän oli vahingossa laittanut vastausmerkinnän väärään kohtaan tms. Otan esille huomaamiani epäselvyyksiä käydessäni vastauksia läpi, joskin huomaamillani mahdollisilla huolimattomuusvirheillä ei ole suurta vaikutusta tutkielmaan ja sen tuloksiin kokonaisuutena.

Jotkut kysymykset olivat osittain päällekkäisiä ja näin ollen vastaajat saattoivat joskus kertoa saman asian monessa kohtaa. Olisin voinut muotoilla jotkin kysymykset paremmin, mutta toisaalta kysymyksiä muotoillessani pyrin myös esittämään joitakin toisiaan lähellä olevia kysymyksiä. Erilaiset muotoilut ja tarkentavat kysymykset voivat

tuoda erilaisia asioita mieleen, ja näin toivoin saavani vastaajia kertomaan joistain teemoista, kuten tulkkaamisen haasteista, laajemmin. Koska kysymyksiä oli monta, vastaaminen vaati jonkin verran aikaa. On mahdollista, että jotkut ovat sen takia jättäneet kyselyn kesken tai kokonaan vastaamatta. Vaikka tiesin, että tällainen riski on olemassa, halusin kysyä suhteellisen laajasti asioita, koska halusin kartoittaa seurakuntatulkkausta ja sen luonnetta yleisellä tasolla. Toivottavasti jatkossa tulee tutkimusta, joka on rajattu tarkemmin käsittämään joitain seurakuntatulkkauksen ilmiöitä tai puolia.

6 Tutkimuksen tulokset

Tässä ja seuraavissa luvuissa tarkastelen tutkimusaineistoani ja pohdin, millaista on tulkkaus seurakuntakontekstissa. Koska kyseessä on laadullinen tutkimus, ei ole mielekästä – jos edes mahdollista – erottaa tulosten läpikäymistä ja analyysia toisistaan. Jotkin vastaukset ovat lähtökohtaisesti sellaisia, että niiden käsittelyyn tarvitsee tulkintaa. Tulosten esittely ja tutkimusanalyysi ovat siis tässä luvussa limittäin, mutta syvennän vielä analyysia tämän luvun jälkeen.

Kuten edellisessä luvussa mainitsin, kyselyssä oli kahdeksan osiota. Olen jakanut tämän luvun alalukuihin osioiden nimien mukaan: Taustatiedot, Tulkkauskokemus ja -koulutus, Tulkkaustilanne, Valmistautuminen tulkkaukseen, Haasteet, Motiivit ja motivoituminen sekä Tulkkaamisen kehittäminen. Näiden seitsemän osion lisäksi lomakkeessa oli kahdeksas osio ”Muuta kommentoitavaa”. Alaluvuissa käydään läpi kyseisiin teemoihin liittyviä asioita riippumatta siitä, ovatko ne tulleet esille juuri kyseiseen osioon annetuissa vastauksissa. Koska tutkimuksessa käsiteltiin varsin monia teemoja ja kysymyksiä oli runsaasti, täytyy osa asioista jättää vähemmälle huomiolle tai jopa käsittelemättä. Käsiteltyihin teemoihin ja niiden käsittelyn laajuuteen vaikuttaa paitsi se, kuinka usein tai missä laajuudessa erilaiset asiat ovat tulleet vastauksissa esille, myös se, mitkä asiat ja näkökulmat ovat oman subjektiivisen käsitykseni mukaan kiintoisia tai olennaisia seurakunnissa tapahtuvan tulkkauksen, sen kehittämisen tai tulevan tutkimuksen kannalta.

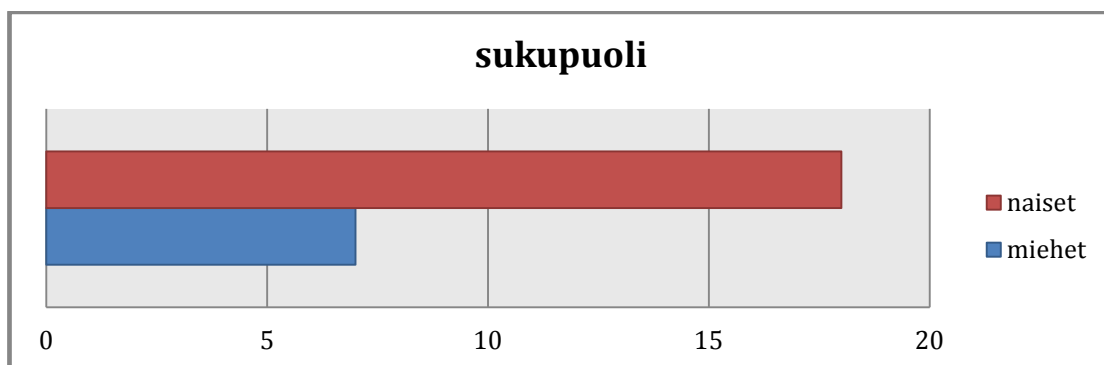
Kyselyyn vastattiin anonyymina. Vastaajia ei ole numeroitu tässä tutkielmassa, sillä jos useampia vastauksia voisi yhdistää tiettyyn henkilöön, saattaisivat jotkut vastaajista olla tunnistettavissa siksi, että kristillisissä piireissä monet tuntevat toisensa ja tulkkien määrä on rajattu ja etenkin siksi, että lomaketta on lähetetty tiettyihin seurakuntiin,

joissa useampi henkilö voi tietää seurakunnan tulkkien mahdollisesti vastanneen kyselyyn. Yksittäisten vastausten yhdistäminen tiettyyn vastaajaan ei ole välttämätöntä ilmiön käsittelyn ja johtopäätösten tekemisen kannalta, mutta joissakin tapauksissa yhdistän joitakin saman henkilön vastauksia toisiinsa, jos se tuo olennaista lisätietoa.

Kyselyn vastaajiin viitataan *tulkkeina*, vaikka suurin osa heistä ei ole toiminut ammattitulkkina. Vastaajat ovat kuitenkin valikoituneet tähän tutkielmaan nimenomaan tekemänsä tulkkauksen takia eivätkä esimerkiksi ammattialansa edustajina. Esitellessäni tutkimustuloksia nostan esille suoria lainauksia kyselyn vastauksista. Lyöntivirheitä ja vastaavia on korjattu tekstiin luettavuuden helpottamiseksi. Tekstin seassa lainaukset erotetaan lainausmerkeillä, kun taas leipätekstistä erotettuna lainaukset ovat pienemmällä kirjasinkoolla ja sisennettynä. Eri vastaajien vastaukset erotetaan toisistaan tyhjällä rivillä. Jos vastaaja on jakanut vastauksensa kappaleisiin rivien avulla, rivinvaihto merkitään kenoviivalla.

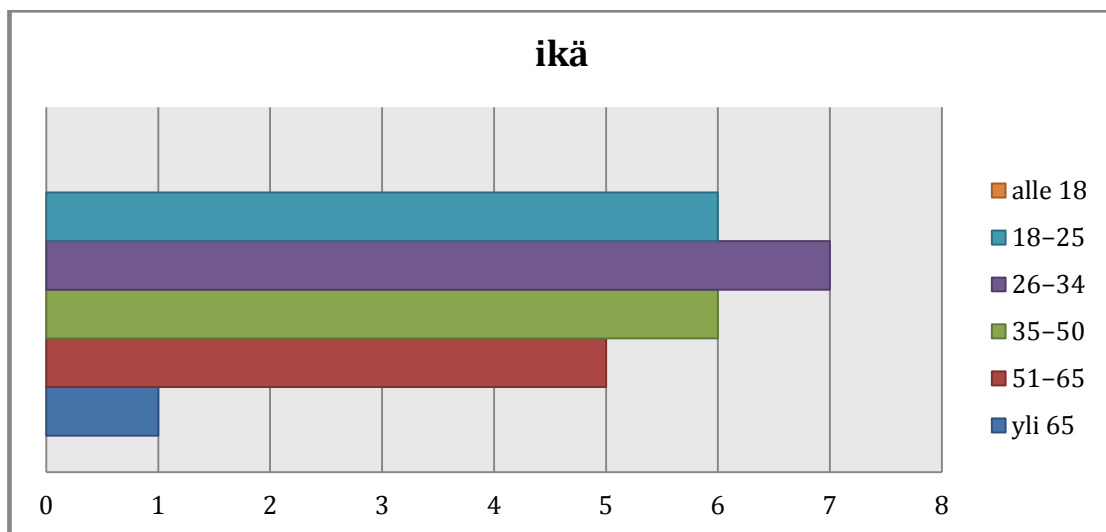
6.1 Taustatiedot

Tämän tutkielman tavoitteena on kartoittaa paitsi seurakuntatulkkauksen muotoja, myös sitä, ketkä seurakunnassa tulkkaavat. Jälkimmäiseen liittyvät taustatiedot vastaajan sukupuolesta, iästä, koulutuksesta ja ammatista. Vastaajista 18 oli naisia ja 7 miehiä. Noin 70 prosenttia eli suurin osa vastaajista oli naisia, mutta vastaajajoukko ei ole tarpeeksi suuri, jotta sen perusteella voitaisiin tehdä varsinaisia päätelmiä seurakuntatulkkien sukupuolijakaumasta. Mikäli sukupuolijakaumaa tutkittaisiin tarkemmin, pitäisi ottaa huomioon myös eri seurakunnat ja erityyppiset tulkkaustilanteet. Tämän tutkielman vastaajajoukko kuitenkin osoittaa, että tulkkaus seurakunnassa ei ole vain toisen sukupuolen tehtävä.

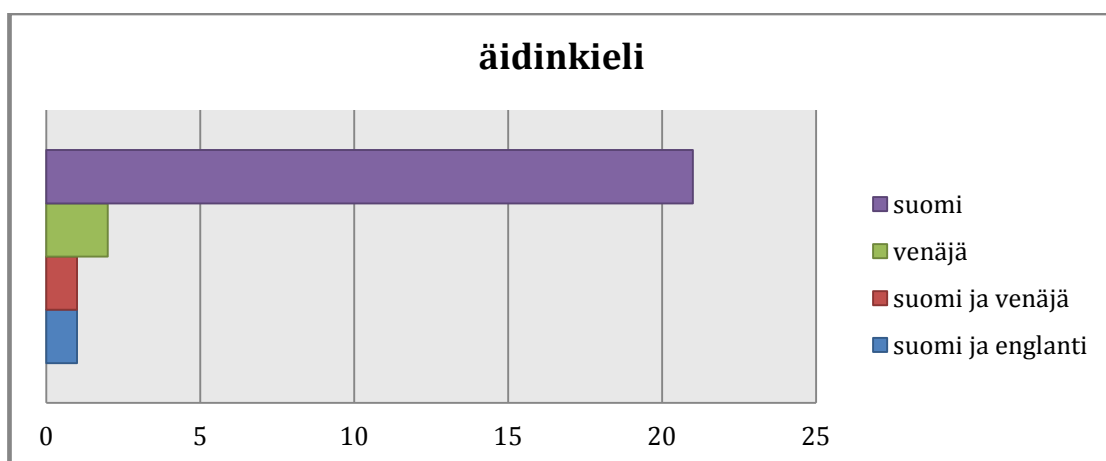
Kaavio 1. Vastaajien sukupuoli

Vastaajajoukko koostui eri-ikäisistä tulkeista, mutta kaikki vastaajat olivat täysi-ikäisiä. Eniten kyselyyn vastasi 26–34-vuotiaita. Tähän ikäryhmään kuuluvia oli vastaajista seitsemän. Sekä 18–25-vuotiaita että 35–50-vuotiaita vastaajia oli kumpiakin kuusi ja 51–65-vuotiaita vastaajia oli viisi. Yli 65-vuotiaita vastaajia oli yksi. Vaikuttaisi siltä, että seurakunnassa tulkaavat monen ikäiset ihmiset.

Kaavio 2. Vastaajien ikäjakauma

Melkein kaikki vastaajista, 21 vastaajaa, ilmoitti äidinkielekseen suomen. Kaksi vastaajaa ilmoitti äidinkielekseen venäjän, yksi vastaaja sekä suomen että venäjän ja yksi vastaaja sekä suomen että englannin.

Kaavio 3. Vastaajien äidinkieli

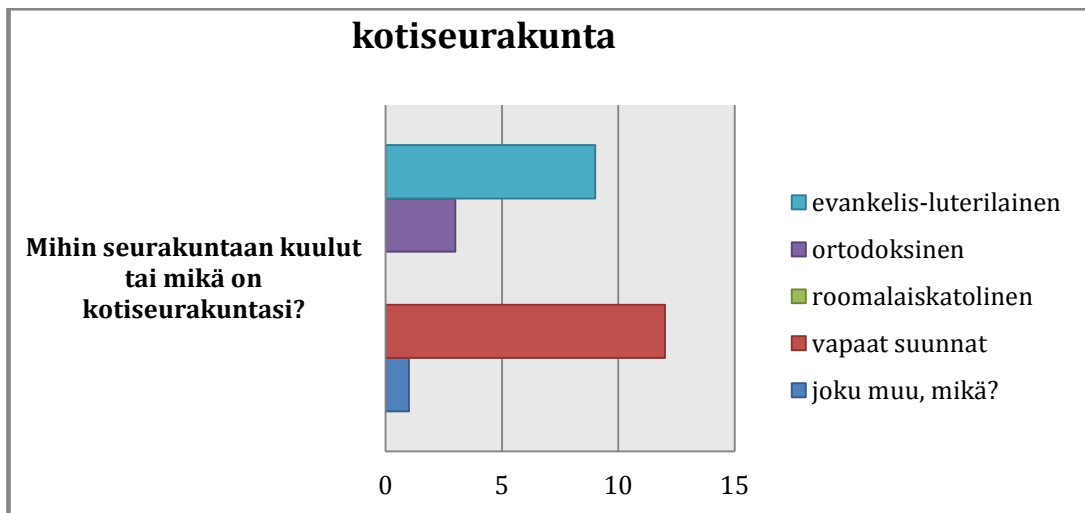
Suurin osa vastaajista oli korkeasti koulutettuja tai opiskeli korkeakoulussa. Vastaajien joukossa oli niin vieraita kieliä opiskelleita tai opiskelevia kuin sellaisia henkilöitä, joiden koulutus ja työ eivät liity millään tavalla kieliin. Yksi vastaajista känsi

ammattikseen ja toinen oli tehnyt joskus ammattikseen kääntäjän töitä. Yhdellä vastaajista oli asioimistulkin tutkinto ja hän oli tehnyt tulkin töitä, yksi opiskeli parhaillaan ranskan kääntämistä ja tulkkausta ja yksi viittomakielentulkkausta. Vastaajajoukkoon kuului myös esimerkiksi myyntineuvottelija, lääkäri ja graafinen suunnittelija. Vastaajajoukko ei ole tarpeeksi suuri, jotta tässä tutkielmassa voitaisiin ottaa kantaa esimerkiksi siihen, kuinka yleisesti tulkit ovat korkeasti koulutettuja tai ovatko jotkin ammatit tai alat erityisen yleisiä tulkkien keskuudessa. Vastausten perusteella voi kuitenkin todeta, että seurakunnassa tulkkaavien ammatit ja koulutustausta vaihtelevat. Korkea koulutus vaikuttaa yleiseltä, mutta on myös huomionarvoista, että Suomessa korkea koulutus on nykyään muutenkin yleistä.

6.1.1 Vastaajien seurakunnat ja tulkkausseurakunnat

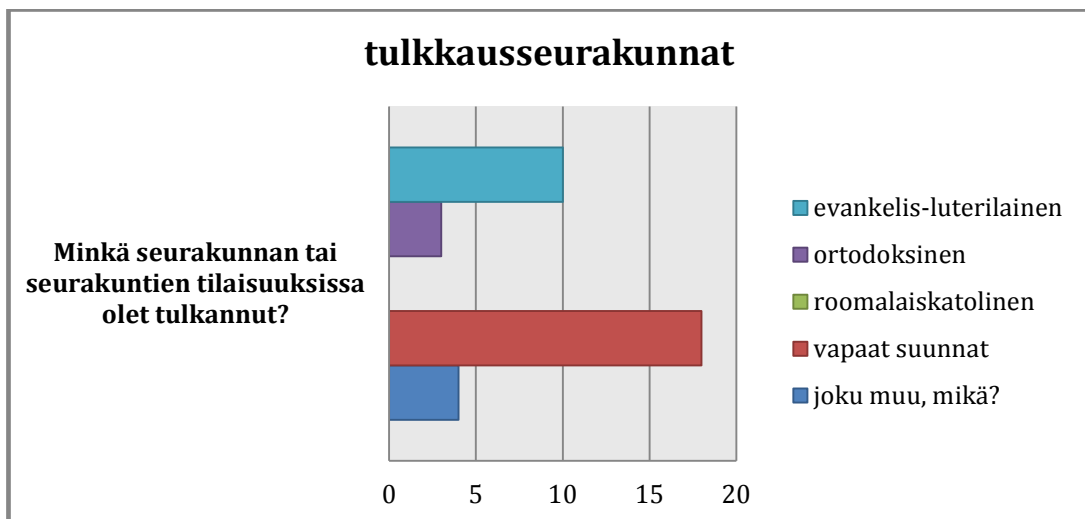
Anonymiteetin varmistamiseksi vastaajia ei pyydetty nimeämään kotiseurakuntaansa, mutta heiltä kysyttiin, mihin seurakuntaan he kuuluvat tai mikä on heidän kotiseurakuntansa seuraavista vaihtoehdoista: *evangelisluterilainen*¹², *ortodoksinen*, *roomalaiskatolinen*, *vapaat suunnat* vai *joku muu, mikä?*. Lähes kaikki kyselyyn vastanneista olivat joko evankelis-luterilaisen kirkon, 9 vastaajaa, tai vapaiden suuntien, 12 vastaajaa, jäseniä. Kolme vastaajaa kuului ortodoksikirkkoon ja yksi vastaaja järjestäytymättömään kotiseurakuntaan. Vastaajajoukon rakennetta selittää osittain se, että kyselyä jaettiin eniten vapaiden suuntien ja evankelis-luterilaisten piirien parissa tulkkaaville. Toisaalta vapaiden suuntien kokouksissa tulkkaaminen vaikuttaisi olevan suhteellisen yleistä, ja evankelis-luterilaisen kirkonkin piirissä tulkkaamista tapahtunee verrattain paljon.

¹²Kyselyssä käytin Kotimaisten kielten keskuksen suosittamaa kirjoitusmuotoa ”evangelisluterilainen”. Perustuslaissa, kirkkolaissa ja Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa käytetään kuitenkin väliviivallista muotoa. Jatkossa käytän sitä. On luontevaa käyttää kirkkokunnasta sen itsensä käyttämää, vakiintunutta kirjoitusmuotoa. Väliviivalle on myös kielelliset perusteet, sillä se tuo esille, että kyseessä on uskonsuunnan kaksoisnimi.

Kaavio 4. Vastaajien kotiseurakunnat

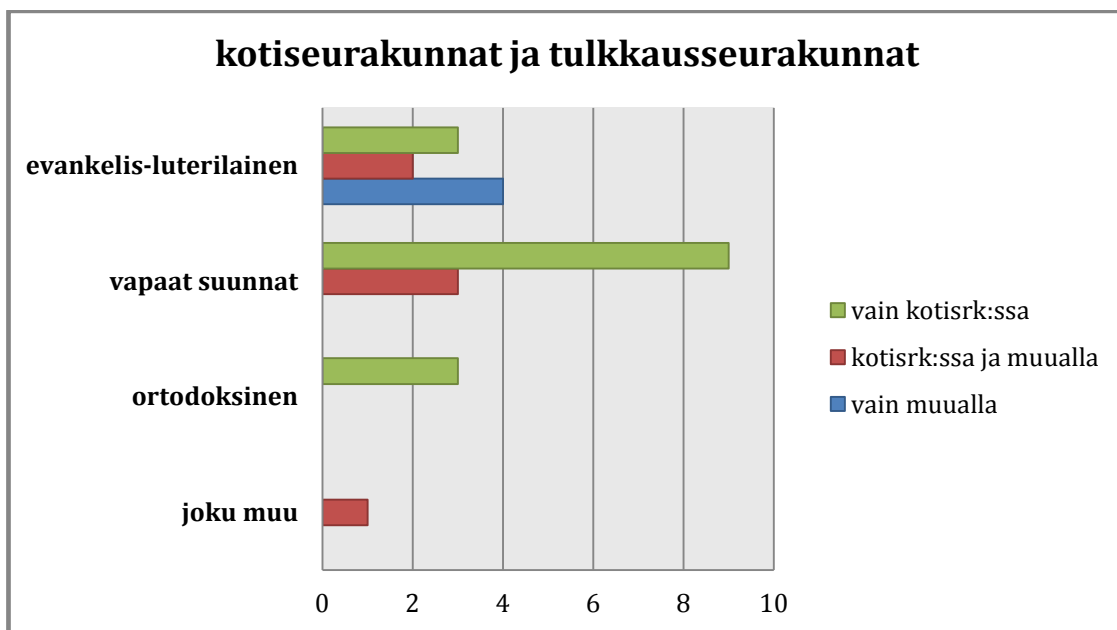
Vastaajien kotiseurakunta¹³ tai se seurakunta, jonka jäseniä he ovat, ei välttämättä ole sama kuin se seurakunta, jossa he tulkkaavat. Jotkut eivät tulkkaa lainkaan kotiseurakunnassaan tai siinä seurakunnassa, jonka jäseniä he ovat. Jotkut tulkkaavat kotiseurakuntansa lisäksi jossain muussa seurakuntaympäristössä. Vastaajista 18 oli tulkannut vapaiden suuntien tilaisuuksissa, 10 evankelis-luterilaisen kirkon piirissä, 3 ortodoksinen seurakunnan tilaisuuksissa ja 4 vastaajaa ”jossain muualla”. Kukaan ei ollut tulkannut roomalaiskatolisen seurakunnan tilaisuuksissa.

Kaavio 5. Vastaajien tulkkauseurakunnat

¹³ Kysymys kotiseurakunnasta tai seurakunnasta, johon vastaaja kuuluu, ei välttämättä ole yksioikoinen. Olisi kenties ollut selkeämpää, jos lomakkeessa olisi vain kysytty, minkä seurakunnan jäsen vastaaja on. Tällaisessa kysymyksenasettelussa ei kuitenkaan olisi huomioitu sitä, että vastaajat eivät välttämättä koe kotiseurakunnakseen sitä seurakuntaa, jonka jäseniä he ovat tai kuulu virallisesti siihen seurakuntaan, jonka toimintaan he osallistuvat aktiivisesti. Esimerkiksi evankelis-luterilaiseen kirkon jäsen saattaa kokea kotiseurakuntansa olevan jokin helluntaiseurakunta. Jätin vastaajien päätettäväksi, millä kriteereillä he kotiseurakunta-asiaa arvioivat, mikäli vastausvaihtoehtoja olisi heidän kohdallaan useampi.

Seuraava kaavio havainnollistaa sitä, missä seurakunnissa eri seurakuntiin tai kirkkokuntiin kuuluvat vastaajat ovat tulkanneet. Pylväiden vasemmalla puolella lukee vastaajan ilmoittama kotiseurakunta tai se seurakunta, johon hän kuuluu.

Kaavio 6. Kotiseurakunnat ja tulkkausseurakunnat

Evankelis-luterilaisista vastaajista kolme oli tulkannut ainoastaan evankelis-luterilaisissa tilaisuuksissa, kaksi evankelis-luterilaisissa tilaisuuksissa ja jossain muualla (toinen vapaissa suunnissa ja toinen ”jossakin muualla”) ja neljä ei ollut tulkannut evankelis-luterilaisissa tilaisuuksissa lainkaan, vaan pelkästään vapaissa suunnissa (kolme vastaajaa) tai sitten vapaissa suunnissa ja ”jossakin muualla”¹⁴ (yksi vastaaja). Vapaisiin suuntiin kuuluvista vastaajista kaikki olivat tulkanneet vapaiden suuntien tilaisuuksissa ja kolme vastaajaa oli tulkannut lisäksi evankelis-luterilaisen kirkon tilaisuuksissa, yksi heistä myös ”jossakin muualla”¹⁵. Kaikki kyselyyn vastanneet ortodoksikirkon jäsenet olivat tulkanneet nimenomaan ortodoksisen kirkon piirissä, eivätkä muissa seurakunnissa. Järjestäytymättömään kotiseurakuntaan kuuluva vastaaja ilmoitti tulkanneensa evankelis-luterilaisissa ja vapaiden suuntien tilaisuuksissa sekä ”jossakin muualla”¹⁶.

Kyselylomakkeen vastauksista tuli esille, että joissakin seurakunnissa tulkkaus on vakiintunutta ja tulkkausta voi hoitaa tulkkitiimi. Tällöin tulkkaminen voi olla läheisesti omaan kotiseurakuntaan liittyvä palvelutehtävä. Toisaalta jotkut

¹⁴ Vastaaja täsmensi tulkanneensa järjestöjen tilaisuuksissa.

¹⁵ Vastaaja täsmensi tulkanneensa myös kotiseurakunnissa, raamattukoulussa jne.

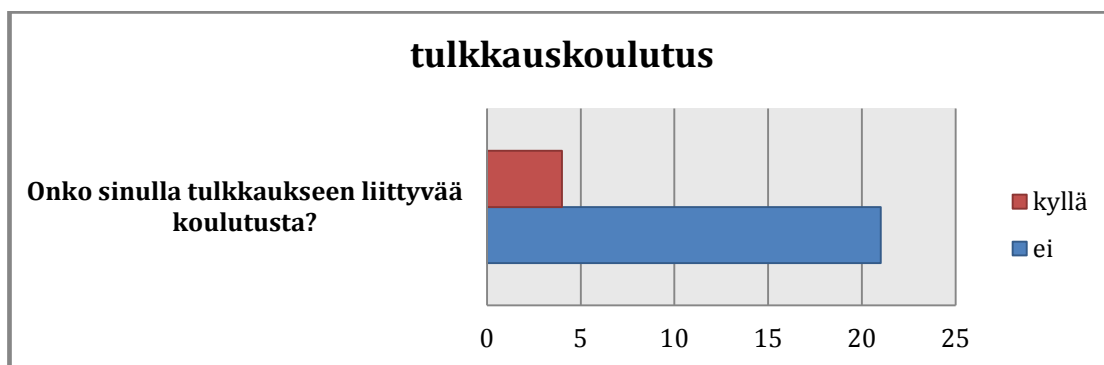
¹⁶ Vastaaja täsmensi tulkanneensa järjestäytymättömissä kotiseurakunnissa.

seurakuntatulkeista tulkkavat erilaisissa seurakuntakonteksteissa ja voivat olla ikään kuin ”vaeltavia tulkkeja”, jotka palvelevat lahjoillaan tarvittaessa.

6.2 Tulkkaukokemus ja -koulutus

Yleisten taustatietojen lisäksi lomakkeessa kysyttiin tulkkaukseen liittyviä taustatietoja vastaajien tulkkaukseen liittyvästä koulutuksesta, tulkkaukokemuksesta ja siitä, miten vastaaja oli tulkin tehtävään päätenyt. Vastaukset paitsi antavat taustatietoa vastaajista, myös kertovat seurakuntien tulkkaukäytännöistä esimerkiksi sen osalta, miten tehtävään perehdytetään.

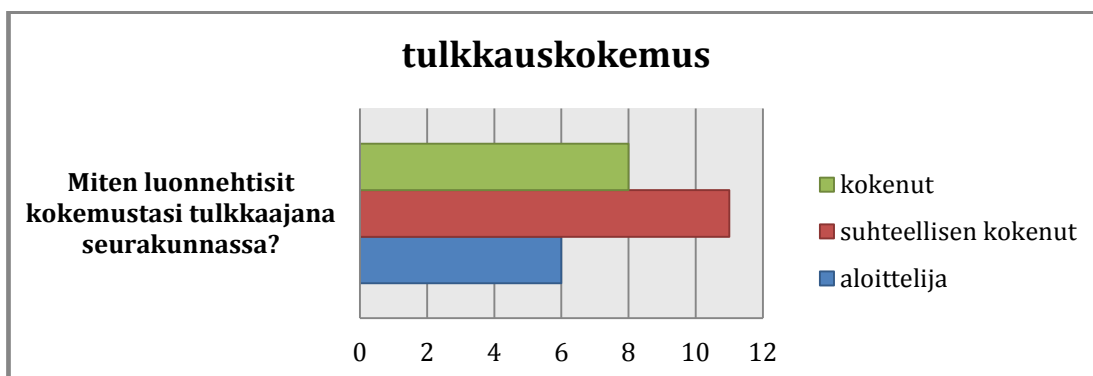
Neljä vastaajaa kertoi saaneensa tulkkaukseen liittyvää koulutusta. Kuten edellisessä alaluvussa kerroin, yksi vastaajista oli tehnyt asioimistulkin ammattitutkinnon, toinen opiskeli parhaillaan ranskan tulkkauamista ja kolmas opiskeli viittomakielen tulkkauamista. Neljäs vastaaja, joka ilmoitti saaneensa tulkkaukoulutusta, kertoi tehneensä kääntäjän töitä, mutta hänen vastauksistaan jäi epäselväksi, millaista tulkkikoulutusta hän oli saanut. Voi olla, että hän yhdisti vastauksessaan tulkkauamisen kääntämiseen tai voi olla, että hän luki ”koulutuksen” väärin ”kokemukseksi”, koska hän tarkensi vastaustaan kertomalla tulkkaukokemuksestaan seurakunnassa.

Kaavio 7. Vastaajien saama tulkkaukoulutus

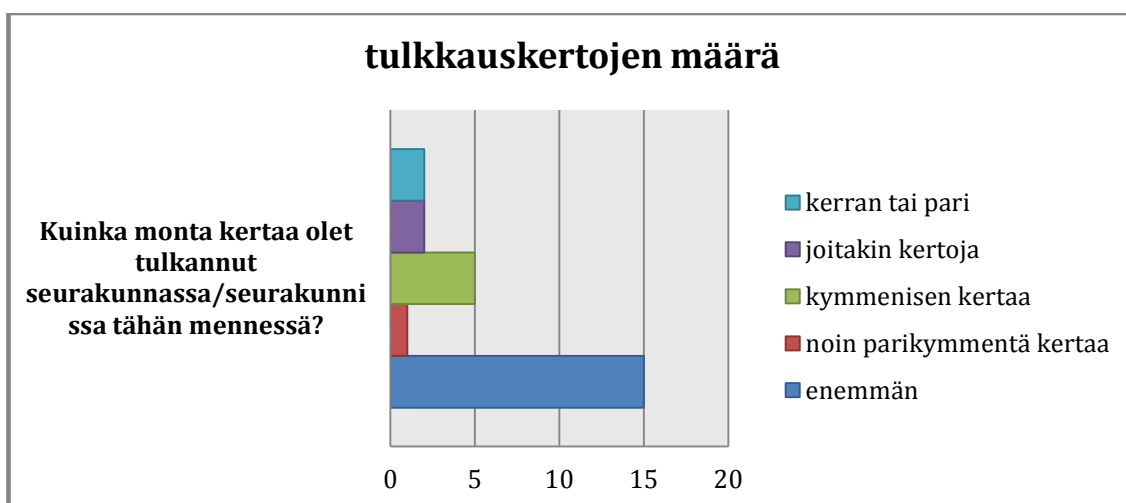
Suurimmalla osalla vastaajista ei siis ollut tulkkaukseen liittyvää koulutusta. Moni oli kuitenkin varsin kokenut tai ainakin melko kokenut tehtävässä, joskin kyselyyn vastasi myös joitakin vähemmän kokeneita tulkkeja. Vastaajista kahdeksan koki olevansa seurakuntatulkkina kokenut. Yksitoista ilmoitti olevansa suhteellisen kokenut ja kuusi mielsi itsensä aloittelijaksi. Yksi aloittelijaksi itsensä kokeva tulkki ei kuitenkaan vaikuttaisi olevan aloittelija hänen muiden vastaustensa perusteella, sillä kyseinen vastaaja ilmoitti tulkkauksensa yli parikymmentä kertaa ja hänen tulkkaukokemuksensa

ulottui yli seitsemän vuoden aikavälille. Häntä voisi siis pitää kokeneena tai ainakin suhteellisen kokeneena.

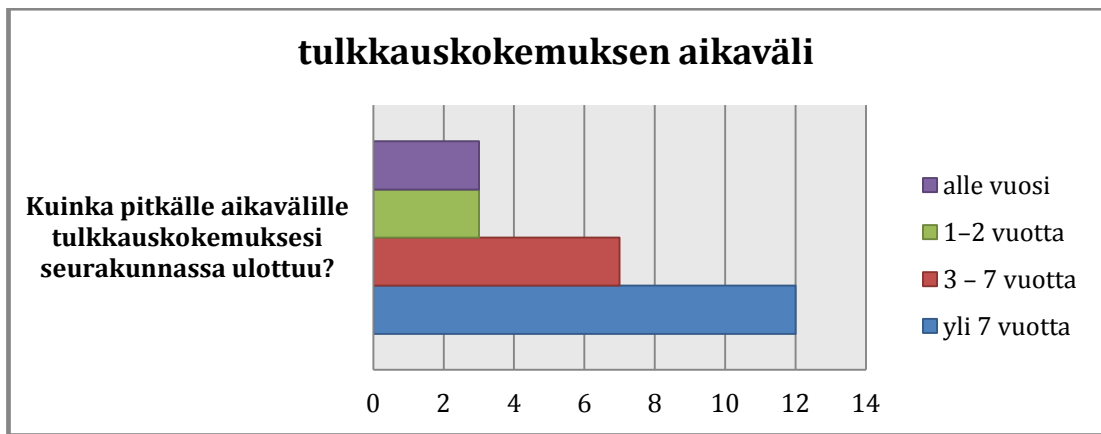

Kaavio 8. Vastaajien näkemys omasta tulkkauskokemuksestaan

Vastaajien käsitys omasta kokemuksestaan on subjektiivinen asia. Yritinkin kartoittaa tulkkien kokemusta myös tarkempien kysymyksen avulla, vaikkakin vastaukset perustuvat aina tulkkien muistiin ja arvioon. Kysyttäessä tulkkauskertojen määrästä kaksi vastaajaa kertoi tulkanneensa seurakunnassa vain kerran tai pari. Samaten kaksi vastaajaa kertoi tulkanneensa joitakin kertoja. Viisi vastaajaa arvioi tulkanneensa kymmenisen kertaa. Yksi arvioi tulkanneensa noin parikymmentä kertaa. Reilusti yli puolet vastaajista, 15 tulkkia, kertoi tulkanneensa enemmän kuin noin parikymmentä kertaa. Tulkkauskokemus ulottui yli seitsemän vuoden ajanjaksolle 12 vastaajalla ja seitsemän vastaajaa arvioi, että heidän tulkkauskokemuksensa ulottui 3–7 vuoden jaksolle. Kolme vastaajaa ilmoitti tulkanneensa 1–2 vuoden ajanjaksolla. Niin ikään kolme vastaajaa kertoi, että heidän tulkkauskokemuksensa ulottui alle vuoden ajalle.

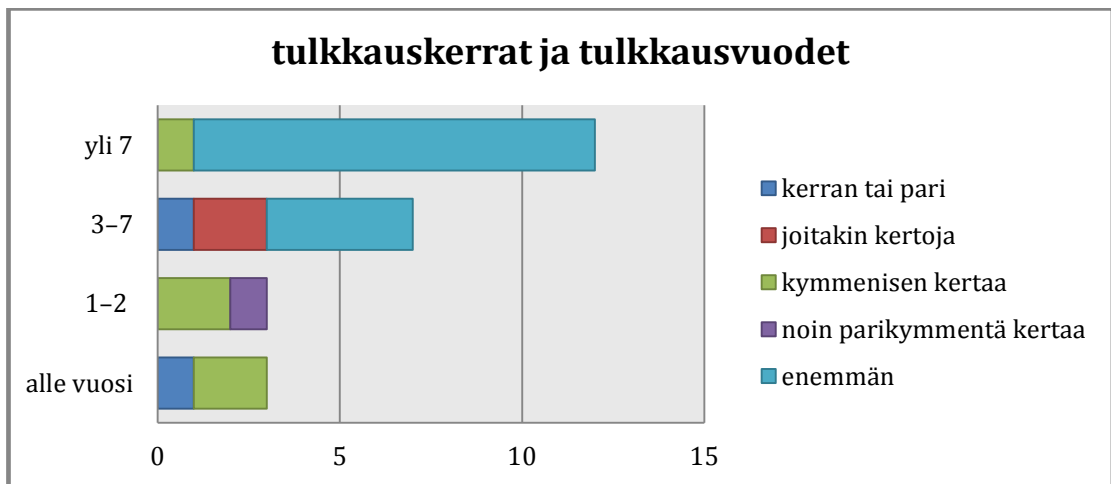

Kaavio 9. Tulkkauskerrat

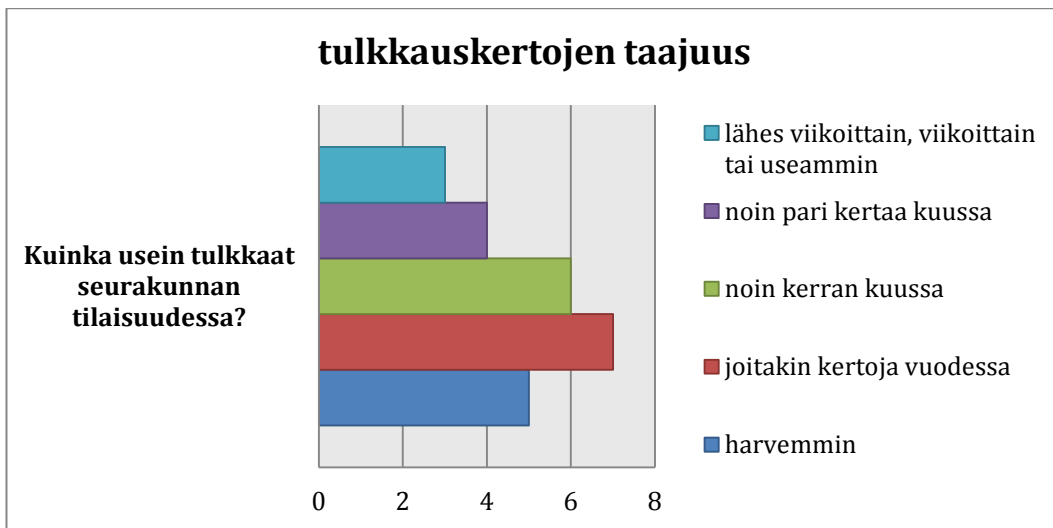
Kaavio 10. Tulkkausvuodet

Seuraavassa kaaviossa yhdistetään kahden edellisen kaavion tiedot. Tämä auttaa hahmottamaan paremmin sitä, miten tulkkauskokemus on jakaantunut vuosille.

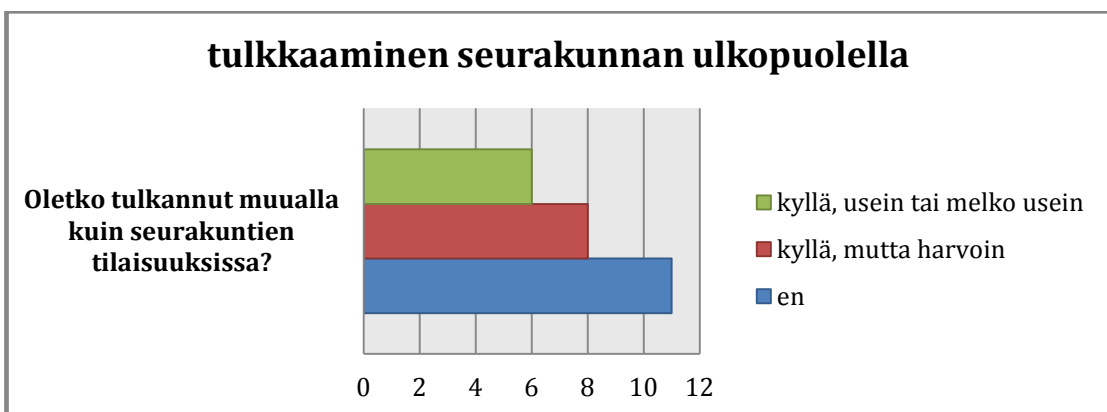
Kaavio 11. Tulkkauskerrat ja tulkkausvuodet

Ainakin muutaman vuoden ajan oli tulkannut peräti 19 vastaajaa, ja heistä 15 arvioi tulkanneensa yli parikymmentä kertaa. Vastaajien joukkoon mahtui niin selvästi harvakseltaan tulkanneita kuin sellaisia tulkkeja, joiden tulkkauskokemus ulottui lyhyelle ajalle, mutta he olivat kuitenkin tulkanneet useasti. Esimerkiksi kolme vastaajaa kertoi tulkanneensa vain kerran tai pari tai joitakin kertoja 3–7 vuoden aikavälillä, kun taas kuuden vastaajan tulkkauskokemus ulottui enimmillään kahden vuoden ajalle, mutta heistä peräti viisi ilmoitti tulkanneensa joko kymmenisen kertaa tai noin parikymmentä kertaa. Seuraava kaavio käsittelee tulkkaustoiminnan säännöllisyyttä kyselyyn vastaajien keskuudessa.

Kaavio 12. Tulkkauksen säännöllisyys

Kaaviosta näkyy, että noin puolet vastaajista, 12 tulkkaa, tulkaa joitakin kertoja vuodessa tai harvemmin. Noin puolet, 13 vastaajaa, tulkaa vähintään noin kerran kuussa, joten heidän voisi katsoa tulkaavan säännöllisesti. Yksi ”harvemmin” vastanneista kertoi muissa vastauksissa tulkanneensa kymmenisen kertaa ja tulkkauskokemuksen ulottuvan 1–2 vuoden ajalle, eli hänen vastauksensa eivät täsmää keskenään. Tällä ei kuitenkaan ole merkitystä tutkielman kokonaisuuden kannalta. Kaiken kaikkiaan kyselyvastausten perusteella vaikuttaa siltä, että tulkaaminen seurakunnassa on osalle tulkeista satunnainen ja osalle säännöllinen tehtävä. Jotkut tulkaavat harvoin, kun taas toisille tulkkauskokemusta voi kertyä paljonkin. Seurakuntatulkkien kokemus näyttäisi kuitenkin rajoittuvan ainakin melkein aina seurakunnallisiin konteksteihin.

Kaavio 13. Tulkkauskokemus seurakunnan ulkopuolella

Kyselylomakkeessa tiedusteltiin, onko vastaaja tulkannut muualla kuin seurakuntien tilaisuuksissa. Vastausten mukaan kuusi tulkkia oli tulkannut usein tai melko usein ja kahdeksan tulkkia harvoin muissa kuin seurakunnan tilaisuuksissa. Yksitoista tulkkia kertoi, ettei ollut tulkannut muualla. Kyselylomakkeessa oli tarkentava kysymys: ”Jos olet tulkannut muualla, millaisissa tilanteissa?” Neljä tai viisi vastaajaa, jotka kertoivat tulkanneensa muualla kuin seurakunnassa, täsmensivät kuitenkin vastaustaan kertomalla tulkanneensa tilanteissa, jotka sisällytän seurakuntakontekstissa tapahtuneiksi. Yksi heistä tarkensi itse, että nämäkin tilaisuudet olivat hengellisiä tilaisuuksia, kuten raamattukoulu tai kotiraamattupiiri. Yksi vastaaja kertoi, että muut tulkkaustilanteet olivat hengellisiä seminaareja, yhteiskristillisiä tapahtumia ja luentotulkkauksia Pieksämäen perheleireillä. Kyseiset perheleirit ovat kristillistaustaisia. Yksi vastaaja tarkensi muiden kuin ei-seurakunnan tilaisuudet erään lähetysjärjestön tilaisuuksiksi Suomessa ja konferensseiksi ulkomailla. Eräs vastaaja taas määritteli ei-seurakunnalliset tilanteet seurakunnan kerhoiksi. Eräs muualla tulkannut vastaaja täsmensi tulkanneensa ”[j]uhlissa ja ortodoksisella seminaarilla”, joten mikäli myös ”juhlissa” viittaa kirkollisiin tai hengellisiin juhliin, myös hän on tulkannut vain seurakunnassa. Seurakunnallinen tulkkauskonteksti ymmärretään tässä tutkielmassa laajasti, ja se käsittää moninaiset seurakuntien, herätysliikkeiden ja kristillisten järjestöjen tilaisuudet. En tuonut tätä selkeästi lomakkeessa esille, joten on ymmärrettävää, etteivät vastaajat välttämättä ajatelleet edellä mainittuja tilanteita seurakunnan tilaisuuksiksi. Ne ovat kuitenkin tulkkausta tämän tutkielman käsittelemässä seurakuntakontekstissa. Jos kaikki nämä viisi vastaajaa lisätään ”en” vastanneisiin, nousee vain seurakunnallisissa kontekstissa tulkanneiden määrä 16:een. Suurin osa kyselyyn vastanneista tulkkaa siis ainoastaan seurakuntakonteksteissa, joskin mahdollisesti monenlaisissa erilaisissa seurakunnallisissa konteksteissa. Seurakuntatulkeilla voi kuitenkin olla myös muunlaista tulkkauskokemusta. Vastauksissa mainittiin esimerkiksi matkoilla tulkkaaminen ja koulutustilaisuudet. Asioimistulkin ammattitutkinnon suorittanut kertoi luonnollisesti tehneensä myös tähän liittyviä töitä. Eräs toinen tulkki mainitsi esimerkiksi adoptiotuomioistuimen ja pankkiasiointien tulkkaamisen.

6.2.1 Tulkiksi seurakuntaan

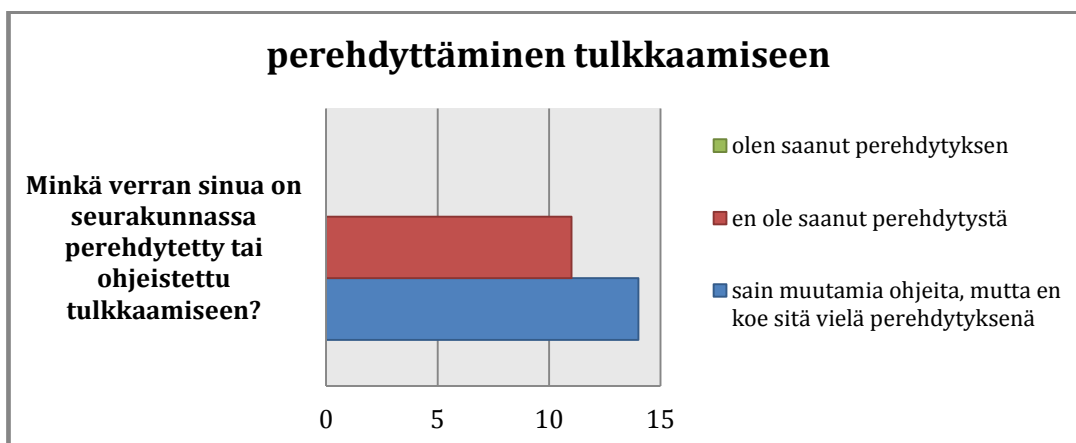
Lomakkeessa seurakuntatulkeilta kysyttiin, miten he ovat tehtävään päätyneet. Vastauksissa tuli esille erityisesti kolme asiaa: tulkkauksen tarve, tulkkien kielitaito ja se, että tehtävään on pyydetty. Moni tulkki kertoi päätyneensä tulkiksi, koska tarvetta

tulkkaamiseen on. Vastausten perusteella ei voi sanoa, kuinka montaa tulkkiä on pyydetty tehtävään, koska kaikki eivät ole välttämättä tuoneet vastauksessaan tätä näkökulmaa esille. Pyytäminen tehtävään vaikuttaa kuitenkin olevan yleinen tie tulkiksi päätymiseen. Välillä tulkit voivat olla aloitteellisempiäkin osapuolia. Eräs tulkki kertoi päätyneensä tulkkaamaan niin omasta kuin toisten aloitteesta, tilanteen sitä vaatiessa. Eräs tulkki kertoi olleensa aloitteen tekijänä osapuolena ehdottamassa tulkkaamista seurakuntaan, jotta voitaisiin tavoittaa ihmisiä, jotka eivät ymmärrä suomea. Kielitaito näyttää olevan olennainen syy siihen, että tulkiksi päätyy tai tulkiksi pyydetään. Jotkut vastaajat kertoivat olleensa ulkomailla ja sen vaikuttaneen siihen, että he ovat päätyneet tulkkaamaan. Tulkkien kielitaito ei sinänsä ole yllättävä asia, mutta olennaista on, että vaikuttaa siltä, että seurakunnassa voi päätyä tulkkaamaan pitkälti sillä perusteella, että on kielitaitoa – tai että joku seurakunnassa tietää kyseisen henkilön kielitaidosta.

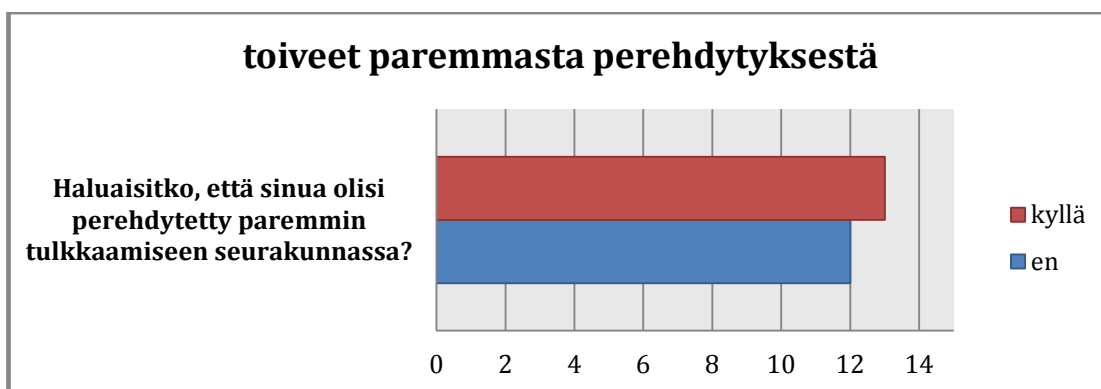
Aineistoni perusteella vaikuttaa siltä, että seurakunnissa ei juurikaan kouluteta tai perehdytetä tulkin tehtävään. Lomakkeessa kysyin tulkeilta, minkä verran heitä on seurakunnassa perehdytetty tai ohjeistettu tulkkaamiseen. Vastausvaihtoehtoja oli kolme: ”olen saanut perehdytyksen”, ”en ole saanut perehdytystä” ja ”sain muutamia ohjeita, mutta en koe sitä vielä perehdytyksenä”. Vastausvaihtoehdot olisi pitänyt muotoilla toisin, koska ”en ole saanut perehdytystä” ja ”sain muutamia ohjeita, mutta en koe sitä vielä perehdytyksenä” ovat osittain päällekkäiset vastausvaihtoehdot ja periaatteessa jälkimmäinen tilanne kuuluu edelliseen. Huonosta muotoilusta huolimatta vastaajat ovat todennäköisesti ymmärtäneet, mitä vaihtoehtoilta on ajettu takaa – ”en ole saanut perehdytystä” tarkoittaa, että ohjeistusta ei ole ollut lainkaan ja ”sain muutamia ohjeita, mutta en koe sitä vielä perehdytyksenä” tarkoittaa, että jonkinlaisia ohjeita on annettu, mutta se ei ole tuntunut kunnolliselta perehdytykseltä.

Kukaan vastaajista ei ollut saanut varsinaista perehdytystä tehtävään. Jonkinlaisia ohjeita oli saanut 14 vastaajaa. Noin puolet vastaajista, 13 tulkkiä, olisi toivonut parempaa perehdytystä. Heistä yhdeksän oli vastaajia, jotka kertoivat saaneensa muutamia ohjeita, joita eivät kuitenkaan kokeneet perehdytykseksi ja neljä oli vastaajia, jotka kertoivat, etteivät olleet saaneet perehdytystä. Noin puolet vastaajista, 12 tulkkiä, ei kokenut kaipaavansa parempaa perehdytystä. Heistä viisi kertoi saaneensa muutamia ohjeita ja seitsemän kertoi, ettei ollut saanut perehdytystä. Vastaukset kysymykseen siitä, olisiko tulkki halunnut paremman perehdytyksen, eivät näyttäisi olevan ainakaan suuressa määrin riippuvaisia siitä, tulkkaako henkilö säännöllisesti, kuinka monesti hän on tulkannut tai kuinka monen vuoden ajan hän on tulkannut. Tosin niistä kuudesta

vastaajasta, joiden tulkkaukokemus ulottuu alle vuoden tai 1–2 vuoden ajalle, viisi olisi halunnut paremman perehdytyksen.

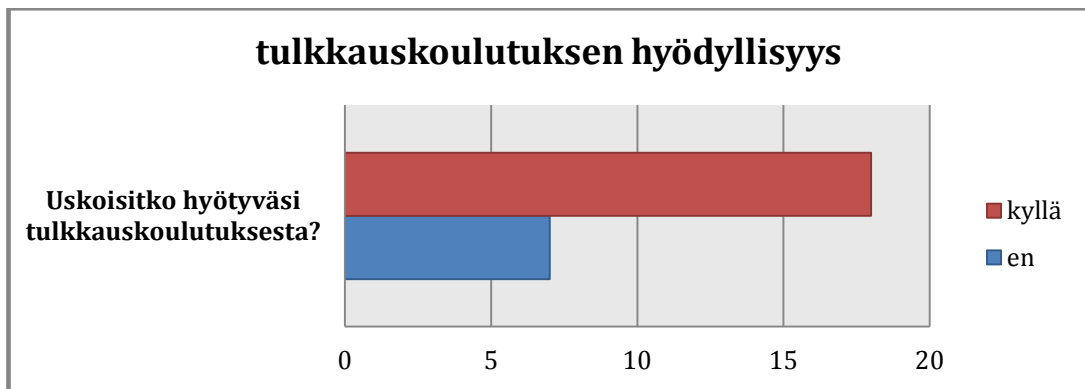

Kaavio 14. Perehdyttäminen tulkin tehtävään

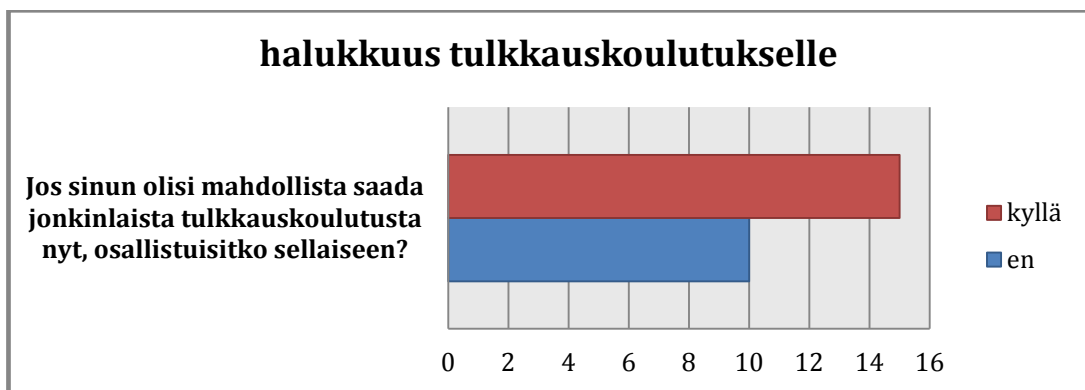

Kaavio 15. Vastaajien toiveet paremmasta perehdytyksestä

Suurin osa vastaajista, 18 tulkkia, uskoi, että tulkkaukokoulutuksesta olisi heille hyötyä. Näistä 18:sta tulkista kolme ei kuitenkaan osallistuisi tällä hetkellä tulkkaukokoulutukseen, jos sellaista olisi mahdollista saada. Yksi näistä kolmesta täsmänsi vastaustaan seuraavan kysymyksen vastauksessa todeten, että hän vastaisi itse asiassa ”en tiedä”, koska voisi ehkä osallistua koulutukseen, jos se olisi tarpeeksi lyhyt, jolloin oma aika riittäisi. ”Tarpeeksi lyhyt” tarkoittaisi esimerkiksi kuukauden koulutusta kaksi kertaa viikossa tai kahden kuukauden koulutusta kerran viikossa. Tämä vastaaja toivoi koulutusta, joka sisältäisi harjoittelua ja olisi käytännönläheinen. Vastaajien toiveita käsitellään tarkemmin alaluvussa 6.2.3 Tulkkien koulutustoiveet.

Kaavio 16. Tulkkauskoulutuksen uskottu hyödyllisyys

Kaavio 17. Osallistumisvalmius tulkkauskoulutukseen

6.2.2 "Älä aina tulkkaa vaan myös tulkitse"

Kuten on tullut esille, vastaajat eivät olleet juurikaan saaneet perehdytystä tulkin tehtävään, mutta osa kertoi saaneensa joitain ohjeita tehtävää varten. Lomakkeessa pyysin kertomaan, millaista ohjeistusta tai millaisen perehdytyksen tulkki on seurakunnassa saanut, jos häntä on ohjeistettu. Kahdessa vastauksessa tuotiin esille fraasi "älä (aina) tulkkaa vaan (myös) tulkitse". Samaan asiaan liittyyneen erään tulkin mainitsema "[t]ärkeää on tulkata se missä hengessä asia sanotaan, ei vain tarkka käänös". Neljässä vastauksessa saadut ohjeet liittyivät pelkästään tai lähes pelkästään teknisiin asioihin kuten mikrofonin käyttöön ja siihen, missä on tulkin paikka. Ohjeistusta oli tullut myös liittyen tulkin neutraaliin rooliin.

Tulkilla ei saa olla omaa agenda tai sanomaa. Tulkki on parhaimmillaan näkymätön tai puhujan jatke.

Puhu minä-muodossa, yritä olla huomaamaton eli älä tuo omaa persoonaasi paljoa esiin

Ohjeita oli annettu myös siitä, mitä tarvitsee tai ei tarvitse tulkata. Yhdessä vastauksessa tuli esille se, että laulujen sanat oli kehoitettu tulkkaamaan. Yhdelle tulkille oli sanottu,

että jos asia ja esitystapa ovat vaikeita, keskitytään pääkohtiin ja toinen muisteli, että häntä olisi ohjeistettu tekemään parhaansa, mutta ettei haittaa, vaikkei ihan kaikkea ehtisikään tulkata. Lisäksi hän oli kuunnellut kerran kokeneemman tulkin simultaanitulkkausta. Eräs tulkeista oli saanut opastusta simultaanitulkkauksen aikaviiveestä ja tyyliohjausta. Yksi vastaaja oli saanut perehdytyksenä sekä sanastoa että joitakin ohjeita esiintymisestä tms., ja lisäksi palautetta matkan varrella siitä, miten tehdä ja mikä meni hyvin ja mikä ei. Eräs vastaaja kertoi, että hän osaa pyytää raamatunkohdat yms. etukäteen. Toisessa vastauksessa tuotiin esille se, että joskus kun tulkki tulkkaa tuntematonta saarnaajaa, saarnaaja voi näyttää etukäteen muistiinpanoja ja raamatunkohtia. Tässä vastauksessa yhdistettiin siis puhujalta saadut etukäteistiedot perehdyttämiseen ja ohjeistukseen. Eräs vastaaja kertoi, että vaikka alkuopastukset olivat vähäiset ja vastaaja ei tuntenut muita tulkkeja kovinkaan hyvin, tilanne oli muuttunut ja nyt tulkki koki olevansa osa tiimiä.

Myöhemmin vuosien varrella tulkkitiimi on ryhmytynyt paremmin, olemme ystäväystyneet ja ryhmähenki on hyvä, lämmin ja huumorin sävyttämä. Tapaamme toisiamme jumalanpalveluksissa, neuvottelemme s-postitse ja puhelimitse ja 1-2 kertaa vuodessa kokoonnumme jonkun tulkin kotona kahvittelemaan, keskustelemaan, jakamaan tulkkivuoroja ja rukoilemaan yhdessä. Nyt koen olevani osa tiimiä.

Vastausten perusteella seurakuntatulkit vaikuttaisivat usein olevan jossain määrin ”yksinäisiä puurtajia” eli tekevän työtään yksin ilman mainittavaa perehdytystä.

6.2.3 Tulkkien koulutustoiveet

Vastaajilta kysyttiin, millaista tulkkaukoulutusta he toivoisivat, jos sellaista vielä saisivat. Kysymys ei ollut pakollinen, mutta suurin osa vastasi jotain. Monen vastaus liittyi sanastoon tai terminologiaan. Vastauksissa tuli kuitenkin esille myös esimerkiksi toive äänenkäyttöön ja esiintymistaitoihin liittyvästä koulutuksesta ja siitä, että tulkkauksen peruseriaatteita käytäisiin läpi.

Toivoisin nimenomaan seurakuntatulkkaukseen liittyvää koulutusta, jossa käytäisiin läpi tulkkauksen peruseriaatteita, hengellistä sanastoa ja etenkin kaikenlaisia sanontoja ja niiden tulkkauksista.

Nuorena olisi ollut hyvä saada varmuutta koko hommaan. Nyt (ja silloinkin) oikeastaan tarvitsisin yhä lisää sanastoa ja kieliooppia.

En osaa sanoa. Ehkä eniten kaipasin koulutusta silloin kun olin vasta aloittamassa sen, mutta nyt en enää osaa sanoa. Uskon silti, että hyötyisin edelleen minkäläisestä koulutuksesta tahansa.

Yleisiä ammatillisen tulkkauksen ohjeita ja periaatteita! Olisi hienoa kuulla näistä, kun itsellä ei ole alan koulutusta. \ Yksittäisiä itseä mietityttäviä asioita: miten tehdä tulkkauksesta miellyttävä kokemus kuulijalle (tulkkaukspuheen papattava paljous vai keskeisten pointtien poimiminen rauhallisesti), suomen ja englannin kielen välisten erojen ratkaisu simultaanitulkkauksessa (sanajärjestys), kielikuvat, sanonnat, kulttuurierojen huomioonottaminen, sanaston vaikeusasteen valinta kuulijoiden tulkkauksielen ymmärryskyvyn mukaisesti (useimmille englantikin vieras

kieli)... \ Yksi erityistarve olisi käydä läpi Raamatun aihepiirin tulkkauksessa tarvittavaa sanastoa [vaikeuksia nykyään tuottavat etenkin VT:n henkilönimet (esim. Israelin+Juudan kuninkaat) ja niiden lausuminen].

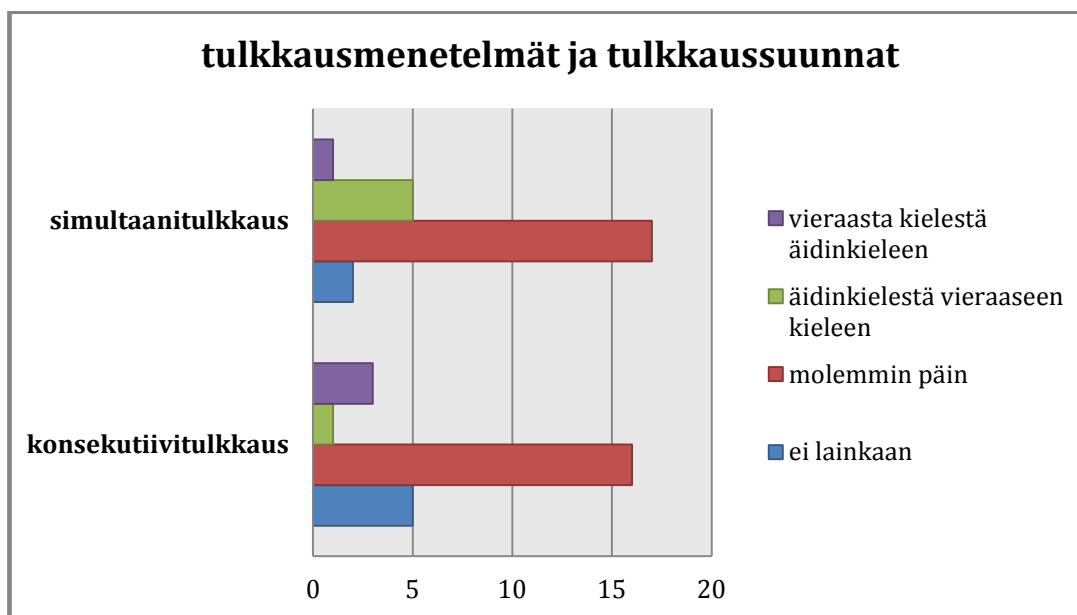
Vaikea sanoa. Olisi tärkeä ennättää lukea englanninkielistä kirjallisuutta sanavaraston takia. Perusasiat tulkkauksesta varmaan sillä en ole koskaan saanut siihen ohjausta. Olen vain kuullut itseäni etevämpiä tulkkeja ja oppinut heiltä

Joissain vastauksissa tuli esille, että mahdolliselta koulutukselta toivottaisiin käytännönläheisyyttä. Joku toivoi käytännön vinkkejä ja toinen vastaaja totesi, että koulutuksessa voisi olla muun muassa harjoittelua. Eräs vastaaja uskoi hyötyvänsä muutaman illan ryhmäkeskustelusta vetäjän opastamana.

6.3 Tulkkaustilanne

Seuraavaksi käsittelen seurakuntien tulkkaustilanteiden peruspiirteitä, kuten millaisissa tilanteissa, millä tulkkausmenetelmillä, kenelle ja millä kielillä seurakunnissa tulkataan.

Seurakuntaympäristössä tulkataan niin konsekutiivisesti kuin simultaanisti. Tämän tutkimuksen perusteella monet seurakuntatulkit ovat tulkanneet kummallakin menetelmällä. Suurin osa vastaajista, 18 tulkkia, kertoi tulkanneensa sekä konsekutiivisesti että simultaanisti. Viisi vastaajaa ei ollut tulkannut seurakunnassa lainkaan konsekutiivisesti ja kaksi vastaajaa ilmoitti, ettei ole tulkannut simultaanisti.

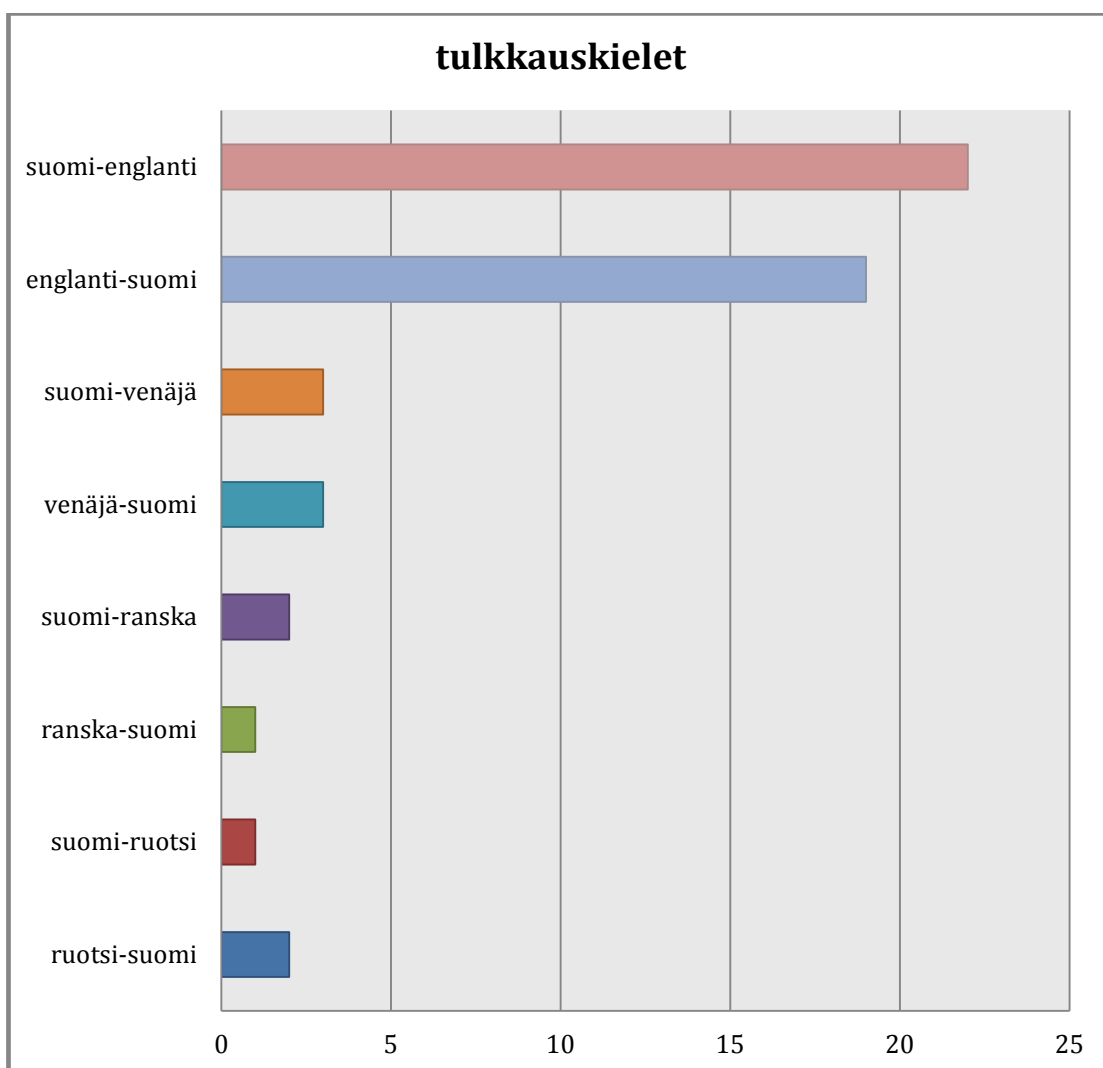

Kaavio 18. Seurakuntatulkkien käyttämät tulkkausmenetelmät ja tulkkaussuunnat

Seurakuntatulkit voivat tulkata niin vieraasta kielestä äidinkieleen kuin toisin päin sekä konsekutiivisesti että simultaanisti. Seuraavaksi käsittelen tarkemmin sitä, mistä kielistä ja mihin kieliin vastaajat tulkkaavat.

6.3.1 Tulkkaukielet

Kysyin lomakkeessa, mistä kielistä ja mihin kieliin vastaajat tulkkavat. Kysymyksen ohjeistuksessa pyysin merkitsemään erikseen molemmat suunnat, jos vastaajan tulkkauksia kahteen suuntaan, esim. suomi-englanti ja englanti-suomi. Ensimmäisenä on siis lähtökieli ja jälkimmäisenä kohdekieli. Vastaaja sai halutessaan kertoa myös ne kielet, joista tai joihin voisi tulkata, mutta ei ole vielä seurakunnassa tulkannut esimerkiksi siksi, ettei ole ollut tarvetta. Tällaisten ei-käytettyjen kieliparien tai kielisuuntien kohdalle pyysin merkitsemään ”ei käytetty”. Lomakkeessa oli tilaa useammalle kieliparille.

Kaavio 19. Tulkkaukielet

Suomesta englantiin ilmoitti tulkanneensa 22 vastaajaa. Englannista suomeen oli tulkannut 19 vastaajaa ja sen lisäksi kaksi vastaajaa kertoi, että he voisivat tulkata englannista suomeen, mutta eivät ole seurakuntakontekstissa näin vielä tehneet. Kolme

vastaajaa ilmoitti tulkkaavansa suomesta venäjään ja kolme venäjistä suomeen. Suomesta ranskaan tulkkasi kaksi. Heistä toinen tulkkasi myös ranskasta suomeen ja toinen ilmoitti, että voisi tulkata myös niin päin. Lisäksi kolmas tulkki ilmoitti voivansa tulkata niin suomesta ranskaan kuin ranskasta suomeen, mutta ei ollut seurakuntakontekstissa tehnyt niin. Ruotsista suomeen oli tulkannut kaksi ja heistä toinen oli tulkannut myös suomesta ruotsiin. Hän myös ilmoitti, että voisi tarvittaessa tulkata seurakunnassa englannista ruotsiin.

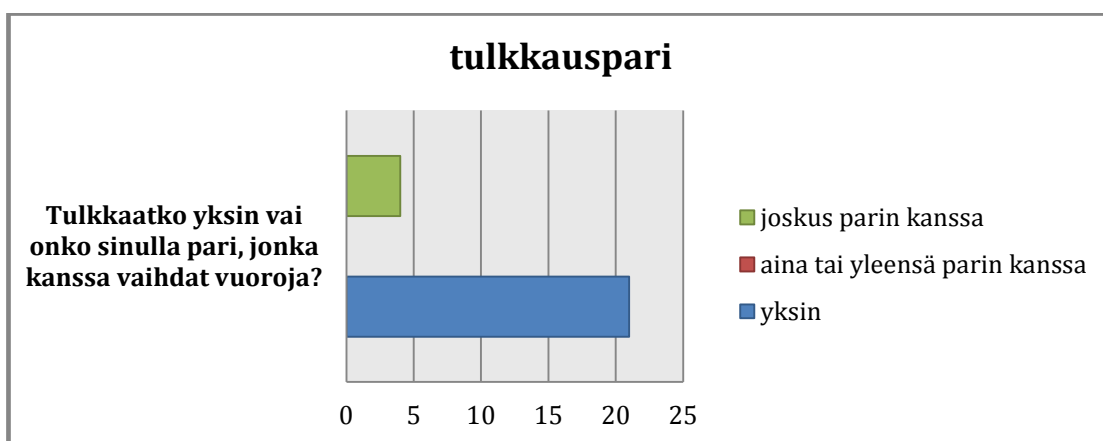
Joskus vastauksia lukiessa vaikutti tulkin muiden vastausten pohjalta, että vastaaja oli ehkä merkinnyt jonkin sellaisen tulkkaussuunnan, johon ei ole tulkannut tai jättänyt ilmoittamatta sellaisen suunnan, johon hän tulkkaa. Yksi vastaaja, joka ilmoitti tulkkaavansa suuntaan suomi-venäjä, ilmoitti myöhemmin tulkkaavansa konsekutiivisesti sekä vieraasta kielestä äidinkieleen että äidinkielestä vieraaseen, joten sikäli hänen voisi olettaa tulkkaavan myös suuntaan venäjä-suomi. Tosin tämä henkilö on tehnyt asioimistulkkaustyötä, joten on myös mahdollista, että hän tulkkaa työssään molemmin päin, muttei ole seurakunnassa niin tehnyt. Toinen vastaaja, jonka äidinkieli oli suomi, ilmoitti tulkkaavansa englanti-suomi, ruotsi-suomi ja venäjä-suomi. Vastauksissa muihin kysymyksiin hän kertoi tulkkaavansa simultaanisti vieraasta kielestä äidinkieleen ja konsekutiivisesti äidinkielestä vieraaseen kieleen. Siten voisi olettaa, että hänen kielipareihinsa kuuluisi ainakin yksi jo mainituista pareista siten, että suomi on lähtökielenä. Mahdollisista puutteista ja epätarkkuuksista huolimatta vastaukset antavat suuntaa siitä, mistä kielistä ja mihin kieliin seurakunnassa tulkataan. Otanta ei ole tarpeeksi laaja, jotta sen perusteella saataisiin tarkkaa tietoa eri kielten tulkkauskäytöstä Suomen seurakunnissa. Vastauksista on kuitenkin havaittavissa, että englanti on seurakuntatulkkauksen *lingua franca*. Englantia käytetään, jotta esimerkiksi maahanmuuttajat voisivat ymmärtää ja olla mukana. Vieraskieliset puhujat käyttävät myös useimmiten englantia.

Vaikka englanti on seurakuntatulkkauskontekstissa selkeästi yleisin vieras kieli, myös muita tulkkauskieliä käytetään. Esimerkiksi Helsingin Saalem-seurakunnassa tulkataan sunnuntain klo 11 jumalanpalveluksia englannin lisäksi ranskaksi, venäjäksi ja thaiksi (Matela, henkilökohtainen tiedonanto) ja Tampereen helluntaiseurakunnassa tulkataan sunnuntain jumalanpalveluksia englannin lisäksi kiinaan ja joka kuukauden ensimmäisenä sunnuntaina (ja tarvittaessa) ranskaan ja lisäksi pyynnöstä espanjaan, saksaan, venäjään ja persiaan (Tampereen helluntaiseurakunnan internetsivut). Kyselyyn saamieni vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että venäjää käytetään

tulkkauskielenä etenkin ortodoksikirkon piirissä, sillä kaikki kolme ortodoksikirkkoon kuuluvaa vastaajaa ilmoittivat ainakin yhdeksi tulkkauskieleksen venäjän. Venäjää käytetään kuitenkin tulkkauskielenä myös muualla, kuten jo mainitussa Saalem-seurakunnassa. Omassakin aineistossani yksi vapaiden suuntien ja evankelis-luterilaisten seurakuntien tilaisuuksia tulkkaava vastaaja ilmoitti tulkanneensa venäjältä ja venäjäksi.

6.3.2 Tulkkauksen kesto

Seurakuntakontekstissa vaikuttaa olevan tyypillistä, että tulkit toimivat yksin eivätkä pareittain. Suurin osa, peräti 21 vastaajaa, tulkkaa yksin eikä vaihtelee vuoroja parin kanssa. Neljä vastaajaa kertoi tulkkaavansa joskus parin kanssa, mutta kenellekään vastaajista parin kanssa tulkkaaminen ei ollut yleistä.

Kaavio 20. Tulkkaaminen yksin ja pareittain

Kyselylomakkeessa kysyttiin, kauanko tulkki yleensä tulkkaa kerralla. Vastausvaihtoehtoja ei ollut, joten vastausten kirjo oli moninainen. Eräs vastaaja ilmoitti normaaliksi tulkkausajaksi 10 minuuttia, mutta toisaalta useassa vastauksessa tuli esille, että tulkkaus voi kestää 2–3 tuntiakin. Yksi tyypillinen tulkkaustilanne taitaa olla jumalanpalveluksen tai vastaavan tulkkaaminen simultaanisti, jolloin kesto saattaa olla usein n. 1,5–2 tuntia. Noin puolesta tunnista tuntiin kestävä tulkkaus näyttää myös olevan melko yleinen tulkkauksen kesto. Jotkut vastaajat tulkkaavat yleensä kutakuinkin yhtä pitkän ajan, mutta joidenkin vastaajien kohdalla tulkkauksen kesto voi vaihdella tilanteesta riippuen. Eräs vastaaja esimerkiksi kertoi, että joskus hän tulkkaa 5–10 minuutin saarnan, joskus taas tunnin ajan. Eräs vastaaja kertoi tulkkaavansa 45–50 minuuttia tai tarpeen tullen kauemmin ja päivän mittaan mahdollisesti useiden tuntien ajan.

Seurakunnassa voi siis joutua tulkkamaan yksin pitkiäkin jaksoja. Tämä tulee esille myös Sari Hokkasen seurakuntatulkkausta käsittelevässä pro gradu -tutkielmassa. Hokkanen kertoo, että hänen aloittaessaan tulkkauksen Tampereen helluntaiseurakunnassa oli lauantain kokouksissa vain yksi tulkki, mutta sunnuntain kokouksissa oli aina kaksi englannin tulkkia. Englannin tulkkien määrä seurakunnassa kuitenkin väheni ja siksi myös sunnuntaikokouksissa alkoi olla vain yksi tulkki. Hokkanen kertoo, että tarkkaillessaan muiden tulkkausta ja havainnoidessaan omaa tulkkaustaan hän huomasi, että pitkällä tulkkauksella on vaikutuksensa tulkkaukseen seurakunnassa. Kokous voi kestää vajaan kaksi tuntia ja saarnan loppuvaiheessa, jolloin kokouskin on lähellä loppuaan, tulkeille vaikuttaa tulevan useammin niin sanottuja helppoja virheitä, kuten väärään sukupuoliin viittaava persoonapronomini. (2010: 40)

6.3.3 Tulkkaukspuitteet

Seurakuntatulkkia pyydettiin kertomaan, millaisissa puitteissa he ovat seurakunnassa tulkanneet. Vastaaja pystyi valitsemaan useamman annetuista vastausvaihtoehdoista ja vaihtoehtojen joukossa oli myös kohta ”jollain muulla tavoin, miten?”. Yhdeksän vastaajaa kertoi tulkanneensa tulkkauksessa. Vastaajista 18 oli ollut tulkkauksessa tilanteissa, jossa käytettiin mikrofonit ja kuulokkeita, mutta kopia ei ollut. Ilman laitteita vieressään istuneille ihmisille olivat tulkanneet melkein kaikki vastaajat, 23 tulkkia. Lavalla ilmoitti tulkanneensa 19 vastaajaa.

Kaavio 21. Tulkkaukspuitteet

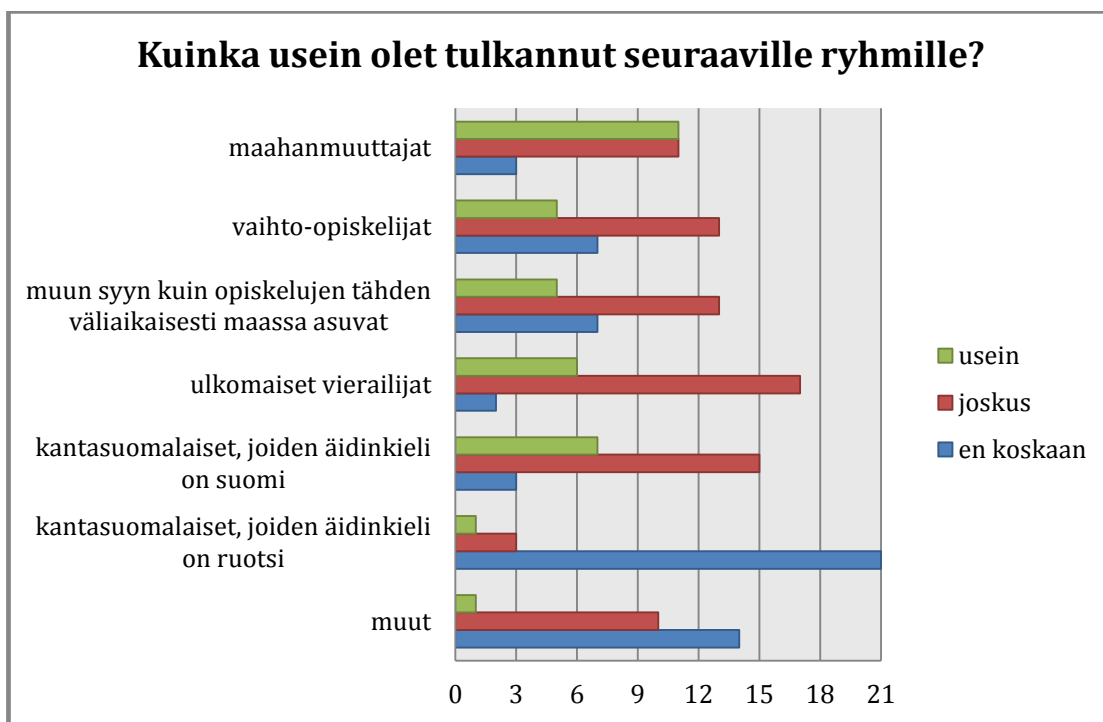
”Jollain muulla tavoin” ilmoitti tulkanneensa kaksi tulkkia. Toinen heistä oli tulkannut ”epävirallisissa tilanteissa, kuten keskusteluissa” ja toinen ”salissa istuville tai kirkossa rukoilijoille”. Eräs tulkki ilmoitti myöhemmin tulkanneensa katuevankelioinnissa megafonin kautta englannista suomeen. Hän ei ilmoittanut tulkanneensa ”jollain muulla tavoin”, mutta megafonin kautta tulkkaamisen voisi sijoittaa tuohon kategoriaan.

Olisin voinut muotoilla jotkut vastausvaihtoehdot toisin. Vaihtoehto ”lavalla” tarkoitti konseptiivisesti tulkkausta ihmisten edessä ja ”ilman laitteita vieressäni istuville ihmisille” tarkoitti kuiskaustulkkausta, eli simultaanitulkkausta lähellä oleville. Olisin voinut laittaa erilliset vaihtoehdot kuiskaustulkkaukselle ja sellaiselle konseptiivitulkkaukselle, jossa ollaan pienessä, intiimissä tilanteessa. Vaikuttaa siltä, että aineistoni tulkkauspuitteita koskevissa vastauksissa voi olla epätarkkuuksia. Vastaukset näyttävät joka tapauksessa viittaavan siihen, että seurakunnassa tulkataan melko yleisesti kaikilla esittämilläni tavoilla.

Vastaajat saivat halutessaan kertoa tulkkauspuitteista lisää. Läheskään kaikki eivät antaneet lisätietoa, mutta muutamia asioita tuli esille. Kuten jo mainitsin, yksi tulkki kertoi tulkkaavansa myös katuevankelioinnissa megafonin kautta englannista suomeen. Tämä on sinänsä mielenkiintoinen tulkkaustilanne – megafoni ei varmastikaan ole kovin tyypillinen tulkkauslaite. Toinen tulkki kertoi tulkkaavansa jumalanpalvelukset sakastissa. Sinne tulee videokuva kirkkosalista ja kuuntelijoilla on kuulokkeet. Tämä muistuttaa ammattitulkkiensa kohtaamaa etätulkkausta. Ammattitulkkauksen piirissä on jonkin verran keskusteltu siitä, miten tulkkaukseen vaikuttaa se, että tulkki ei näe tilannetta vaan vain videokuvan. Vaikka tästä voi olla omat hankaluutensa, sakastissa tulkkaavalla on ainakin rauhallinen tulkkausympäristö ja hänen ei myöskään tarvitse välittää siitä, häiritseekö tulkkaus jotakuta muuta. Eräs vastaaja kertoi, että heillä on – tai oli, kunnes katosi – kaksikielinen Raamattu tulkkausta varten käytettävissä. Eräs vastaaja kertoi tunnelmistaan; siitä, että, tulkkaaminen on asia, johon hän vain kokee ajautuneensa. Välillä on pelottanut mennä esimerkiksi lavalle, mutta hän on sen kuitenkin tehnyt, koska on sen verran uhkarohkea ja vastuuntuntoinen ja voisi kokea syyllisyyttäkin, jos ei menisi, vaikka pyydetään. Tämä tulkki toi esille sen, että jonkinlainen koulutus ja järjestäytyminen voisi olla hyödyllistä.

6.3.4 Kenelle seurakunnissa tulkataan

Seurakunnissa tulkataan esimerkiksi maahanmuuttajille, vaihto-opiskelijoille ja ulkomaisille vierailijoille. Lisäksi seurakunnissa tulkataan kantasuomalaisille, jotka eivät ymmärrä vieraskielistä puhujaa.

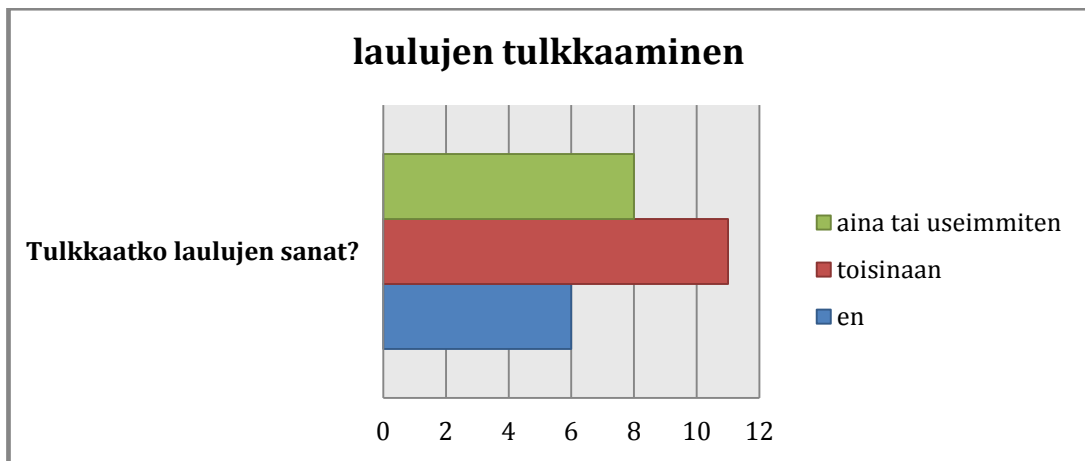
Kaavio 22. Keille seurakunnassa tulkataan

Lomakkeessa tulkeilta tiedusteltiin, kuinka usein he ovat tulkanneet tietyille ihmisryhmille. Vastauksista tulee esille se, että seurakunnissa järjestettävästä tulkkauksesta voi hyötyä useampi ihmisryhmä, mutta muuten vastausten perusteella ei voi tehdä kummoisiakaan johtopäätöksiä useammastakin syystä. Ensinnäkin vastaukset perustuvat tulkkien omaan arvioon siitä, mikä heidän mielestään on tulkkauksista ”usein” jollekin ihmisryhmälle, mikä taas ”joskus”. Arvioon siitä, mikä on ”usein” voi vaikuttaa myös se, kuinka usein tulkki ylipäänsä on tulkannut seurakunnassa. Toiseksi on syytä ottaa huomioon, että tulkit eivät välttämättä aina tiedä, keille kaikille he tulkkauvat. Kolmanneksi jotkin vastaukset näyttivät olevan ristiriidassa vastaajan muihin vastauksiin nähden. On hyvinkin mahdollista, että jotkut vastaajat ovat tässä kysymyksessä sekoittaneet sen, *kenelle* tulkataan siihen, *ketä* tulkataan. Neljänneksi vastaajajoukko eli 25 tulkkia edustaa pientä joukkoa kaikista tulkeista. Mikään tulkkauksen vastaanottajaryhmä ei myöskään nouse vastauksista erityisesti esille.

6.3.5 Tulkatut genret

Kyselylomakkeessa kartoitettiin sitä, millaisia genrejä tulkit ovat tulkanneet. Tosin lomakkeessa ei käytetty sanaa *genre*, vaan *osuus*, joka on erilaisille tulkinnoille avoin käsite. Jotta vastaajat ymmärtäisivät, mitä osuuksilla tarkoitin, annoin kysymyksen yhteydessä neljä esimerkkiä: saarna, puhe, laulu ja rukous. Esimerkit todennäköisesti selvensivät sitä, mitä tarkoitin, mutta saattoivat myös suunnata vastauksia tiettyyn suuntaan. Todennäköisesti vastaukset kertovat kuitenkin melko kattavasti siitä, mitä genrejä seurakuntakontekstissa, tai -konteksteissa, tulkataan. Vastaukset voivat antaa myös suuntaa siitä, kuinka yleisiä eri genret ovat.

Vastausten perusteella saarna, puhe, rukous ja laulu ovat hyvin yleisiä genrejä seurakuntatulkauksessa. Seurakunnassa tulkattavia osuuksia ovat myös esimerkiksi juonto, keskustelut ja profetia. Osa mainituista osuuksista voidaan hahmottaa puheen tai juonnon alakategorioina. Tällaisia osuuksia olivat ainakin opetus, luento, todistuspuheenvuoro, kolehtipuhe ja välispiikit. Toisaalta vaikka esimerkiksi todistuspuheenvuoro ja opetus ovat eräänlaisia puheita, ne muodostavat kuitenkin oman genrensä. Ne esiintyvät tietyssä tilanteessa ja niihin voidaan liittää tiettyjä niille ominaisia muotoja. Esimerkiksi todistuspuheenvuoro on jonkun seurakuntalaisen omakohtainen, usein lyhyehkö kertomus siitä, miten Jumala on häntä auttanut tai mitä hän on Jumalasta tai uskonelämästä (viime aikoina) oppinut. Joissain tapauksissa on hankalaa hahmottaa, mitkä asiat muodostavat oman genrensä. Onko esimerkiksi raamatunluku genre? Entä, kun Raamattua luetaan osana saarnaa tai todistuspuheenvuoroa? Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että vaikka tietyt genret esiintyvät seurakuntakontekstissa usein, saattavat tulkit tulkata hyvinkin monentyyppisiä asioita, kuten seurakunnan virallista jäsenkokousta, tekstejä PowerPoint-esityksestä, aamunavausta, mediahaastatteluita, iltaesityksiä, sielunhoitotilannetta ja rukouspalvelua. Kyselyyn saamieni vastausten perusteella vaikuttaisi siltä, että tilaisuuksissa tulkataan monesti kaikki. Myös omien havaintojeni perusteella vaikuttaa siltä, että simultaanisti tulkatessa seurakuntatulkit yleensä tulkkaavat tai ainakin yrittävät tulkata kaiken. Laulujen arvelin mahdollisesti muodostavan poikkeuksen ja siksi halusin kysyä niiden tulkkaamisesta vielä erikseen.

Kaavio 23. Laulujen sanojen tulkkaaminen

Kyselyyn vastanneista kahdeksan kertoi tulkkaavansa laulujen sanat aina tai useimmiten. Yksitoista tulkkia kertoi tulkkaavansa laulujen sanat toisinaan, ja kuusi ilmoitti, ettei tulkkaa laulujen sanoja. Lomakkeessa ei kysytty, miksi laulut tulkataan tai ei tulkata. Syy laulujen tulkkaamattomuudelle saattaa löytyä esimerkiksi siitä, että laulut erottuvat muista genreistä siten, että musiikin voi kokea, vaikkei sitä ymmärtäisikään. Ehkä tulkki voi jopa ajatella, että tulkkaus häiritsee musiikin kokemusta (toki kuulokkeisiin tulkatessa kuulokkeet voi halutessaan ottaa pois). Laulujen sanat voivat myös olla hankalia käännettäviä, ja lisäksi joihinkin lauluihin on olemassa englanninkieliset sanat, jolloin tulkki saattaa ajatella, ettei hän halua kääntää laulua tai sille ei ole tarvetta. Toisaalta laulut voivat antaa mielekkään tauon tulkille, mikäli tilaisuus on pitkä ja hän tulkkaa yksin. Joskus tulkkeja kehoitetaan erikseen laulujen tulkkaamiseen. Sari Hokkanen mainitsee, että hänen aloittaessaan tulkkaamisen Tampereen helluntaiseurakunnassa tulkkikoordinaattori neuvoi tulkkaamaan myös laulut (2013: 288). Toisaalta tulkkaustilanteet ovat erilaisia ja jos tarkoituksena on tulkata esimerkiksi vain puhe tai saarna, jäävät laulut luonnollisesti tulkkaamatta. Kaikissa tilaisuuksissa ei myöskään välttämättä lauleta.

Mainittujen genrejen ja osuuksien perusteella näyttää siltä, että useimmiten seurakuntien tulkkauskonteksteissa tulkataan ei-luottamuksellisia asioita. Vastauksista tuli kuitenkin ilmi, että joskus tulkataan myös luottamuksellisia tilanteita, kuten sielunhoitokeskusteluja ja rukouspalvelua. Olisi mielenkiintoista tietää, ohjeistetaanko tulkkeja mitenkään salassapitoon liittyvissä asioissa tällaisissa tilanteissa – vaikkakin todennäköisesti tulkit luontaisestikin ymmärtävät, että heidän kuulemansa asiat ovat luottamuksellisia.

6.4 Valmistautuminen tulkkaamiseen

Välillä tulkkaustehtävät tulevat seurakuntatulkeille tietoon hyvissä ajoin, välillä tulkkaamaan voi päätyä hyvinkin yllättäen. Valaisen asiaa vastauksista poimittujen esimerkkien avulla.

Joidenkin tulkkien kohdalla tulkkausvuoroista on tyypillisesti sovittu hyvissä ajoin ja tulkkaustehtävät voivat olla tiedossa kuukausia ennen.

Kuukausia ennen. Jaamme sunnuntain jumalanpalvelusten tulkkausvuorot nykyään lähes vuodeksi kerrallaan.

Vuosikokouksessa on päätetty päivät tulevalle vuodelle.

Suurin osa on tiedossa jo kuukausia edeltävästi, joskus tilaisuudet tulevat samalla viikolla, esim. sairastapauksissa

Joillakin vastaajilla tulkkaustehtävät tulevat tietoon vain vähän etukäteen.

Muutama päivä ennen tai samana päivänä

Samalla hetkellä

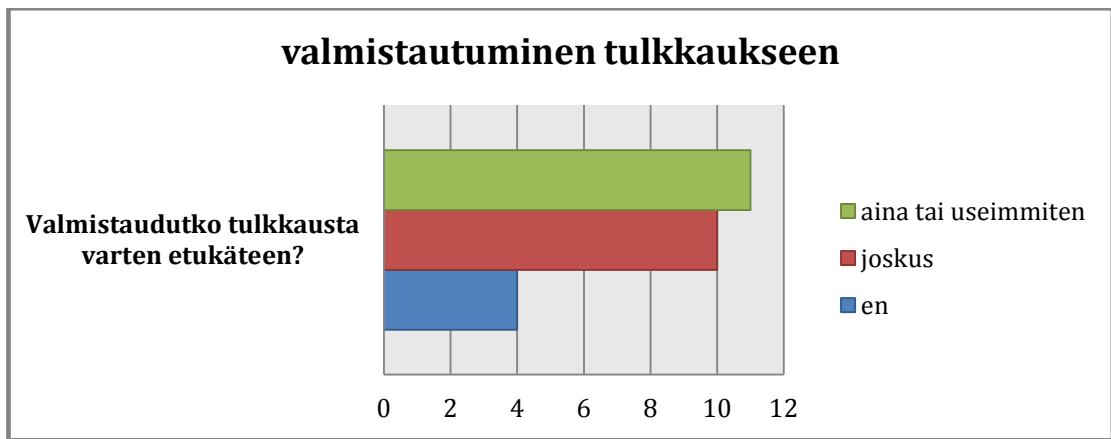
Joka sunnuntaiaamu olen valmistautunut tulkkaamaan. Jos muita halukkaita tulkeja on paikalla, sovimme nopeasti kuka tehtävän hoitaa.

Jotkut vastaajista kohtasivat suurta vaihtelevuutta siinä, koska tulkkaustehtävät tulivat heidän tietoonsa. Toisinaan ne olivat tiedossa hyvissä ajoin, toisinaan taas vain vähän ennen, ja joskus tulkkaustilanne voi tulla vastaan yllättäen.

jotkut puolta vuotta aiemmin, jotkut kuukausia, jotkut samana päivänä ('täällä olisi ulkomaalainen vieras...')

Vaihtelee todella paljon. Riippuu paljon puhujasta. Simultaanikeikat hyvissä ajoin, englanninkielisen pastorin keikat viikkoja tai kuukausia ennen. Ranskankielisen joskus viikkoja ennen, joskus edellisenä päivänä. Jotkut "keikat" tulevat yllättäen paikan päällä kun tulkkia tarvitaan.

Jos tulkkaus tulee yllättäen, ei luonnollisesti ole ollut mahdollisuutta erityisesti valmistautua sitä varten. Mikäli tulkkaus on kuitenkin tiedossa etukäteen, saattavat seurakuntatulkit mennä tulkkaamaan niin valmistautuneena kuin erityisemmin valmistautumatta. Joskus tulkeille toimitetaan aineistoa etukäteen, mutta vastausten perusteella tämä ei ole kovin yleistä.

Kaavio 24. Valmistautuminen tulkkausta varten

Vastaajista 11 kertoi valmistautuvansa tulkkausta varten etukäteen aina tai useimmiten. Kymmenen vastaajaa valmistautuu joskus. Neljä vastaajaa kertoi, ettei valmistaudu tulkkausta varten etukäteen. Lomakkeessa kysyttiin myös, miten tulkit valmistautuvat tulkkaamiseen, jos he valmistautuvat siihen. Tähän kysymykseen vastasi 23 tulkkia. Jotkut tulkit saattavat lukea puheen tai saarnan etukäteen tai tutustua puherunkoon, jos sellainen on saatu. Jotkut tulkit voivat itse tiedustella puherunkoa tai saarnaa etukäteen. Myös raamatunkohdat saatetaan kysyä ja/tai lukea etukäteen. Tulkkaukseen voidaan valmistautua myös termistöä miettimällä ja aiheeseen tutustumalla. Aiheeseen tutustumisen tarkoituksena voi varmaankin olla taustatiedon kartoittaminen ylipäänsäkin ja se voi myös edistää termistön osaamista ja aktivoimista.

Tulkkaukseen voidaan valmistautua myös henkisesti. Eräs tulkki kertoi välttävänsä stressiä aamulla ennen tulkkausta ja toinen kertoi keskittyvänsä tulkkaukseen. Seurakuntatulkkaukselle ominainen valmistautumisen tapa vaikuttaisi olevan rukous. Peräti yhdeksän vastaajaa mainitsi rukouksen kertoessaan siitä, miten valmistautuu tulkkaamiseen. Voi olla, että useammallekin vastaajalle rukous on osa valmistautumista, mutta he eivät maininneet sitä varsinaisena valmistautumiskeinona. Rukousta voi pitää eräänlaisena henkisen valmistautumisen muotona, mutta kristinuskon näkökulmasta se on jotain paljon suurempaa – yhteyttä maailmankaikkeuden Luojaan, johon turvataan ja jonka uskotaan auttavan ja vaikuttavan maailmassa. Vastaajilla voi olla erilaisia käsityksiä rukouksen merkityksestä valmistautumisessa, mutta joka tapauksessa moni vastaaja siis koki rukouksen olevan osa valmistautumista. Seuraavaksi joitain vastauksia, jotka havainnollistavat ja syventävät jo kerrottua valmistautumistavoista:

Haen netistä jumalanpalveluksen tekstit ja printtaan ne englanniksi, Pyydän etukäteen saarnan printattuna. Raamattutunneille ei valmistautumista

Pyydän ennen tilaisuuden alkua yhteisessä palaverissa puhujien käyttämät Raamatunkohdat valmiiksi ja saatan kysyä myös mistä aiheesta puhuja aikoo puhua. Seurakuntamme englanniksi saarnaava työntekijä lähettää saarnansa aina etukäteen tulkkille, jolloin luen sen läpi ja käänän sen mielessäni ainakin kerran ennen tilaisuutta.

Esim. Luen käytettävät raamatunkohdat (jos tiedossa), luen vähän artistien taustoja (levytietoja, haastatteluja)

ei ole ollut mahdollisuutta valmistautua kun en ole usein edes tiennyt puheen aihetta etukäteen

rukoilen, joskus luen englanninkielistä raamatua tilaisuutta edeltävästi. Jos tiedän puhujan aihepiirin, luen aiheesta etukäteen englanniksi

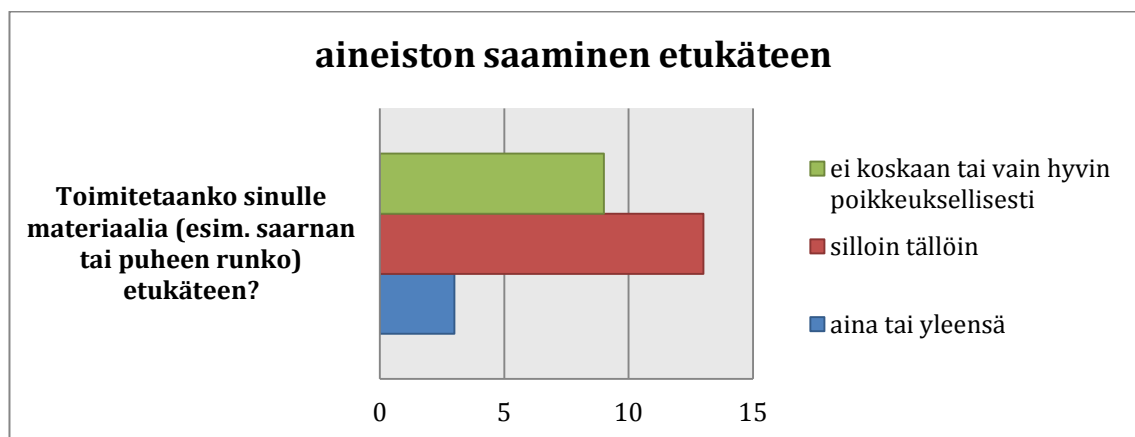
Rukoillen ja keskittyen, joskus perehdyn erikoissanastoon, jos puhuja toimittaa materiaalin etukäteen. Mielelläni tapaan tulkattavan ennen tulkkaamissessiota, jotta voin orientoitua hänen tapansa ilmaista itseään.

Rukoilen ja voin kerrata jotain sanoja ja Raamatunkohtia. Rukous on kaikkein tärkein.

Rukoillen ja välttämällä stressiä aamulla.

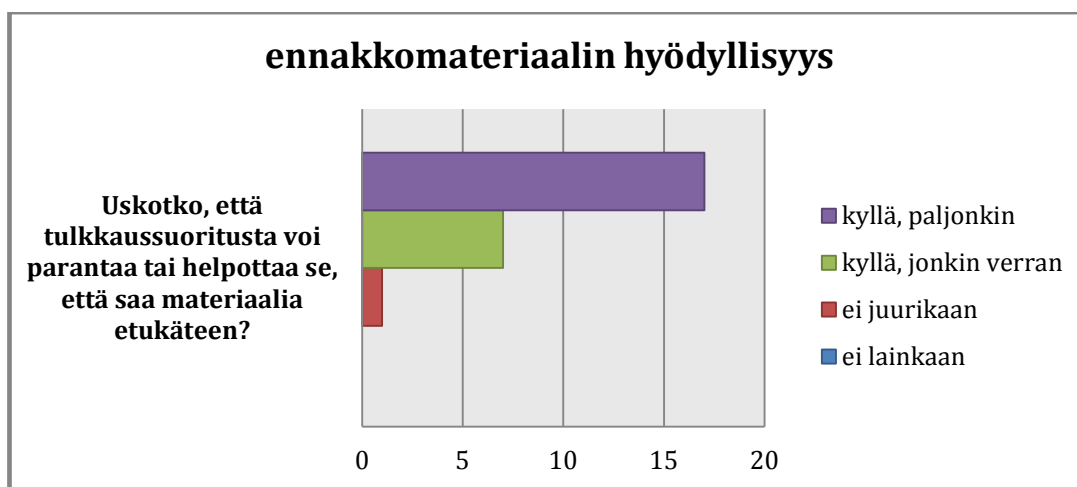
Pyydän puhujalta puheen rungon joko suullisesti tai paperilla/s-postitse. Saamieni tietojen pohjalta tarkistan termejä etukäteen sanakirjasta ja teen niistä muistiinpanoja. Tällä tavalla valmistaudun kuitenkin vain hyvin harvoin nykyään. Jos puherungot saisi automaattisesti esim. s-postiin etukäteen, tällainen valmistautuminen olisi rutiininomaista. Mutta vaatii enemmän viitseliäisyyttä selvitellä puhujien yhteystietoja, ottaa yhteyksiä ja pyytää puherunkoja. Ihan hyvin on mennyt ilmankin. \ Toisenlaista valmistautumista on rukous tulkkauksen puolesta. Joka kerran (viimeistään tulkkauskoppiin istahtaessani) pyydän siunausta alkavaan tulkkaustehtävään.

Kuten viimeisimmässä esimerkissä todetaan, puherunkojen saaminen automaattisesti voisi auttaa tulkkaukseen valmistautumista etukäteen. Lomakkeessa kysyin, kuinka usein tulkit saavat materiaalia etukäteen. Vain kolme tulkkia kertoi, että heille toimitetaan aina tai yleensä ennen tulkkausta aineistoa (esim. saarnan tai puheen runko). Kolmetoista vastaajaa kertoi, että etukäteismateriaalia saa silloin tällöin. Yhdeksän vastaajaa kertoi, ettei saa etukäteismateriaalia koskaan tai saa sitä vain hyvin poikkeuksellisesti.

Kaavio 25. Aineiston saaminen etukäteen

Mikäli tulkit saavat aineistoa tai mikäli he saisivat sitä, aineistoon pääsääntöisesti tutustutaan tai tutustuttaisiin. Tulkeilta kysyttiin, että ”[j]os saat materiaalia etukäteen, tutustutko siihen yleensä?”. Kysymys ei ollut pakollinen, mutta kaikki vastasivat. Lähes kaikki vastasivat tutustuvansa materiaaliin yleensä. Ainoastaan kaksi vastaajaa totesi, ettei yleensä tutustu materiaaliin. Lomakkeessa oli myös kysymys: ”Jos et saa materiaalia etukäteen, uskoisitko tutustuvasi siihen, jos sellaista saisit?”. Tähän kysymykseen vastasi 22 tulkkia ja he uskoivat kaikki tutustuvansa materiaaliin etukäteen, jos sellaista saisivat.¹⁷ Lomakkeessa tiedusteltiin myös tulkkien mielipidettä siitä, auttaako ennakkoon saatu aineisto tulkkaussuorituksessa.

Kaavio 26. Tulkkien käsitys ennakkoon saatavan aineiston hyödyllisyydestä

Vaikuttaa siltä, että seurakuntatulkit uskovat, että aineiston saaminen ennakkoon voi parantaa tai helpottaa tulkkaussuoritusta. Jopa 17 vastaajaa usko aineiston saamisesta ennakkoon olevan apua paljonkin. Seitsemän vastaajaa usko, että materiaalin saaminen etukäteen voi parantaa tai helpottaa tulkkausta jonkin verran. Yksi vastaaja ei uskonut sillä juurikaan olevan merkitystä. Kukaan ei vastannut, että ei usko materiaalin saamisesta olevan mitään apua tulkkaukseen. Tulkkauksen kannalta voisi siis olla hyödyllistä, jos tulkit tietäisivät etukäteen esimerkiksi puheen aiheet ja raamatunkohdat. Etukäteisvalmistautumiseen liittyvät ongelmat ovat yksi seurakuntatulkkauksen haasteista, joita siirryn käsittelemään seuraavaksi.

¹⁷ Oikeastaan olin ajatellut kysymykset vaihtoehtoisiksi – vastaaja vastaisi toiseen niistä riippuen siitä, saako hän materiaalia vai ei. Lopulta melkein kaikki vastaajat vastasivat kumpaankin. Tähän voi olla useita syitä. Yksi saattaa olla se, että toisinaan materiaalia saava vastasi kumpaankin kysymykseen siltä pohjalta, miten eri tilanteissa toimii – onko hän tutustunut materiaaliin silloin, kun sitä on tullut ja olisiko tutustunut niinä kertoina, kun sitä ei tullut.

6.5 Haasteet

Tässä luvussa käsittelem sitä, millaisia haasteita ja ongelmallisuuksia tulkkaustilanteisiin seurakuntakontekstissa voi liittyä. Lisäksi esittelen tulkkien käyttämiä keinoja niistä selviytymiseen. Käsitteet *haaste* ja *ongelma* voidaan ymmärtää lähes synonyymeiksi tai niiden välille voidaan tehdä selkeä käsitteellinen ero. En määritellyt haastetta ja ongelmaa kysymyslomakkeessa, joten kukin vastaaja ymmärsi käsitteet omalla tavallaan. Vastauksia analysoidessani en myöskään jaottele erityisesti haasteita ja ongelmia. Joskus eron tekeminen näiden välille on ylipäänsäkin hankalaa.

Lomakkeessa oli useampi teemaan liittyvä kysymys. Kysymykset olivat osittain päällekkäisiä ja joskus vastauksena olikin, että vastaus on annettu jo edellä. Vaikka olisin kenties voinut jättää joitain kysymyksiä pois tai yhdistää niitä toisiinsa, oli aineiston keräämisen kannalta hyvä, että tulkkauksen haasteita kartoitettiin useamman kysymyksen avulla. Tällöin ongelmista ja haasteista muodostunee tarkempi kuva. Eri tavoin muotoillut kysymykset todennäköisesti toivat vastaajien mieleen useampia asioita, tilanteita ja sattumuksia. Eri vastaajat saattoivat myös antaa samantyyppisiä vastauksia, mutta eri kysymyksiin. Osa kysymyksistä oli yleisluontoisia ja osa liittyi rajatumpiin aihepiireihin, joihin liittyen ainakin halusin vastauksia.

Olen jaotellut tulkkauksen haasteet kolmeen kategoriaan: *ulkoiset häiriötekijät*, *sisäiset haasteet* sekä *haastavat puhesisällöt ja puhetyylit*. Ulkoisiin häiriötekijöihin lukeutuvat kaikki sellaiset tulkkausta häiritsevät tai haasteena olevat asiat, jotka eivät liity tulkkiin tai tulkattavaan. Sisäiset haasteet liittyvät siihen, mitä tulkit tulkkaustilanteessa kokevat ja ajattelevat. Haastava puhesisältö ja haastavat puhetyylit liittyvät tulkattavaan ja ovat hyvin olennaisia tulkkauksen kannalta. Jaottelu kolmeen kategoriaan on jossain määrin keinotekoinen, sillä eri kategorioihin jaotellut asiat liittyvät monesti toisiinsa ja niiden välillä voi olla syy-seuraus-suhteita.

6.5.1 Ulkoiset häiriötekijät

Seurakuntatulkit kohtaavat tehtävässään tulkkausta hankaloittavia **teknisiä ongelmia**, kuten monitoroinnin¹⁸, mikrofonin tai kuulokkeiden toimimattomuutta. Teknisten ongelmien takia tulkin voi olla vaikeaa kuulla puhujaa tai tulkkausta tarvitsevien tulkkia. Aineistostani ei voi päätellä, kuinka yleisiä tekniset ongelmat ovat, mutta ne

¹⁸ Tässä tutkielmassa monitoroinnilla viitataan monitorin tai monitoreiden käyttöön esimerkiksi lavalla tulkatessa. Monitorien eli tarkkailukaiuttimien tarkoituksena on varmistaa, että esiintyjät ja puhujat kuulevat itsensä ja toisensa. Tulkkauksen tutkimuksessa voidaan käyttää monitorointi-sanaa myös puhuttaessa siitä, miten tulkki kuuntelee ja seuraa (omaa) suoritustaan.

mainittiin monissa vastauksissa. Eräs tulkki kertoi pyrkivänsä tarkistamaan laitteiston toimivuuden ennen tilaisuuden alkua. Teknisiä ongelmia voidaan yrittää korjata myös tilaisuuden aikana esimerkiksi miksaajan avulla, mutta aina ne eivät ratkea. Simultaanitulkkaustilanteessa tulkit saattavat joskus siirtyä tulkkaamaan tulkkausta tarvitsevan/tarvitsevien viereen, jos laitteet eivät toimi. Eräs tulkki kertoi tällaisessa tilanteessa myös viittoilevansa muita näkyvillä olevia tulkkeja avuksi, jos tulkkauksen tarvitsijoita on paljon. Aina toimintaympäristö ei ole ihanteellinen, ja joskus siihen on vain tyytyminen. Kuten eräs tulkki totesi vastauksena kysymykseen, miten olet ongelmatilanteet ratkaissut tai niistä selvinnyt: ”Kuulokkeiden rahinaa kuunnellen, hikoillen ja rukoillen”. Tässä vastauksessa tulee myös epäsuorasti esille se, että tulkkia voi vaivata kuumuus. Kuumuus liittyy lähinnä tulkkauskoppeihin, joissa olo saattaa joskus muodostua tukalaksi. Muihin **tulkkauspuitteiden ongelmiin** kuuluu esimerkiksi se, että tulkin Raamatulle ei ole tilaa tai tulkeille varattu, paikalla ollut Raamattu on hävinnyt.

Taustatiedon puute voi hankaloittaa tulkkausta. Taustatietoa ja aineistoa ei ole välttämättä saatu etukäteen, vaikka valmistautumisesta olisi voinut olla hyötyä. Mikäli puherunko tai vastaava on ollut etukäteen saatavilla, voi yllättävä muutos tai lisäys puheeseen olla haaste. Nämä haasteet liittyvät toki myös puhujaan.

En tiedä... joskus olisi parempi kun etukäteen tietäisi puheen aiheet että voisi esimerkiksi tutkia ne raamatunpaikat joista on kyse, pari kertaa on tapahtunut niin että en ole heti muistanut mikä on suomeksi joku Englanniksi mainitun Raamatun henkilön nimi, tai paikan nimi.

Kun tulkataan seurakuntakontekstissa, paikalla on useimmiten muitakin henkilöitä kuin tulkattavat, tulkit ja tulkkauksen vastaanottajat. Muut seurakuntalaiset voivat aiheuttaa tulkkausta vaikeuttavaa **taustamelua**. Eräs tulkki totesi, että tavallista haastavampi tulkkaustilanne oli sellainen, jossa oli ”kova melu salissa”. Taustahäly hankaloittaa kuuntelemista ja keskittymistä ja siten lisää kognitiivista kuormitusta. Taustahälyä voi aiheuttaa myös **toinen tulkki**. Eräs vastaajista kertoi, että omaan osuuteen keskittyminen on tavallista haastavampaa, jos samaa puhujaa tulkataan jollekin toisellekin kielelle, jota hän ymmärtää. Vaikka hänellä on kuulokkeet, toinen tulkkaus on kuulunut ja häirinnyt. Paitsi että muut seurakuntalaiset voivat häiritä tulkkausta aiheuttamalla taustamelua, tulkkaus saattaa häiritä muita kuulijoita. Jos tulkki kokee häiritsevänsä tulkkauksella muita tilassa olijoita, hän voi yrittää puhua hiljempaa, mikä vie osan keskittymisestä.

Eräs tulkki kertoi, että häntä voi häiritä se, että paikalla voi olla ”näsäviisas kuuntelija joka luulee pystyvänsä tulkkamaan paremmin (joka voi olla hyvin totta) ja joka syö jollain tavalla itseluottamuksen”. Vastauksesta ei ilmennyt, mistä tulkki tietää, että tällainen henkilö tai henkilöitä on paikalla. Kyseessä voi olla paitsi tieto siitä, että tällainen kuuntelija istuu yleisössä juuri tulkkauhetkellä, myös tulkin tunteeseen ja aiempiin kokemuksiin pohjautuva ajatus siitä, että tällaisia kuuntelijoita on olemassa.¹⁹ ”Näsäviisas kuuntelija” voidaan ajatella myös sisäiseksi haasteeksi, etenkin jos kyseessä on lähinnä tulkin tunne siitä, että tällainen ihminen saattaa olla kuuntelijoiden joukossa. Seuraavaksi käsittelemme muita sisäisiä haasteita.

6.5.2 Sisäiset haasteet

Monen seurakuntatulkin mielestä ongelmaksi voi muodostua se, ettei tiedä jotain sanaa tai muista sitä tarpeeksi nopeasti. Jos tulkki jää miettimään jotain sanaa, hän voi pudota kärryiltä. Eräs vastaajista esimerkiksi kertoi, että ongelma voi olla ”joku ylitsepääsemätön sana joka möhlii ja kompastuttaa lopun käännöksen”. Hän kertoi esimerkkinä termin ”kiljuva jalopeura”, jonka esiintyminen suomenkielisessä puheessa oli tuottanut hänelle ongelmia. Joidenkin sanojen merkitys on suurempi tulkkauksen kokonaisuuden kannalta kuin toisten, ja jotkut ymmärtämättä jääneet sanat voivat sekoittaa koko tulkkauksen. Ongelmaksi voidaan kokea myös se, jos on ymmärtänyt tai kuullut ja siten tulkannut jonkun avainsanan väärin ja tajuaa myöhemmin, mikä sana oikeasti on. Eräs tulkki kertoi tästä ja totesi, että ”siitä ei enää selviä siististi”. Hän kertoi, että jos hän huomaa tulkanneensa avainsanan väärin, hän korjaa virheen sen tajuttuaan ja kenties toteaa hyvin lyhyesti yleisölle asiasta.

Sanastolliset ongelmat liittyvät haastavaan puheisisältöön, mutta kyseessä on myös sisäinen haaste. Ongelma voi liittyä tulkin (sanastolliseen) tietopohjaan, mutta mikä vielä olennaisempaa, haastavasta sanasta voi muodostua ikään kuin sisäinen tukos, joka estää jatkamasta tulkkausta jouhevasti. Jokainen tulkki joutuu tilanteisiin, joissa sana on hukassa – oli sitten ammattilainen tai ei. Olennaista onkin, miten tällaisesta tilanteesta pääsee eteenpäin. Sanastollisiin ongelmiin voi toki vaikuttaa opiskelemalla kieltä lisää

¹⁹ Omien kokemusteni mukaan seurakuntien penkeissä voi usein istua ihmisiä, joilla on tarpeeksi kielellistä kompetenssia ”arvostella” tulkkausta. Tällaiset henkilöt voivat varmasti huomata puutteita tulkkauksessa. Kuuntelija, joka ei ole koskaan tulkannut, ei välttämättä ymmärrä tulkkauksilanteen kognitiivisia vaatimuksia ja muita mahdollisia ongelmia ja saattaa siitä syystä arvostella tulkkausta sen perusteella, mitä hän ymmärtää. On eri asia seurata puhetta penkissä istuen kuin tulkaten. Tulkki joutuu laittamaan keskittymiskykynsä äärimmilleen ja esimerkiksi väsymyksestä johtuen tulkkauksen laatu voi heikentyä tulkkauksen edetessä. Tosin on hyvä muistaa, että kuulijoilla ei välttämättä ole ”arvosteleva asenne”, vaikka he puutteita huomaisivatkin.

tai lukemalla enemmän aiheeseen liittyviä tekstejä, mutta tulkkauksen luonteeseen kuuluu se, että kaikkia sanoja ei aina voi tietää tai kaikki sanat eivät tule mieleen silloin, kun niitä tarvitsisi.

Tulkkien haasteena voi olla myös epävarmuuden tai osaamattomuuden kokemus. Jotkut tilanteet voivat olla toisia hermostuttavampia. Yksi vastaajista esimerkiksi mainitsi, että tavallista hankalampi tulkkaustilanne oli se, kun piti tulkata piispojen saarnaa, koska tilanne oli hermostuttava ja vastuullinen. Tämä on osittain ulkoinen häiriötekijä, mutta toisaalta myös psykologinen ja tulkin kokemusmaailmaan liittyvä haaste.

Tulkin pitää keskittyä intensiivisesti. Jännitys ja väsymys voivat aiheuttaa ajatuskatkoksia. Jos ajatukset alkavat harhailemaan, ”menettää pelin”, kuten eräs vastaaja muotoili. Tulkin vireystila vaikuttaa keskittymiskykyyn ja oikeiden sanojen löytymiseen. Väsyneenä on haastavampaa tulkata ja tulkkauksen tarkkuus voi olla huonompaa kuin virkeänä tulkatessa. Väsymys on sisäinen haaste, mutta syyt voivat olla ulkoisia. Väsymystä voi lisätä esimerkiksi huonosti nukuttu yö, mutta myös tulkkaustilanne voi olla eri tavoin väsyttävä. Tulkkaus vaatii kognitiivisia ponnisteluja ja on siksi itsessään väsyttävää. Erityiselle koetukselle tulkin keskittymiskyky voi joutua, jos saarna, puhe tai tulkattu tilaisuus kestää kauan. Kuormitusta voivat lisätä myös tekniset ongelmat, kuten se, että tulkin on vaikea kuulla tulkattavan puhetta.

6.5.3 Haastavat puhesisällöt ja puhetyylit

Monet tulkkauksessa eteen tulevista ongelmista ja haasteista liittyvät puhujaan tai puhujan puhetapaan. Lomakkeessa kysyin erikseen, millaisia puhujia tai puheita on helppo tulkata ja millaisia vaikeita, mutta tähän liittyviä asioita tuli esille myös muiden kysymysten vastauksissa.

Simultaanitulkkauksessa puhujat eivät välttämättä muista tai muuten ota huomioon sitä, että heidän puheensa tulkataan. Kuten eräs vastaajista totesi: ”Puhujat harvoin ottavat huomioon simultaanitulkkausta, jolloin tulkille saattaa tulla todella kiire.” Konsekutiivisesti tulkattaessa puhuja voi antaa tulkille liian vähän aikaa tulkkaukseen tai jopa aloittaa puhumaan seuraavaa lausetta tulkkauksen päälle esimerkiksi innostuessaan tai siksi, että eri kielissä vaaditaan eri aika saman asian ilmaisemiseen. Tulkkausmenetelmästä riippumatta haasteena voi siis olla **puhenopeus** ja se, että tulkki ei pysy puhujan vauhdissa, mihin voivat vaikuttaa kielten väliset erot. Puhenoisuus voi olla haaste erityisesti simultaanitulkkauksessa, jossa jotain voi jäädä tulkkaamatta sen

takia, että tulkki ei pysy puhujan vauhdissa. Tulkkaamatta jättäminen voi olla myös mielekäs strategia eikä vain tilanteen synnyttämä pakko. Tulkin on hyvä yrittää pysyä puhujan puhetahdissa, mutta jos kaikkea ei voi tulkata, on tiivistettävä. Tulkki voi myös jättää puhujan turhia toistoja pois.

Hyvä tulkki osaa tiivistää. Joskus puhuja puhuu kerralla liian pitkään ja osa vain unohtuu. Joskus puhuja toistaa saman tarpeettoman monta kertaa ja on hyvä tiivistää. Simultaanina tahti voi olla niin kova, että tulkkia vaan minkä ehtii.

Erittäin nopeasti ja paljon puhuvat puhuja ovat hankalimpia, sillä oma puhetahti on pidettävä samana ja on nopeasti lyhenneltävä ja tiivistettävä sanomaa. Tilannetta hankaloittaa ennestään, jos puhetahti on asiasta toiseen poukkoileva.

Tulkin on vaikea tulkata, jos puheen **rakenne tai ajatus on epäselvä** ja hän ei tiedä, mihin puhuja pyrkii. Johdonmukaista ja hyvin jäsenneltyä puhetta on helppo tulkata, kun taas vaikeuksia aiheuttaa rönsyilevä ja asiasta toiseen poukkoileva puhetahti. Tulkkausta hankaloittaa, jos puhuja käyttää hankalia lauserakenteita tai pitkiä virkkeitä. Haasteellisia ovat myös keskeneräiset lauseet ja ajatuksen jättäminen kesken.

Kerran puhujana oli henkilö joka rakensi puheen niin että nosti esiin useita irrallisia toisiinsa kuulumattomia lauseita ja jätti lauseiden loput auki. Vasta viimeisessä vaiheessa hän klousasi idean yhteen. Oli vaikea päästä selville mitä puhuja meinaa

Tulkilta odotetaan ihmeitä: puhutaan liian pitkiä jaksoja nopeasti ja epäselvästi. Vaihdetaan ajatusta kesken lauseen. Jätetään ajatus kesken. Toistetaan asiaa uudelleen ja uudelleen.

Eräs tulkki totesi, että ”osa vapaiden suuntien puhujista puhuu todella nopeasti ja punainen lanka on joskus hukassa”. Puheen ”punainen lanka” voi varmasti olla kadoksissa myös muissa kristillisissä seurakunnissa kuin vapaissa suunnissa, mutta vapaiden suuntien tilaisuuksissa hetkessä syntyviä tai vain vähän suunniteltuja puheita esiintyy useammin kuin esimerkiksi evankelis-luterilaisten seurakuntien tilaisuuksissa. Suunnittelemattomien puheiden kohdalla on todennäköisempää, että rakenne on epäselvä ja puheen tarkoitus jää hämäräksi. Puhenopeuden ja puheen epäselvyyden lisäksi haastavaa voi olla se, jos puhe on kovin pitkä, koska silloin tulkin keskittyminen voi herpaantua.

Tulkkausta hankaloittavat tulkille **vaikea sanasto**, vaikeat termit ja erityisterminologia. Tämä tuli esille vastauksissa eri kysymyksiin, mutta lomakkeessa kysyttiin myös suoraan, onko vastaaja ollut tilanteissa, joissa hänen pitäisi tulkata aiheita tai teemoja, jotka sanaston puolesta ovat olleet hänelle normaalia vaikeampia. Kaikki paitsi yksi kertoivat olleensa tällaisessa tilanteessa. Kaksi vastaajaa ilmoitti olleensa kuvatuunlaisessa tilanteessa usein ja 22 joskus. Kysymyksen yhteydessä sai halutessaan kertoa, millaiset tilanteet tai millainen sanasto oli kyseessä. Eräs vastaajista totesi, että

”teologisessa seminaarissa meni yli hilseen”. Toinen taas mainitsi haastaviksi tilanteiksi sanaston puolesta sielunhoitokoulutuksen ja erään teologisen luennon, jossa oli runsaasti erikoisterminologiaa. Lisäksi avoimissa vastauksissa mainittiin esimerkiksi kreikan ja heprean kieliopit, vitsit ja murre sanat ja slangisanat suomeksi.

Haastatteluissa voi tulla vastaan kysymyksiä mistä aiheesta vaan ja jos ei esim tunne vastaajan historiaa niin käänköskukkasten ihanneaika on käsillä

Puhuja listasi pitkän listan jonkun henkilön titteleitä..”he is the vice president of the foreign ministry

Seurakunnassa tulkkavat ovat yleisesti ottaen tottuneet tulkkamaan hengellisiä sisältöjä. Eräs tulkki totesi, että ”[p]erusevankeliumi on helppo tulkata”. Tietty teologiaan liittyvät sanat, kuten pelastus, Vapahtaja ja ylönousemus ovat eräänlaista hengellistä perussanastoa, joka lienee tuttua suurelle osalle seurakunnassa tulkkavista, etenkin jos tulkkaukokemusta on ehtinyt kertyä. Vaikka yleisesti hengellisten puheiden tulkkaminen olisi helppoa, puheissa on eroja ja osa **teologisesta tai raamatullisesta sanastosta** voi aiheuttaa ongelmia.

Joissakin teemoissa on erityisen paljon harvoin käytettyä uskonnollista sanastoa. Esimerkiksi Ilmestyskirjaan tai juutalaisten temppeliin liittyviin perinteisiin ja tapoihin keskittyvät saarnat ovat olleet sanastoltaan vaativimpia.

Joskus seurakunnassa käytetty kieli voi olla vanhahtavaa ja kuvainnollista. Esimerkiksi kielikuvat voivat olla haastavia. Niiden vastinetta ei välttämättä muista tai sitten ne eivät toimi toisella kielellä.

Raamatulliset ja kuvainnolliset asiat ei ole aina helppoa kääntää kun pitäis jotenkin päässä ymmärtää sen lause tai tarinan punainen lanka ja sanoma..

[Suurimpia haasteita ovat] puhujan nopeus ja "tulkkauksmahdottomuus": (mm. eräskin puhuja alkoi puhua siitä "kun auto joutuu onnettomuuden jälkeen lunastuskuntoon" ja sitten vertasi tätä Jeesuksen lunastustyöhön (mahdoton tulkattava)

Tulkkien teologinen tietämys, raamatutietämys ja hengellisen sanaston tietämys vaihtelevat – yhdelle tulkille helpot sanat voivat tuottaa toisella ongelmia. Lisäksi seurakunnat ovat erilaisia ja niissä voidaan käyttää keskenään erilaista sanastoa: yhdessä seurakunnassa usein esiintyvä termi voi toisessa seurakunnassa olla harvemmin käytetty. Arvelisin myös, että joillekin tulkeille teologinen sanasto saattaa olla tuttua yhdellä kielellä, mutta toisella kielellä sitä ei juuri ole tullut kuultua tai käytettyä. Vastaajista osa oli opiskellut teologiaa yliopistotasolla, joten heille saattavat olla tuttuja myös monet haastavammat ja harvemmin käytetyt teologiset termit. Toisaalta haasteita voi olla teologeillakin. Eräs teologiaa opiskeleva mainitsi, että sanaston puolesta normaalia vaikeampi aihepiiri on eksegetiikka. Sama vastaaja totesi, että on ylipäänsä

haastavaa, jos tulkattavana on jonkun aiheen asiantuntija, joka käyttää siihen liittyvää erikoissanastoa. Teologisen sanaston lisäksi myös **muiden alojen erikoissanasto** voi tuottaa seurakuntatulkille haasteita. Tulkki voi päätyä tulkkamaan itselleen vieraampia tai seurakuntakontekstille epätyypillisiä aiheita. Eräs tulkki kertoi haastavasta tulkkaustilanteesta, jossa amerikkalainen teologian tohtori saarnasi Lähi-idän sotahistoriaan liittyvistä aiheista ja käytti termistöä, joka oli tulkille vierasta ja vaikeaa. Se, millainen erityissanasto ja mitkä aiheet ovat haastavia, luonnollisesti vaihtelee tulkkien välillä.

Raamatunkohdat ovat yleinen elementti seurakuntatulkkauksessa. Raamatunkohtia voi olla niin irrallisina kuin osana puhetta tai saarnaa. Raamatulla on kristinuskossa erityisasema ja sitä pidetään Jumalan sanana. Raamattua tulkitaan eri tavoin ja raamattukäsitykset vaihtelevat, mutta kyseessä on joka tapauksessa erityinen kirja, jonka yksityiskohdatkin voivat olla tärkeitä. Raamatun erityisluonteen takia olisi yleensä suotavaa, että tulkit lukisivat raamatunkohdat suoraan kohdekielisestä Raamatusta eivätkä kääntäisi niitä omasta päästään, jolloin käännös voi olla epätarkka ja puutteellinen, jos ei varsinaisesti virheellinen. Kohtien lukeminen Raamatusta vähentää myös tulkkien kognitiivista kuormitusta, kun ei tarvitse miettiä käännöstä joka sanalle. Aineistoni perusteella puhujat eivät välttämättä mainitse, mistä kohtaa Raamattua heidän siteeraamansa kohta löytyy tai he saattavat mainita kohdan nopeasti, epätarkasti tai väärin. Vaikka raamatunkohdat mainittaisiin, tulkilla voi olla hankaluuksia pitää niitä mielessä tai löytää Raamatusta tarpeeksi nopeasti. Joskus puhuja voi siteerata jotain sellaista Raamatusta, jota tulkki ei tiedä niin hyvin. Tulkkauksen kannalta ihanteellisinta olisi, jos tulkit tietäisivät raamatunpaikat etukäteen, jolloin ne voisi halutessaan etsiä valmiiksi, mutta apua on siitäkin, että Raamattua siteeratessa kerrotaan, mistä kohta löytyy. Tulkkien raamatuntuntemuksessa on eroa. Osa tulkeista löytää raamatunkohdat nopeasti ja heille ei välttämättä ole niinkään merkitystä sillä, tietääkö kohdat etukäteen, kunhan jakeet mainitaan puheessa.

Ehkä haluaisin nostaa – – vielä erikseen Raamattu-lainausten käytön. On todella vaikeaa kääntää ”lennosta” joskus pitkääkin Raamattu-lainaus, kun puhuja lausuu ko. kohdan vain ulkomuistista suomeksi kertomatta viitettä. Ymmärrän hyvin, että tämä on sujuvaa ja vanha käytäntö suomenkielisille, mutta tulkin on vaikeaa kääntää Raamatun sanastoa ja tyyliä kielelle, joka on hänelle itselleenkin ”vieras kieli”. Toivoisin kovasti viitteen sanomista nopeissakin tilanteissa – Biblesta on nimittäin tulkkauksuran varrella oppinut selaamaan melko vikkelästi oikeat kohdat esiin...

Tulkkien kesken voi olla eroa siinä, millaiset puhujat koetaan vaikeiksi tulkata. Siinä missä erään tulin mielestä liian ”viisasta” puhujaa voi olla vaikea tulkata, toinen totesi, että ”yleensä korkeasti koulutettujen [puhetta] on helppoa [tulkata]”. Toki nämä eivät

välttämättä ole toisiansa poissulkevia asioita, nimittäin voi olla niinkin, että korkeasti koulutettua henkilöä voi olla helpompi tulkata, mutta jos puhe on kovin korkealentoista tai terminologia haastavaa, sitä ei enää ole helppo tulkata. Lisäksi liian ”viisas” puhuja ei suoranaisesti viittaa koulutustaustaan. Joka tapauksessa erilaisten vastausten pohjalta herää kysymys, mikä on tulkin oman koulutustaustan merkitys.

Eräs vastaaja totesi, että huumoripitoisia, rentoja tyyppisiä, jotka osaavat tauottaa ja ottaa tulkin huomioon, on helppoa tulkata. Toisaalta vastauksissa tuli esille, että **huumoria ja vitsejä** voi olla haastavaa tulkata, semminkin mikäli ne ovat kovin kieli- tai kulttuurisidonnaisia. Kulttuuriin ja kieleen sidottuja voivat olla myös sanaleikit, sanonnat tai tarinat. Asiat, jotka normaalisti elävöittävät puhetta, voivat aiheuttaa vaikeuksia tulkatessa.

Joskus haastavuus voi johtua tulkkauksilanteen rakenteesta. Eräs vastaaja kertoi esimerkin tavallista hankalammasta tulkkauksilanteesta, joka tuli eteen eräässä suuressa kristillisessä tapahtumassa. Tulkattavana oli useita puhujia, joista kukin toi lyhyessä, hyvin tiiviissä puheenvuorossa erittäin nopeassa tahdissa **faktoja ja tilastotietoja** esimerkiksi maailman evankelioinnin tilanteesta tai Suomen hengellisen kentän haasteista. ”Jokaisella oli oma puhetapansa ja näkökulmansa, ja sanoma oli tiivistetty asiapitoisiin lauseisiin. Puherunkoja ei ollut käytettävissä.” Eräs tulkki kertoi olleensa mukana show’ssa, jossa lavalla ihmiset vaihtuivat jatkuvasti, samoin tulkattava kieli.

Ihmiset ovat heittäneet vitsejä tai sanontoja, joita on vaikea kääntää, puhuneet liian pitkään eivätkä ole tottuneet tulkaukseen, mikä on hämmentänyt heitä. Lisäksi show’t ovat olleet niin pitkiä, että olen saanut sen seurauksena kovia päänsärkyjä.

Joskus tulkki voi olla tilanteessa, jossa hän ymmärtää asian ja osaa tulkata sen, mutta miettii, pitäisikö jotain jättää tulkkaamatta tai muuntaa tulkattavaa puhetta. Yksi kyselyyn vastanneista tulkeista kertoi tulkanneensa koulussa erästä maasai-miestä aamunavauksessa. Tulkillä oli ”tuskan takana olla suodattamatta hänen sanomisiaan ekaluokkalaisiin moniavioisuudesta”. Tässä tilanteessa tarve puheen muokkaamiselle nousi **kulttuurisista eroista**.

Joitakin vieraskielisiä puhujia ja heidän puhetapaansa on erityisen haastavaa ymmärtää. Ymmärtämistä voi vaikeuttaa esimerkiksi tulkattavan puutteellinen kielitaito tai **vieras tai voimakas aksentti tai murre**. Puhujalla voi olla esimerkiksi erityisen voimakas etninen aksentti, jota on hankala ymmärtää. Eräs tulkki mainitsi tavallista hankalampana tulkkauksilanteena sellaisen, jossa puhujat ääntävät intialaiseen tapaan, koska tällöin

puhujat ”ääntävät tutut sanat oudolla tavalla, joka johtaa monesti väärinymmärryksiin, koska äännetty sana muistuttaa kovasti toista sanaa”. Eräs toinen tulkki kertoi tavallista haastavamman tulkkaustilanteen olleen kerran, jolloin eräs afrikkalainen naissaarnaaja puhui erittäin erikoista englantia. Hän totesi, että ”alussa ajattelin että tästä ei tule mitään, mutta Herran avulla selvittiin ja yleisö auttoi myös penkistä huutelemalla positiivisesti vaikeita sanoja jos en tiennyt”. Tämä sama tulkki totesi toisen kysymysvastauksen yhteydessä, että jos puhujan englanninkielessä on erityisen voimakas etninen tai paikallinen aksentti, ”luovuus, huumori ja rohkeus on valttia ja mielessä [on] jatkuva avunpyyntö Jumalalle”. Tässä tulee esille yhdenlainen ongelmanratkaisumalli, joka liittyy tulkin asenteeseen ja kenties myös Jumalan mahdollisuuksiin. Itselle tuttua aksenttia tai murretta on helpompaa tulkata kuin vierasta. Myös yksilötasolla voi olla helpompaa tulkata tuttua henkilöä tai sellaista henkilöä, jonka puhetapa on tuttu. Puhetavan vaikeus ei ole siis objektiivinen ominaisuus, vaan siihen voi liittyä esimerkiksi tulkin tottumus kyseisenlaiseen tai kyseisen henkilön puheeseen.

Kaiken kaikkiaan monet seurakuntatulkkien kertomista haasteista ovat samoja, joita ammattitulkkitkin kohtaavat ja joista tulkkauskirjallisuudessa kerrotaan. Esimerkiksi Ingrid Kurz toteaa, että tulkkaamisessa aiheuttaa usein ongelmia tulkattavan puhenopeus ja se, jos puheessa on paljon informaatiota tiheään kerrottuna. Silloin tulkin täytyy käsitellä paljon informaatiota pienessä ajassa, ja tämä vaikuttaa todennäköisesti niin kuuntelemiseen, muistiin kuin tulkkeen tuottoon. Tulkin pitää käyttää enemmän kapasiteettia kuuntelemiseen ja analysoimiseen myös silloin, jos kuuluvuus on huono, puhujan aksentti on vahva, kielioppi tai sanat ovat virheellisiä tai puheessa on tulkille tuntemattomia teknisiä termejä. Tällöin tulkki käyttää enemmän ponnisteluita ymmärtämiseen. Koska kuuntelemiseen ja analysointiin tarvitaan enemmän kapasiteettia, tulkkeen tuottaminen voi hidastua, jolloin muisti joutuu koetukselle ja jotain voi unohtua. Haastavia voivat olla myös tuntemattomat järjestöjen nimet tai sellaiset nimet, joiden kohdekielinen vastine ei ole tiedossa. Tulkkaamista hankaloittaa myös se, jos lähtö- ja kohdekielinen lauserakenne on erilainen, koska silloin pitää varastoida paljon informaatiota muistiin, ennen kuin voi muodostaa jotain kohdekielellä. (Kurz 1999: 38)

6.5.4 Ongelmien ratkaisu

Joitakin ongelmanratkaisutapoja tuli esille jo ongelmia ja haasteista käsitellessä, mutta tässä aluvuossa esittelen hieman laajemmin sitä, miten tulkit kertoivat ratkaisseensa ongelmia tai selvinneensä haasteista.

Yleinen ongelma tulkkauksessa on, että jotain ei ymmärrä tai jokin asia jää muuten kuulematta tai painamatta mieleen. Vaikeat sanat voi yrittää kiertää tai ilmaista toisin. Konsekutiivitulkkauksessa puhujaa voi pyytää toistamaan tai tarkentamaan sanomaansa. Joskus simultaanitulkkauksessakin turvaudutaan kysymiseen. Eräs tulkki kertoi, että jopa penkistä simultaanina tulkatessa hän voi kysyä raamatunkohtaa. Simultaanitulkkaustilanteet ovat moninaisia esimerkiksi sen suhteen, kuinka kaukana puhujasta tai kuinka eristäytyneenä tulkki on ja minkä kokoinen seurakunta on kyseessä, joten aina kysyminen ei ole mahdollista. Joskus apu voi tulla muilta seurakuntalaisilta. Simultaanitulkkauksessa tulkit saattavat kysyä vieressä istuvalta apua, jos he eivät tiedä tai muista jotakin sanaa. Konsekutiivitulkkauksessa taas voi käydä niin, että joku yleisöstä huutaa puuttuvan sanan, jolloin tulkkaus voi jatkua heti. Eräs vastaaja kuvaa ongelmatilanteiden ratkaisemista ja niistä selviämistä seuraavasti:

Olen selittänyt asian omin sanoin. Nostanut sieltä sen ydinkohdan. Jos olen tipahtanut kärryiltä nopean puheen takia tai menettänyt ns. jutun punaisen langat jostakin syystä, olen kertonut tulkattaville että anteeksi, en saanut ideaa tai se on vaikea kääntää ja siirryn heti seuraavaan asiaan eli puheessa eteenpäin. Raamatunkohdan olen vain sanonut nimeltä mutta en ole lukenut sitä, jos en ole löytänyt.

Seurakuntatulkit voivat siis jättää asioita tulkkaamatta, tiivistää sanottua, tulkata vapaammin tai oikaisten tai koettaa päätellä kontekstista, mitä puhuja on sanonut ja tulkata parhaan ymmärryksensä mukaan. Simultaanisti tulkatessa täytyy keskittyä oleelliseen ja mennä eteenpäin. Mikäli tulkit jättävät simultaanitulkkaamisessa jotain tulkkaamatta, he voivat joskus pahoitella asiaa tai tuoda muuten esille sen, että jotain on jäänyt tulkkaamatta. Eräs tulkki kertoi, että hän on joskus kertonut juontajan puhuvan seurakunnan aiemmista tapahtumista ja pahoitellut sitä, ettei hänellä ole tietoa aiheesta, joten hän ei voi kertoa siitä enempää eli tulkata asiaa hyvin.

Ongelmien ilmenemistä voidaan ennaltaehkäistä. Tulkeilla olisi hyvä olla ennakkoon ainakin jokin käsitys siitä, mistä tilaisuudessa tullaan puhumaan. Jotkin tulkkausongelmat voitaisiin välttää, jos tulkit saisivat ennakkotietoja ja mahdollisesti myös aineistoa, johon tutustua etukäteen. Tietojen ja aineiston saaminen ei ole täysin tulkkiensa käsissä, mutta tulkit voivat toki niitä tiedustella. Tulkkiensa pidemmän aikavälin valmistautumiskeinoja on esimerkiksi Raamatun lukeminen ja kielen opiskelu, jotta

sanavarasto laajenisi. Tulkit voivat myös muistuttaa puhujia tulkkauksista. Eräs tulkeista totesi, että kun puhujille kertoo ennen tilaisuutta olevansa tulkkauksissa, he saattavat muistaa sen puhuessaan. Tämä voi auttaa esimerkiksi puhenopeudesta syntyviin ongelmiin.

Ongelmatilanteiden ratkaisussa tärkeäksi voi muodostua tulkin asenne. Vastauksissa tuli esille myös rukouksen ja Pyhän Hengen rooli ongelmatilanteissa.

Kaikista tärkein että Pyhä henki on kanssasi ja auttaa, muuten ei selviä

rukoillut Pyhän Hengen apua ja ohjausta

Yleensä niistä [ongelmatilanteista] selviää tulkkauksella parhaan kykynsä mukaan, menettämättä rohkeutta. Pyhä Henki on aina pitänyt huolen, ettei mitään olennaista jää pois tulkkauksesta

Vaikuttaa siltä, että tulkit luottavat Jumalan apuun.²⁰ Tulkki voi myös saavuttaa eräänlaisen flow-tilan, joka auttaa tulkkauksessa.

Puhujan puheen "sisään hyppääminen empaattisesti sulautumalla" auttaa tavattoman paljon vauhdissa pysymisessä. Silloin olo on rento ja menee siinä samassa puhujan hengessä ja silloin alitajunta myös nostaa oikeat sanat ja termit itsestään.

Eräs toinen tulkki totesi seuraavasti:

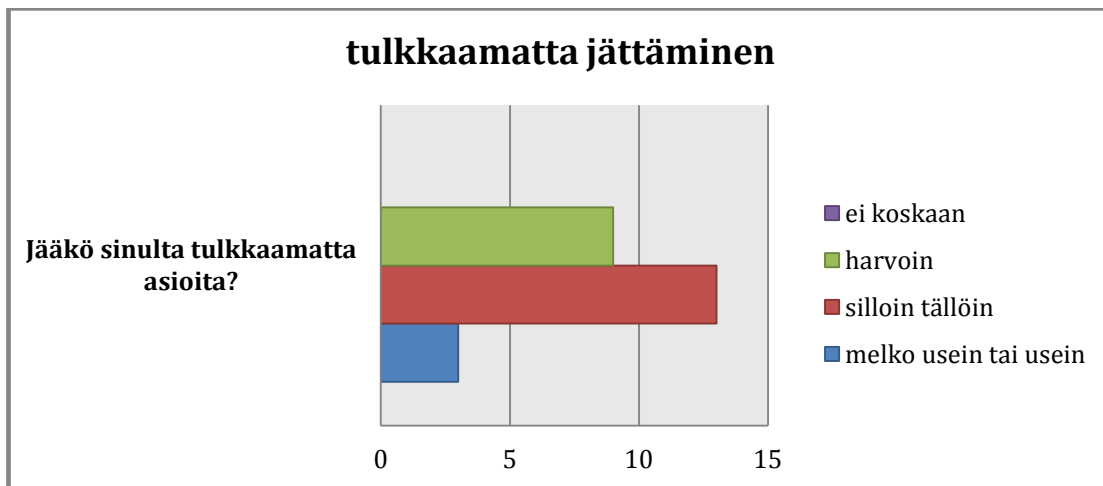
Olen myös kokenut, että Pyhä Henki on ollut apunani, ja joskus olen jopa (simultaanisti tulkatessa) sanonut jo valmiiksi sen asian, joka puhujalla on vielä kesken!

Tämän tutkielman puitteissa ei voida ottaa kantaa Pyhän Hengen olemassaoloon saattakka siihen, millä tavalla Pyhä Henki voi tai ei voi auttaa tulkkauksessa. Äskeisen esimerkkiin liittyen ei myöskään voida ottaa kantaa siihen, mikä on Pyhän Hengen rooli juuri ennakoimisprosessissa, mutta joka tapauksessa muissakin tulkkaus konteksteissa voi etenkin tuttuja teemoja tulkatessa käydä niin, että tulkki on joskus edellä puhujaa. Joissakin kielissä voi myös niiden rakenteeseen liittyvistä syistä olla tyypillistä, että tulkit ennakoivat ja arvaavat asioita ja tulkkauksella sen mukaan – ja korjaavat tarvittaessa jo tulkkauksensa. Tämä seikka ei toki todista erityisesti sen puolesta tai vastaan, voisiko myös Pyhä Henki auttaa tällaisessa prosessissa. Pyhään Henkeen liittyvää tematiikkaa käsittelemisen lisäksi luvussa 7 Seurakuntatulkkausten erityispiirteet.

²⁰ Tulkkien välillä voi olla eroa sen suhteen, missä määrin ja millä tavoin he Jumalan apuun turvaavat. Tutkimusaineiston perusteella ei voi varmaksi sanoa, että kaikki tulkit kokisivat saavansa Jumalalta apua, mutta joka tapauksessa tällainen piirre näyttäisi seurakuntatulkkaukseen liittyvän.

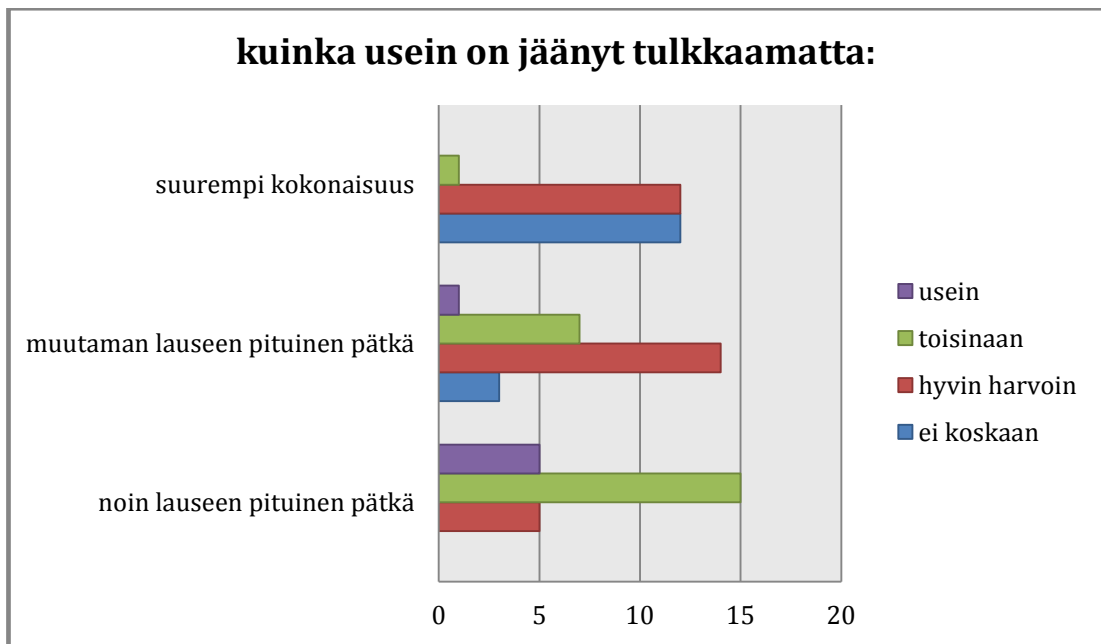
6.5.5. Tulkkamatta jättäminen

Tulkkamiseen kuuluu se, että jotain jää joskus tulkkamattakin. Kysyin tulkeilta, jääkö heiltä tulkkamatta asioita ja yritin kartoittaa sitä, minkä pituisia kokonaisuuksia tulkkamatta voi jäädä.

Kaavio 27. Sisällön jääminen tulkkamatta

Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että joskus jotain jää tulkkamatta. Yhdeksän vastaajan kokemuksen mukaan asioita jäi tulkkamatta harvoin, 13 vastaajaa totesi, että asioita jää tulkkamatta silloin tällöin ja kolme vastaajaa koki, että asioita jää tulkkamatta melko usein tai usein. Vastaukset eivät tosin kerro niinkään siitä, kuinka usein asioita jää tulkkamatta, vaan siitä, kokevatko tulkit, että asioita jää tulkkamatta. Yritin hahmottaa tulkkamatta jättämistä paremmin kysymällä, kuinka usein eri pituiset kokonaisuudet jäivät tulkkamatta. Vastaukset perustuvat siihen, mitä vastaajat muistavat ja miten he pystyvät havainnoimaan omaa tulkkaustaan.

Kaavio 28. Eripituisten kokonaisuuksien jääminen tulkkaamatta

Noin lauseen pituinen pätkä oli jäänyt tulkkaamatta kaikilta. Muutaman lauseen pituinen pätkä jäi tulkkaamatta usein vain yhdeltä vastaajalta, mutta lähes kaikki vastaajat ilmoittivat tällaisen kokonaisuuden jääneen joskus tulkkaamatta. Suuremman kokonaisuuden kertoi joskus jääneen tulkkaamatta 13 vastaajaa, joka on noin puolet vastaajista. Loput vastaajista ilmoittivat, ettei tällainen suurempi kokonaisuus ollut koskaan jäänyt tulkkaamatta.

Tulkeilta kysyttiin, mikä on yleensä syynä siihen, jos jotain jää tulkkaamatta. Voi olla, että tulkki ei ymmärrä, mitä puhuja on tarkoittanut tai ei ole varma siitä, onko ymmärtänyt oikein esimerkiksi siksi, että asia ei tunnu sopivan asiayhteyteen. Joskus jotain sanaa tai asiaa ei ymmärrä oman vieraan kielen taitojen rajallisuuden takia tai yksittäinen sana tuottaa muuten vaikeuksia. Simultaanitulkkauksessa asioita voi jäädä tulkkaamatta puhujan nopean tahdin takia. Konsekutiivitulkkauksessa tulkaustauot voivat olla liian lyhyet tai puhuja on voinut puhua pitkään, jolloin tulkki on unohtanut osan asioista. Keskittyminen puheeseen voi herpaantua esimerkiksi väsymyksen takia tai siksi, että yrittää etsiä jotain raamatunkohtaa. Raamatunkohta voi myös jäädä tulkkaamatta, jos sitä ei löydy. Sanaleikkejä ja vitsejä voi olla vaikea tulkata toiselle kielelle, joten ne voivat jäädä tulkkaamatta. Jotain voi jäädä tulkkaamatta, jos puheessa tai aiheessa on yllättävä muutos, tai ympäristössä tapahtuu jokin häiriötekijä. Joskus tulkki voi jättää tulkkaamatta strategisista syistä, kuten siksi, että puheessa on jokin vain suomenkielisiä kuulijoita koskeva lyhyt maininta, joka ei ole olennainen. Tulkki voi

myös jättää tulkkaamatta jotain tiivistääkseen puhetta, jottei tulkkaamiseen menisi niin kauaa aikaa tai siksi, että tuntuu turhalta toistaa jotakin asiaa, vaikka puhuja niin tekee. Tässä yksi melko kattava vastaus kysymykseen, mikä on yleensä syynä siihen, jos jotain jää tulkkaamatta:

Puhujan erittäin nopea puhetahti; en ehdi millään kääntää kaikkea. Tällaista esiintyy etenkin silloin, jos jumalanpalveluksen alkupuolen elementit ovat vieneet tavallista enemmän aikaa ja saarnan pitäjä joutuu puristamaan puheensa puoleen aiotusta ajasta. Hän koittaa ehtiä sanomaan kaiken valmistelemansa käyttämällä pikapuhetta. Siinä simultaanitulkki helisee... Tällöin tulkkaan niin nopeasti kuin pystyn, mutten suostu hermostumaan sivujuonteiden, puheen tehokeinona käytettyjen toistojen ym. poisjäännistä. Pyrin välittämään keskeisen sanoman kuulijoille. \ Muita syitä tulkkaamatta jäämiseen ovat vaikeasti tulkattavat kohdat (suomenkieliset sanaleikit, suomalaisen kulttuurin hyvää tuntemista edellyttävät heitot tai vitsit, joita on mahdotonta selittää ulkomaalaistaustaiselle kuulijalle lyhyesti ja nopeasti). Toisinpäin eli englannista suomeen tulkatessani tulkkaamatta voivat jäädä kohdat, joita en ymmärrä vajavaisen englannintaitoni tai puhujan erikoisen aksentin takia.

6.5.6 Tulkkauksen kuormittavuus

Kysyin lomakkeessa, onko tulkkaus kuormittavaa ja jos on, millä tavalla. Mielipiteet asian suhteen jakaantuivat. Yksi vastaajista ei osannut sanoa, onko tulkkaus kuormittavaa vai ei. Toinen totesi, että ”se on minun ’normityö’”. Eräs vastaaja totesi, että ei ole kokenut hengellisten tilaisuuksien tulkkaamista kuormittavana, mutta sekulaarit tulkkaukset ovat joskus olleet. Kaksi vastasi yksinkertaisesti ”ei”, mutta muissa ei-vastauksissa asiaa oli tarkennettu.

Ei, jos pystyy keskittymään siihen.

ei, jos ei siitä tee itselle ongelmaa, ja asennoituu siihen niin, että riittää kun tekee parhaansa

Ei ole. Kun muistaa varata lasillisen vettä tai vesipullon kurkunkostutusta varten tulkkauksoppiin, jumalanpalveluksen jaksaa ihan hyvin tulkata. Tulee syvennyttyä sanomaankin paremmin, kun ei ole varaa uinahtaa omiin ajatuksiinsa... Yleensä on tyytyväinen ja siunattu olo tulkkauksen jälkeen. Olen saanut jumalanpalveluksesta itsekkin enemmän irti, olen keskittynyt siihen ja elänyt täysillä mukana. Nautin myös rakastamani englannin kielen harjaantumisesta pikku hiljaa kerta kerralta. Joskus kun olen ollut tosi väsynyt siviililyöstäni kielenkääntäjänä, olen pyytänyt tulkkikollegan tilalleni jumalanpalvelukseen; on tuntunut, että tiiviin käännöstyöputken jälkeen aivot eivät jaksakaan enää keskittyä kielen miettimiseen.

Ei ole. Saan siitä intoa ja vastaanotan sisällön itselleni paremmin kuin mitä normaalisti kuuntelisin. Pääsen hyvin saarnaajan tunnetilaan ja siten saan tulkkauksesta itselleni myös tunnekokemuksen mitä pelkkä kuunteleminen ei anna. Tulkkaaminen voi olla kuormittavaa omista henk.koht. syistä esim kiireinen aamu tai huonosti nukuttu yö johtuen keskittymiskyky on heikko ja ajatus ei kulje. Tällöin auttaa se että unohtaa itsensä ja heittäytyy kieleen.

Suurin osa vastaajista toi esille, että tulkkaaminen on jollain tavalla kuormittavaa. Eräs tulkeista totesi, että koko tilaisuuden tulkkaaminen kuormittaa ääntä, mutta muuten hän ei kokenut tulkkausta erityisen kuormittavaksi. Monessa vastauksessa tulkkaus koettiin enemmän tai vähemmän kuormittavaksi siten, että se vie energiaa. Esiin nostettiin

erityisesti se, miten tulkkauksessa täytyy keskittyä. Kuormittavuuteen voi vaikuttaa tulkkauksen kesto. Seuraavassa joitain esimerkkejä vastauksista:

Tulkkaukseen täytyy keskittyä kokonaan. Sanomasta ei itse saa juuri mitään. Keskittyminen on jatkuvaa. Siinä ei ole taukoja, joten se on luonnollisesti rasittavaa

Jos pitkäkestoista on rasittavaa. Jos puhuja poukkoilee, saatan nykyisin tulla vihaiseksi...

Lavatulkkauksella on, koska keskittyminen ei saa hetkeksikään herpaantua ja olet koko ajan muiden katseltavissa.

Simultaanitulkkauksessa keskittyminen kuuntelemiseen ja edellisen asian tulkkaukseen on kuormittavaa. Jos sanat ovat hakusessa, pitää keskittyä vielä enemmän.

On, aivot väsyvät skarpina oloon jos sitä jatkuu liian kauan. Itse olen ollut esim. iltatilaisuuksissa jossa kaikki käännetään molemmille kielille (suomi-eng-suomi) ja muutaman tunnin kun vaihtelee kieliä nopeaan tempoon niin kyllä aivoja väsyttää ja päähän sattuu.

Kyllä minulla on usein fyysistä väsymistä tiiviin keskittymisen jälkeen, mutta se on niin palkitsevaa ja ihanaa kun saa palvella näin Herraa, että vaivat unohtuvat tietyn ajan kuluessa.

Tulkkauksella voi olla rasittavaa, mutta kuten viimeisimmässä esimerkissä tulee esille, se voi olla myös palkitsevaa ja tulkki voi kokea palvelevansa. Seuraavaksi käsittelemme tarkemmin sitä, mikä seurakuntatulkkien tehtäväänsä motivoi.

6.6 Motiivit ja motivoituminen

Kysymyslomakkeessa oli kohta, jossa tulkkien pyydettiin arvioimaan viisiportaisella asteikolla tulkkauksen kuormittavuutta, tulkkauksen mielekkyyttä, tulkkauksen jälkeen koettua väsymystä, tulkkauksen haastavuutta, tulkkauksen mukavuutta ja sitä, kuinka omalta tehtävältä tulkkauksella tuntuu. Viisiportainen vastausasteikko oli kahden ääripäätä kuvaavan vaihtoehdon välissä. Seuraavassa taulukossa näkyy, kuinka moni tulkki on laittanut vastauksensa kuhunkin kohtaan asteikkoa. Paljon vastauksia saaneet kohdat on värjätty.

erittäin kuormittavaa	0	2	7	12	4	ei lainkaan kuormittavaa
erittäin mielekästä	10	10	5	0	0	ei lainkaan mielekästä
olen hyvin väsynyt tulkkauksen jälkeen	1	7	8	8	1	en ole lainkaan väsynyt tulkkauksen jälkeen
hyvin haastavaa	1	5	16	3	0	ei lainkaan haastavaa
ikävä tehtävä	0	0	3	10	12	mukava tehtävä
tuntuu täysin omalta tehtävältä	6	12	5	1	1	ei tunnu lainkaan omalta tehtävältä

Taulukko 1. Millaisena tulkkauksella seurakunnassa koetaan

Yleisvaikutelma on, että tulkit eivät koe tulkkausta ainakaan kovin kuormittavaksi. Tulkkaaminen on ainakin melko mielekästä – yleensä mielekästä tai jopa erittäin mielekästä. Väsymyksen kokeminen tulkkauksen jälkeen vaihtelee vastaajien keskuudessa. Yksi tulkeista kertoi olevansa hyvin väsynyt tulkkaamisen jälkeen ja yksi ei ole lainkaan väsynyt. Muut vastaajat kokivat väsymistilansa olevan jotain siltä väliltä. Suurimmalle osalle vastaajista tulkkaus on jossain määrin haastava tehtävä, mutta ei hyvin haastava. Tulkkaus ei ole kenenkään mielestä ikävä tehtävä, vaan se on mukava tehtävä tai sitten suhtautuminen tulkkaukseen tehtävänä on melko neutraali. Suurin osa vastaajista, 18 tulkkiä, koki tulkkauksen olevan täysin tai ainakin melkein täysin oma tehtävä ja viiden vastaajan suhtautuminen tulkkaustehtävään oli neutraali tässä mielessä. Kaksi vastaajista ei oikein koe tulkkausta omaksi tehtäväkseen. Heistä toinen, joka oli laittanut vastauksensa äärioloihin, ei ylipäänsä ollut tulkannut seurakuntakontekstissa kuin kerran tai pari useamman vuoden ajalla. Toinen vastaaja, joka oli merkinnyt vastauksensa lähelle portaikon päätä ”ei tunnu lainkaan omalta tehtävältä”, oli sen sijaan tulkannut seurakunnassa paljon, enemmän kuin parisenkymmentä kertaa ja yli 7 vuoden ajanjaksolla. Vaikka tämä vastaaja ei vaikuttaisi kokevan tulkkausta erityisesti omana tehtävänä, oli hän kuitenkin kohdassa ”ikävä tehtävä – mukava tehtävä” laittanut vastauksensa ”mukavan tehtävän” puolelle. Tulkkauksen mielekkyyden kohdalla hänen suhtautumisensa oli neutraali, vastaus oli keskellä. Tämä vastaaja kertoo muualla lomakkeessa ajautuneensa tehtävään, mutta toisaalta hän myös kertoi tulkkauksen olevan palvelu- ja kutsumustyö. Selkeästi suurin osa vastaajista siis kuitenkin koki tulkkauksen omaksi tehtäväkseen. Seuraavat erään tulkin vastaukset kysymyksiin tulkkauksen ja tulkkaustilanteiden suurimmista haasteista ja siitä, miksi hän tulkaa seurakunnan tilaisuuksissa kertovat enemmän siitä, miten tulkkaus seurakunnassa voidaan kokea tärkeäksi ja läheiseksi tehtäväksi:

Koen suurimmaksi ja tärkeimmäksi haasteekseni saada välitettyä kuuntelijoilleni sen saman hengellisen hyvän, josta itse saan nauttia. Koen saavani hengellisissä tilaisuuksissa ”ruokaa”, joka ravitsee sisintäni ja tuo iloa ja rauhaa sydämeeni. Tätä samaa toivon jokaiselle muunkieliselle siskolleni ja veljelleni. Siksi rukoulen joka kerran, että Jumala auttaisi minua tehtävässäni. Monta kertaa olen kokenutkin sanojen löytyvän yllättävän helposti, innostuvani itse aiheesta ja puhuvani sitä sydämestäni eteenpäin - eri kielellä vain :)

Olen aina pitänyt englannin kielestä ja nautin sen opettelusta ja käytöstä. Koen, että tulkkaaminen seurakunnassa on minulle lahja, täydellinen palvelumahdollisuus: voin siten mahdollistaa hengellisen hyvän saamisen erikielisille siskoilleni ja veljilleni, olla heille siunaukseksi, ja samalla saan nauttia rakastamastani kielestä ja oppia sitä tämän työn kautta koko ajan lisää. Jumala on antanut minulle mahdollisuuden opiskella englantia jo pikkukoululaisesta asti ja tällä tavalla voin antaa lahjan takaisin Jumalalle.

Seurakuntatulkkaajia voi motivoida halu palvella ja auttaa muita omilla lahjoillaan ja kyvyillään. Kun tulkeilta kysyttiin ”[m]iksi tulkaat seurakunnan tilaisuuksissa”,

mainittiin 12 vastauksessa sana palvelu tai sen johdannainen, ja palvelun ajatus tuli esille monista muistakin vastauksista. Tulkit voivat myös kokea, että tehtävään ajaa se, että tulkkausta ja tulkkeja tarvitaan.

Haluan palvella niitä ihmisiä, jotka eivät muuten kokousta ymmärtäisi. Tulkkaaminen on myös ihan kivaa, tuntuu välillä, että itsekin pääsee paremmin esim. saarnaan sisälle, kun tulkkaa sen kuin jos vain kuuntelisi.

Seurakunnassa on ollut puute tulkkaajista ja olen kokenut että voin auttaa siinä. Pidän samalla yllä omaa kielitaitoani ja hengellistä sanastoani. Olen kokenut että saan itse hengellisesti tulkatessani. Olen tavattoman monta kertaa kokenut voimakkaan Pyhän Hengen läsnäolon tulkkauskoipissa ja olen ollut iloinen voidessani osallistua sanoman välittämiseen. Olen ollut yksi lenkki hengellisessä palvelutyössä. Eläytymiskyyni ja heittäytymiskyyni on auttanut minua tulkatessa simultaanisti ja olen kokenut että sekin on osa minun lahjaani jota voi käyttää muiden hyödyksi. Olen itse ollut hengellisissä tilaisuuksissa eri maissa ja kokenut apuna sen että minulle on tulkattu. Haluan palvella ulkomaalaistaustaisia seurakuntalaisia ja niissä vierailevia.

haluan palvella lahjalla, jonka Herra on minulle antanut: kielitaito. haluan, että maahanmuuttajatkin kokevat, että heistä välitetään ja halutaan, että he ymmärtävät ja kokevat kuuluvansa joukkoon.

Olen iloinen kun voin auttaa ja olla hyödyksi, usein se on hauskaa itsellekin

Kuten olen todennut, en nykyisin tätä juurikaan enää tee, koska en ole paljon ollut mukana minkään seurakunnan tilaisuuksissa. Aikanaan tein sitä, koska huomasin pystyväni siten palvelemaan seurakuntaa. Sain siitä itsellenikin onnistumisen kokemuksia ja iloitsin voidessani olla Jumalan käytettävissä.

Jos olen paikalla ja tulkkausta tarvitaan, voin yhtä hyvin tulkata kuin istua toimeettomana.

Koska se on mukavinta talkootyötä leirillä ja tykkään olla esillä. Ensimmäisen kerran menin tulkkaamaan, koska tarve oli kova ja minua pyydettiin.

Koska on tarvetta. On tärkeää että sanoma menee perille.

Tykkään siitä. Se on minun tapani palvella seurakuntaa ja Jumalaa.

Koska haluan palvella seurakunnassa ja tämä on yksi tapa tehdä niin. En ehkä ole tehtävään paras mahdollinen, mutta annan Jumalalle sen mitä minulla on.

Omalla tavalla miellän sen lähetystyöksi, korteni kehoon laittamiseksi yhteisen hyvän puolesta, palvelu ja kutsumustyö

Pakon edestä

Kuten viimeisimmästä vastauksesta tulee esille, tulkkaus ei aina ole toivottu tehtävä. ”Pakon edestä” tulkannut henkilö ei kylläkään ollut tulkannut kuin kerran tai pari. Voi olla, että seurakunnissa aina välillä voi joutua tulkkaamaan kuka tahansa, joka kieltä osaa. Jotkut joutuvat kenties tulkkaamaan ”pakon edessä” enemmänkin, jos tarvetta on. Yleisesti näyttäisi kuitenkin olevan niin, että paljon tulkkaavat myös kokevat tehtävän mielekkäänä ainakin pääosin. Tulkit voivat kokea saavansa tehtävästä myös itsellensä jotain ja tulkkaamisesta voidaan nauttia. Jos tulkki kokee olevansa hyödyksi, tämä voi tuottaa tyydytystä – muiden palveleminen voi olla ilo ja tulkkaamisesta voi tulla hyvä mieli. Kuten eräs tulkki sanoi, ”[a]ntaessaan saa”. Tulkatessa voi myös oppia uutta.

Kielitaito voi pysyä yllä tai karttua. Puhumisen sujuvuutta voi myös oppia ja esiintymiskokemusta voi saada. Tulkatessa voi kasvaa Raamatun ymmärrys. Joskus tulkkaaminen voi parantaa keskittymistä ja auttaa saamaan tilaisuuden sisällöstä enemmän irti. Eräs tulkkauksen hyöty tai hyvä puoli on tutustuminen uusiin ihmisiin. Niistä, joille tulkkaa tai vierailevista puhujista voi saada uusia kontakteja tai jopa ystäviä. Tässä joitain poimintoja siitä, miten tulkit kokevat tulkkauksesta hyötyvänsä tai mitä he kokevat saavansa tulkkauksesta:

Autan toisia ymmärtämään. On kivaa työskennellä puhujien ym. kanssa. Parhaassa tapauksessa saa jakaa mielenkiintoisia asioita heidän kanssaan. Ja kyllä nautin lavallaolosta myös, silloin kun homma luistaa.

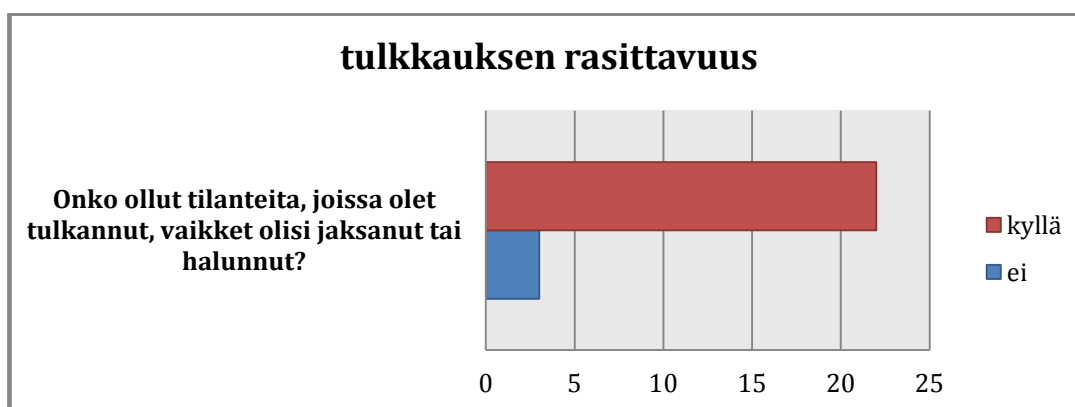
Alkuun en olisi uskaltanut ajatella, että edes osaisin, ja ihailin niitä, jotka pystyivät tulkkaamaan. Täysin kouluttautumattomana olen saanut oppia hienon taidon ja saanut onnistua, olen saanut paljon hyvää palautetta ja kiitosta sellaisilta henkilöiltä, jotka ovat ymmärtäneet sekä puhujan äidinkieltä että tulkkauksen. Sitä kautta itseluottamuksenikin on kasvanut, samoin esiintymisvarmuus. Olen myös tulkkauksen kautta saanut etuoikeuden tutustua joihinkin mahtaviin Jumalan palvelijoihin.

Oma kielitaitoni pysyy paremmin yllä, kun joudun kieltä käyttämään. Lisäksi opin aina myös uutta kielestä. Myös saarnaan keskittyy eri tavoin, kuin vain kuunnellessaan. Toisinaan siitä voi saada enemmänkin irti tulkatessa.

Hyvän mielen ja joskus palkkion.

Viimeisimmän vastauksen pohjalta vaikuttaisi siltä, että joskus tulkkaamisesta voidaan maksaa palkkio. Yleinen käytäntö se ei kuitenkaan seurakunnassa ole.

Tulkkaus koetaan pääasiallisesti mielekkääksi tehtäväksi, mutta lähes kaikki vastaajat, 22 tulkkia, olivat kuitenkin tulkanneet myös, vaikka eivät olisi jaksaneet tai halunneet.

Kaavio 29. Tilanteet, jolloin tulkki ei olisi halunnut tulkata

Tulkeilta kysyttiin, mitä huonoja puolia tulkkaamisessa on. Vaikka jotkut tulkit voivat joskus keskittyä saarnaan yms. paremmin, kun he tulkkaavat, on monen vastaajan mielestä tulkkauksen huono puoli se, että tulkatessa ei voi keskittyä samalla tavalla

tilaisuuteen kuin muutoin. Tilaisuudesta ei välttämättä saa yhtä paljon itselle, kun tulkkaa. Ei voi samalla tavalla olla omissa ajatuksissaan, keskittyä siihen, miten sanoma tai puhe itseä puhuttelee tai heittäytyä ylistykseen ja rukoukseen.

Joskus stressaa siitä että miten se menee, ei pysty täysillä rentoutuun tai oleen omissa ajatuksissa ja ottaan muistiinpanoja²¹ vaan täytyy olla skarpina koko ajan ja keskittyä tulkkaukseen

Kenties jotkut tulkit pystyvät keskittymään saarnaan tai muuhun tilaisuuden sisältöön paremmin tulkatessaan ja jotkut taas huonommin. Toisaalta voi olla niinkin, että tulkkauksesta voi olla keskittymisen kannalta niin hyötyä kuin haittaa tilanteesta riippuen. Ehkä tulkkauksen häiritsevyyttä voi vaihdella esimerkiksi sen mukaan, kuinka henkilökohtaisesti asia koskettaa.

Tulkatessa ei pysty jäämään "maistelemaan" ja kuuntelemaan omaa sisintään Sanan koskettaessa. Esimerkiksi hiljattain eräs saarnan kohta sai minut kyyneliin ja ääneni oli ihan murtua. Ilman tulkkaustehtävää olisin todennäköisesti antanut hoitavan itkun tulla ja hiljentynyt sydämessäni Jumalan edessä, mutta nyt oli koottava itsensä, selvitettävä kurkkunsa ja jatkettava tulkkausta eteenpäin. En kuitenkaan usko menettäväni tällaisissa tilanteissa mitään korvaamatonta: asiat tulevat käsitellyiksi toisella ajalla ja tavalla, eikä tulkkauksia ole kovin usein. Pelkkänä kuulijanakin saan siis istua kirkonpenkissä. \ Eräs toinen huono puoli on, että ystävien kutsuminen seurakunnan tilaisuuksiin on vaikeampaa tulkkauksien kohdalla. En voi pitää kirkonpenkissä seuraava aralle ensikertalaiselle, kun joudun itse istumaan tulkkaukseni koppiyksissäni.

Kuten edellisestä vastauksesta tulee esille, tulkin tehtävä voi joskus estää toimimasta ihmissuhteisiin liittyvissä tilanteissa niin kuin haluaisi. Tämän tulkki oli havainnut, että ystäviä ei ole niin helppoa kutsua tilaisuuksiin silloin, kun tulkkaa. Eräs toinen tulkki totesi, että kun hän tulkkaa, vaimo joutuu hoitamaan lapsia eikä saa istua kirkossa rauhassa. Kolmas tulkki toi esille sen, että tulkatessa joutuu istumaan erillään perheestä.

Muita esille tulleita tulkkauksen huonoja puolia olivat muun muassa se, että joskus tulkkauksella on liian usein ja se, että haastavan tulkkauksen jälkeen olo voi olla kamala. Tulkkauksista ja sen vaatimuksista ei myöskään välttämättä aina tiedosteta.

joskus ei tahdo jaksaa (olen 62 vuotias)

arvostuksen puute voi tuntua henkilökohtaiselta ja siitä saattaa syyttää jopa Jumalaa

paljon hommaa joskus liian vähillä tauoilla?

Vastauksissa tuli esille myös tulkkauksen huonoja puolia muiden kuin tulkkien näkökulmasta.

jollekulle voi tulla mieleen, että saarna on liian pitkä, jos sitä tulkataan

²¹ Muistiinpanoilla ei viitata tulkkauksimuistiinpanoihin, vaan oleellisten ja mielenkiintoisten asioiden kirjoittamiseen ylös esimerkiksi saarnasta.

joku voisi ajatella, että maahanmuuttaja oppisi paremmin suomen kielen jos kuulisi vain sitä mutta henkilökohtaisesti en ole sitä mieltä

Näistä huonoista puolista ensin mainittu liittyyne konsektiivitulkkaukseen ja jälkimmäinen simultaanitulkkaukseen. Eräs tulkki nosti esille sen, että seurakunnassa ei pystytä tulkkamaan kaikkiin kieliin, joista voisi olla hyötyä.

6.7. Tulkkamisen kehittäminen

Seurakunnassa tulkkava voi tarvita jotain sellaisia ominaisuuksia, joita ei välttämättä yleensä tulkkaukseen liitetä. Kysyin tulkeilta, mitä seurakunnassa tulkkavalta henkilöltä vaaditaan – esimerkiksi millaisia taitoja, tietoja, ominaisuuksia ja asenteita.

Seurakunnassa tarvitaan tietäntyyppistä sanastoa. Hengellinen ja/tai teologinen sanasto olisi hyvä olla hallussa ja Raamatun tuntemuksesta on hyötyä. Jostain vastauksesta tuli esille sekin, että Raamattua olisi hyvä tuntea molemmilla tulkkauskielillä. Seurakunnassa tulkkavalla olisi hyvä olla omakohtainen kristillinen usko. Monessa vastauksessa tuli esille asioita, jotka liittyvät tähän ja joissakin vastauksissa tämä oli tuotu esille selkeästi esimerkiksi seuraavilla tavoilla: ”omakohtainen terve, kristillinen usko”, ”[m]ieluiten henkilökohtainen usko Jeesukseen”, ”oma usko”. Joissakin vastauksissa usko oli enemmänkin suositus, osassa pikemminkin perusedellytys.

Kielitaito tuli esille useassa vastauksessa. Toisaalta monessa vastauksessa tuotiin esille, että kielitaidon ei tarvitse olla täydellinen. Asenteisiin liittyen vastauksissa mainittiin palveluasenne ja rohkeus tai uskallus heittäytyä. Muita esille tulleita asioita olivat esimerkiksi vastuuntunto ja tunnollisuus, keskittymis- ja stressinsietokyky sekä esiintymistaidot ja kyky lukea puhujaa (ihmistuntemus). Tässä joitakin esimerkkivastauksia:

Kyky käyttää kielitaitoa. Kieliopin ja kielen ei tarvitse olla virheetöntä, eihän oma käyttämämme puhekielemmekään sitä ole. Tarvitaan kyky puhua vierasta kieltä. Nopeudesta, intuitiivisuudesta ja ennakoivuudesta on etua. Avoimuutta ottaa vastaan toisen puhujan viestit takertumatta omiin ajatusmalleihin, joustavuutta puhua toisen päälle häiriintymättä (simultaanitulkkaus). Keskittymiskykyä ja loogista ajattelua. Herkkyyttä.

Rohkeutta aloittaa. Ei kannata välittää pienistä virheistä. Kaikki luonteet eivät ole hyviä, vaikka osaisikin kielen taitoa. Tulkilla pitää olla kielen käytön käytännön kokemusta.

Vaaditaan riittävä kielitaito ja positiivinen asenne. Hengellisen sanaston tunteminen on aina hyvä asia, mutta sen myös oppii pikkuhiljaa. Tulkin on tehtävä parhaansa ja oltava valmis palvelemaan muita.

Henkilökohtainen kiinnostus ja mieluiten usko, helpottaa vaikeiden koskettavien ja tärkeiden asioiden tulkintaa joka väistämättä on edessä (ei mikä tahansa tekninen käänös)

Keskittymiskyky, luovuus (ei jää yksityiskohtiin kiinni), palvelualttius, hengellisen sanaston tunteminen.

Kristinuskon perusymmärrys, selkeä puhe, hyvä kuulo, kielitaito.

Kielitaitoa, uskallusta heittäytyä, hyvää stressinsieto- ja keskittymiskykyä.

Kysyin lomakkeessa myös palautteen saamisesta ja antamisesta: minkä verran ja millaista palautetta tulkit ovat saaneet ja keneltä, ja millaista palautetta he ovat mahdollisesti itse antaneet toisille tulkeille. Lisäksi kysyin, haluaisivatko he saada enemmän palautetta ja jos haluaisivat, keneltä. Palautteen saamisessa oli eroja, mutta suurin osa oli saanut palautetta jonkin verran, melko vähän tai vähän. Moni oli saanut palautetta kuulijoilta. Myös puhujalta ja muilta tulkeilta oli saatu palautetta. Usein palaute oli ollut positiivista ja tulkkausta oli kehattu tai siitä kiiteltu. Jotkut olivat saaneet myös sellaista palautetta, joka voi auttaa kehittymiseen tulkkina. Jotkut vastaajat eivät kaivanneet enempää palautetta, mutta toiset haluaisivat sitä mielellään enemmän. Palautetta haluttiin lisää erityisesti muilta tulkeilta ja kuulijoilta, mutta myös puhujilta, ja eräs tulkki haluaisi palautetta seurakunnan työntekijöiltä. Tässä joitain esimerkkejä vastauksista, joissa toivottiin lisää palautetta:

Kuulijoilta tulee jo ihan riittävästi palautetta hymyin ja sanoin tilaisuuksien jälkeen. Voisi olla kehittävää saada palautetta toisilta tulkeilta/ammattitulkeilta.

ehkä jotain systemaattisempaa kuin random kehuja / sanojen korjauksia. Jotakin, missä oikeasti katsottaisiin kokonaisuutta ja annettaisiin siihen rakentavaa palautetta.

Kyllä. Vaihto-oppilailta tulkkauksen sujuvuudesta ja sidosteisuudesta.

Haluaisin saada kiitosta, vaikka tulkkauksen kuuntelijoita ei olisikaan. Puhujalta ketä tulkkiaan

Osa tulkeista oli itse antanut palautetta toisille tulkeille, osa ei. Silloin, kun vastaajat olivat antaneet palautetta toisille tulkeille, se oli yleensä ollut luonteeltaan rohkaisevaa. Jotkut olivat antaneet myös kehittävää palautetta. Vastaajat eivät olleet välttämättä kuunnelleet muiden tulkkausta.

Lomakkeessa kysyttiin, millaisia asioita tulkit haluaisivat muuttaa seurakuntansa tai yleisesti seurakuntien tulkkaukäytännöissä ja miten tulkkien työtä voisi helpottaa tai laatua parantaa entisestään. Joissakin vastauksissa toivottiin parannusta tulkkauolosuhteisiin tai parannusta tulkkaustekniikkaan ja laitteisiin, kuten tulkkaukoppia ja monitoria. Vastauksista huomaa myös sen, miten Raamattu on olennainen elementti seurakuntatulkkauksessa, sillä esille tuli toiveita, jotka helpottaisivat raamatunkohtien etsimistä: raamatunkohtien heijastaminen tykillä kankaalle, paikka omalle Raamatulle ja Raamattu tabletissa.

Raamatunkohdat heijastettiin meillä jossain vaiheessa tykillä suomeksi ja englanniksi – se oli loistavaa! On aivan toista kuumeisesti hakea kohtaa raamatusta joka keikkuu polvien päällä samalla kun sanoma menee menojaan

Taustatietoa, kuten saarnarunkoa, toivottiin etukäteen, kun mahdollista.

Voisi olla hienoa perustaa esimerkiksi järjestelmä, jossa seurakunnan tilaisuuksien puhujat aina automaattisesti lähettäisivät puherunkonsa/-suunnitelmansa (vaikka vain päivääkin ennen tilaisuutta) kyseisen srk:n tulkkien yhteiseen s-postiosoitteeseen. Sieltä vuorossa oleva tulkki voisi käydä lukemassa puheaihion ja näin valmistautua paremmin tulevaan tehtäväänsä.

materiaalin välittäminen aikaisin ja yhteinen perehtyminen puhujan kanssa aiheeseen

Harjoittelulla, antamalla matskut etukäteen ja pitämällä järkevät breikit esim. vkonloppu tapahtumissa

Tulkkaukseen toivottiin enemmän tai siitä toivottiin yleistä käytäntöä, koska seurakunnissa on henkilöitä, jotka sitä tarvitsevat.

Tulkkauksesta pitäisi saada yleinen käytäntö, sillä seurakunnissa on yllättävän paljon suomea ymmärtämättömiä henkilöitä. Teknisten välineiden ja tulkkauksetilajien kehittäminen on myös aina hyvä asia.

Toiveissa oli myös se, että kokous voitaisiin jakaa useamman tulkin kesken tai että paikalla olisi varatulkki ja että tulkkaukset tulisi harvemmin. Nämä toiveet osoittavat, että tarvetta olisi useammalle tulkille. Eräs tulkki esimerkiksi totesi, että tulkki työtä voisi helpottaa tai parantaa seuraavasti: ”ei ylityöllistää, kehittää yhdessä ja tehdä hommasta kivaa” Aineistosta nousee esille toisaalta se, että kynnystä tehtävässä aloittamiseen haluttaisiin madaltaa, mutta toisaalta mainittiin myös tarvittavista taidoista.

Jos vain mahdollista niin tulkit eivät ole keitä tahansa, vaan siihen kykeneviä henkilöitä joita kenties myös koulutetaan /hommaa kehitetään yhdessä.

Enemmän kielitaitoisia ihmisiä mukaan. Homma ei ole niin vaikeaa kuin voisi luulla.

Tulkkauksen kynnyksen ei pitä olla liian korkea

Kenties on hyvä, jos lähtökohtaisesti kynnys tehtävään ryhtymiseen ei ole korkea. Suotavaa voisi kuitenkin olla, ettei seurakuntatulkkauksessa tuudittauduta vain siihen, että kielitaito riittää. Koulutuksen rooli voi olla merkittävä. Jos tulkeille olisi jonkinlaista koulutusta, he voisivat olla paremmin varustautuneita tehtävään. Koulutusta toivottiin vastauksissa muutenkin.

Kouluttamalla tulkkia juuri seurakuntatulkkaukseen ja antamalla koulutusta etenkin vapaaehtoisille tulkeille. Myös tulkki väliset keskustelut ja yhdessä pohtiminen voisi parantaa laatua. Tulkkauksen äänitys ja jälkepäin kuunteleminen voisi myös olla hyödyllistä.

koulutusten kautta, myös jotakin tapaamisia voi järjestää, jossa tulkit voisivat keskustella, kokemusten jakaminen on myös tärkeä.

Joku kurssitus tai valmistava briiffing edes ennen tilaisuutta olisi motivoiva ja 'olet meille tärkeä komponentti'- fiilis

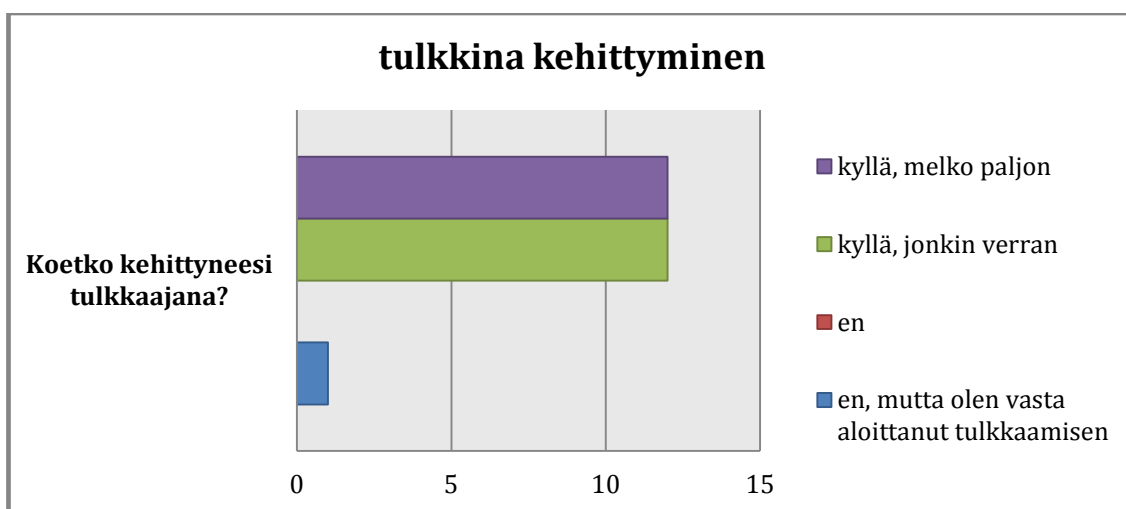
Aineistostani nousivat myös esille toiveet tulkkien arvostuksen lisäämisestä ja paremmasta kommunikaatiosta eri osapuolten välillä.

Tulkkauskoppi ehkäisisi ulkoisia häiriötä, jotka vaikuttavat tulkkauksen laatuun. Seurakunnan johtajien ja puhujien sekä tulkkien välistä kommunikaatiota ja huomioimista haluaisin vielä parantaa.

Parempi kokonaisuuden organisointi olisi paikallaan. Arvostuksen lisääminen. Tutkin itse kandityössäni tulkkausjärjestelyjä, ja esiin nousi kommunikaation tarve tulkkien, pastorien, juontajien yms kesken.

Eräs tulkeista toivoi edestä tulkaavien sopivan energiatasoltaan puhujaan ja toinen vastaaja toivoi, että tulkkina olisi aina sama palkattu ihminen. Tulkin palkkaaminen saattaisi olla joissain seurakunnissa toimiva käytäntö, jos tulkkausta tarvitaan vain harvoin ja rahaa palkkaamiseen on.

Kyselylomakkeessa kysyin tulkkien vahvuuksia ja heikkouksia tulkkeina. Tulkkien kertomia omia vahvuuksia olivat muun muassa luovuus, nopeus ja reagointikyky ja sujuva kieli. Mainittuja heikkouksia olivat muun muassa väsyminen ja sanavaraston riittämättömyys. Siinä missä jonkun vastaajan vahvuus voi olla esimerkiksi sanasto, toinen tulkki saattaa painia sen kanssa, ja siinä missä toisella tulkilla on hyvä keskittymiskyky, toinen tulkki pitää sitä heikkoutenaan. Vastaajat kokivat kehittyneensä tulkkeina. Kaksitoista vastaajaa koki kehittyneensä ”melko paljon” ja saman verran vastaajia ”jonkin verran”. Annetuissa vastausvaihtoehdoissa ei ollut kohtaa ”paljon” tai ”hyvin paljon”, vaikka jälkikäteen ajatellen jokin sellainen kohta olisi ollut hyvä lisä vaihtoehtoihin.

Kaavio 30. Kokemus kehitymisestä tulkkina

Suurin osa tulkeista haluaisi kehittyä tulkkina. Etenkin sanaston suhteen toivottiin kehittymistä. Muita mainittuja kehitystoiveita olivat esimerkiksi simultaanitulkkauksessa kehittyminen, muistin kehittyminen ja tarkkuuden lisääntyminen. Myös esimerkiksi stressinsietokykyä, sanavalmiutta ja itsearvostusta toivottiin lisää. Kehittymistä tulkkajana uskotaan tapahtuvan esimerkiksi lukemalla (englanninkielistä) kirjallisuutta ja kartuttamalla sanavarastoa muuten, käyttämällä kieltä erilaisissa tilanteissa ja tulkkamalla. Tulkki voi harjoitella esimerkiksi tulkkamalla hiljaa mielessään silloin, kun ei itse ole tulkkauksvuorossa. Eräs tulkki kertoi kirjoittaneensa tulkattaessa tai sen jälkeen ylös sanoja ja ilmauksia, joita hän ei osannut tulkata oikein ja katsoi sitten kotona, miten ne olisi pitänyt tulkata. Myös rakentava palaute voi auttaa kehittymään. Mielenkiintoinen keino kehittyä tulkkina oli erään tulkin mainitsema ”...ja huomaamalla Jumalan uskollisuuden”. Epäselväksi jäi, miten kyseinen asia voi auttaa kehittymään tulkkina, mutta ehkä se voi esimerkiksi vähentää turhaa stressiä ja painetta tulkattaessa. Eräs tulkki toi esille sen, että ”kaikilla eri kompastuskivi”. Tämä seikka on nähtävissä siinä, mitä vastaajat kertoivat vahvuuksistaan ja heikkouksistaan – jokaisella on omansa.

7 Seurakuntatulkkauksen erityispiirteet

Tässä luvussa käsittelen seurakuntakontekstille ominaisia piirteitä ja vertailen toisiinsa seurakuntatulkkausta ja ammattitulkkausta. Koska tässä tutkielmassa käsitellään niin eri seurakuntia kuin niiden toimintaan kuuluvia erilaisia tilaisuuksia, kaikki seurakuntatulkkauksen piirteet eivät päde kaikkiin konteksteihin. Yritän kuitenkin hahmotella lähes kaikille seurakuntakonteksteille leimallisia piirteitä. Asioiden käsittelyssä otan huomioon paitsi varsinaisen tutkimusaineistoni, myös omat havaintoni seurakuntatulkkauksesta. Lähinnä kokemukseni ovat ulkopuolista tarkkailua, mutta olen joskus myös tulkannut itse.

Seurakuntatulkkit ovat melko heterogeeninen joukko iän, sukupuolen, koulutuksen ja ammatin puolesta. Olennaista näyttäisi olevan kielitaito – seurakuntiin päätyy tulkkamaan ihmisiä, jotka osaavat hyvin tulkkamiseen tarvittavaa vierasta kieltä. Vaikuttaa siltä, että tulkkauksesta ei välttämättä mielletä erilliseksi taidoksi, vaan ajatellaan, että vieraita kieliä hyvin osaavat pystyvät myös tulkkamaan. Tilanne muistuttaa konferenssitulkkauksen alkuvaiheita. Esimerkiksi Pariisin rauhankonferenssissa 1919 tulkeilla ei ollut erityistä kompetenssia juuri tulkkaukseen,

vaan he olivat henkilöitä, joilla katsottiin olevan riittävä kielitaito ja yleistieto (Baigorri-Jalón 1999: 29).

Toisaalta seurakunnissa voidaan ajatella, että tulkkaamista voi ainakin kokeilla ja katsoa, sujuuko se. Seurakuntatulkit voivat tulkata myös oman kotiseurakuntansa ulkopuolella. Lomakkeessa ei varsinaisesti kysytty, miten tulkit olivat päätyneet tulkkaamaan muualla kuin omassa kotiseurakunnassaan, mutta tämä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että tulkki on jonkin seurakunnan jäsen, mutta käy (myös) jonkin toisen seurakunnan tilaisuuksissa, jolloin tulkkaaminen siellä on luontevaa. Tällöin tulkkausseurakunta voi jopa tuntua enemmän kotiseurakunnalta kuin se, johon virallisesti kuuluu. Toisaalta voi olla niinkin, että kun jonkun tiedetään tulkkaavan, häntä saatetaan kysyä tarvittaessa tulkkaamaan muuallekin. Seurakuntatulkit tulkkaavat usein silloin ja siellä, missä tarvetta on. Vaikka tulkkaamaan ohjaisi tarve, ei tulkkaaminen välttämättä ole pakonomaista puurtamista. Seurakuntatulkkeja motivoi yleensä halu palvella toisia ihmisiä tulkkauksen avulla.

7.1 Seurakuntatulkaus palvelemisena

Vaikka tulkkaaminen ei välttämättä ole aina helppoa tai miellyttävää, kyselyyni vastanneet seurakuntatulkit pitivät yleisesti ottaen tulkkaustehtävää mielekkäänä ja suurin osa koki tulkkaamisen omaksi tehtäväkseen. Kristillisyyteen kuuluu ajatus siitä, että kukin kristitty palvelee omalla paikallaan ja omien lahjojensa avulla. Seurakuntaa kuvataan esimerkiksi ihmisruumiiksi, jossa on eri jäseniä, joilla jokaisella on oma tehtävänsä.

Myös palvelutehtäviä on monenlaisia, mutta Herra on sama. – – Kristus on niin kuin ihmisruumis, joka on yksi kokonaisuus mutta jossa on monta jäsentä; vaikka jäseniä on monta, ne kaikki yhdessä muodostavat yhden ruumiin. 1. Kor. 12: 5, 12.

Aineistoni perusteella monet seurakuntatulkit kokevat, että tulkkaaminen on heidän tapansa palvella ja käyttää lahjojaan muiden hyväksi. Palvelemisen tematiikka tuli selkeästi esille myös simultaanitulkausta Tampereen helluntaiseurakunnassa tutkineen Sari Hokkasen (2010 & 2013) aineistossa.

tulkaus käsitetään seurakunnassa kristilliseksi palvelemiseksi. Siinä yksilö käyttää Jumalalta saamiaan lahjoja – eli kykyjä ja taitoja, olivatpa ne synnynnäisiä tai hankittuja – toisten hyväksi. Tällaiseen palvelemiseen kuuluu vahva käsitys siitä, että Jumala on tarkoittanut kunkin yksilön toimimaan jossakin tietyssä tehtävässä joko seurakunnassa tai sen ulkopuolella sen mukaan, millaisia lahjoja hän on kullekin antanut. (Hokkanen 2013: 274)

Hokkanen huomauttaa, että kun puhutaan palvelemisesta erityisesti seurakunnan kontekstissa, on olennaista, ketä palvellaan. Hänen aineistonsa antoi kysymykseen

kolme vastausta: muita ihmisiä, seurakuntaa ja Jumalaa. (2010: 52) Kaikki nämä kolme palvelun kohdetta tulivat esille omassa aineistossani. Hokkanen määrittelee näiden kolmen palvelemisen suuntautumissuunnan tarkoittavan seuraavaa:

Ymmärtääkseni näillä kolmella tarkoitetaan palvelemisen yhteydessä seuraavaa: Kun palvellaan muita ihmisiä, on keskiössä ajatus siitä, että palvelutyö hyödyttää toisia, ei ensisijaisesti työntekijää itseään. Kun palvellaan seurakuntaa, on oleellista ajatus siitä, että palvelutyö hyödyttää ja vahvistaa koko yhteisöä, johon myös työntekijä itse kuuluu. Kun taas palvellaan Jumalaa, on fokus siinä, että palvelutyötä tekevä omistaa työnsä Jumalalle ja täyttää Jumalan tahdon, johon kuuluu myös toisten palveleminen. Millä tahansa palvelutyöllä voi siis olla katsantokannasta riippuen kaikki kolme kohdetta, joille työtä tehdään. (2010: 52)

Palvelemisen keskiössä on, että palvelu hyödyttää toisia, mutta tulkit voivat silti kokea saavansa tulkkaamisesta jotain itselleen. Aineistossani tuli esille esimerkiksi se, että tulkkaaminen voi kehittää tulkin kielitaitoa ja tutustuttaa uusiin ihmisiin. Toisaalta palveleminen voi itsessään antaa mielekkyyden kokemuksia ja iloa siitä, että voi käyttää lahjojaan muiden hyväksi. Myös muualla kuin seurakunnassa vapaaehtoisesti tulkkaavat voivat varmaankin kokea palvelevansa työllään, mutta seurakuntatulkkauksessa palvelun näkökulma on hyvin olennainen. Hokkanen jopa päätteli aineistonsa pohjalta, että tulkkaamista seurakunnassa ei mielletä vapaaehtoistyöksi, vaan palvelemiseksi.

Ajatus tutkimani ilmiön kehystämisestä vapaaehtoistyöksi on tutkimusprosessin edetessä kuitenkin paljastunut enemmän teorialähtöiseksi kuin aineistolähtöiseksi. Aineistoa analysoitaessa nimittäin ensimmäinen ja suorastaan ilmiselvä havainto on se, että tutkimani toimintaa kuvaamaan ei käytetä nimitystä vapaaehtoistyö tai vapaaehtoistoiminta. Seurakunnassa tehtävää palkatonta ja toisten hyväksi tarkoitettua vapaaehtoista toimintaa nimitetään palvelemiseksi. – – Koko aineistossani ei edes esiinny sanaa vapaaehtoistyö. (2010: 47)

Hokkasen tutkimusote oli etnografinen. Vaikka hän määritteli aineistonsa pohjalta seurakuntatulkkauksen palvelemiseksi, hän totesi, että tutkijan näkökulmasta tulkkaus seurakunnassa voitaisiin määritellä vapaaehtoistyöksi (Hokkanen 2013: 274). Tässä pro gradu -tutkielmassa halusin määritellä tulkkaamisen seurakunnassa nimenomaan vapaaehtoistyöksi erotuksena ammatillisesta tulkkauksesta. Vapaaehtoistyö-käsitteen käyttäminen ei tässä tutkielmassa ole pelkästään teorialähtöistä, koska vapaaehtoistyö-käsitettä käytetään myös seurakunnissa. Seurakuntien välillä on retorisia eroja, joten esimerkiksi palvelemisen käsitteen yleisyys voi vaihdella. Kuulun itse evankelisluterilaiseen kirkkoon, jonka piirissä vapaaehtoistyö-käsite on yleinen, vaikka palvelemisestakin puhutaan. Hokkasen tutkimus käsitteli helluntaiseurakuntaa, mikä on saattanut vaikuttaa siihen, että palvelu-sana esiintyi ja vapaaehtoistyö-sana ei esiintynyt hänen aineistossaan.

Oman tutkimusaineistoni perusteella vaikuttaakin siltä, että tulkkaamisen hahmottaminen nimenomaan palvelu-käsitteen eikä vapaaehtoistyö-käsitteen kautta

saattaa olla ominaisempaa vapaille suunnille kuin esimerkiksi evankelis-luterilaisille seurakunnille. Kun esimerkiksi kysyin tulkeilta, miksi he tulkaavat seurakunnassa, mainittiin 12 vastauksessa sana palvelu tai sen johdannainen. Vastauksissa luki esimerkiksi seuraavasti: ”täydellinen palvelumahdollisuus” ja ”yksi minulle annetuista palvelutehtävistä”. Huomionarvoista on, että näistä 12 vastauksesta yhdeksän oli vapaisiin suuntiin kuuluvalta henkilöltä. Kyselyyn vastanneista vapaisiin suuntiin kuuluvista 12 tulkista siis suurin osa käytti palvelu-termistöä vastatessaan tähän kysymykseen. Vertailun vuoksi kyselyyn vastanneista yhdeksästä evankelis-luterilaisesta vain kaksi käytti vastauksessaan tähän kysymykseen palvelu-sanaa tai sen johdannaista. (Kahdestoista palvelu-sanan käyttäjä kuului järjestäytymättömään kotiseurakuntaan.) Toisaalta aineistossani esiintyy myös vapaaehtoistyöhön viittaavaa retoriikkaa. Esimerkiksi eräs vapaisiin suuntiin kuuluva vastaaja puhui koulutuksen antamisesta ”etenkin vapaaehtoisille tulkeille”. Tulkit voivat siis mieltää tehtävänsä vapaaehtoistyönä, ja näin myös vapaisiin suuntiin kuuluvissa seurakunnissa. Koska vapaaehtoistyö on tutkijan kannalta kätevä käsite ja koska vapaaehtoistyöstä voidaan puhua myös seurakunnallisessa kontekstissa, tuntui luontevalta käyttää tätä käsitettä, kun tulkausta käsitellään eri seurakunnissa.

7.2 Henkilökohtainen usko

Useampi vastaaja toi jollakin tavalla esille, että seurakunnassa tulkaavan pitäisi olla tai olisi hyvä olla henkilökohtaisesti uskossa. Joissakin vastauksissa henkilökohtaista uskoa pidettiin välttämättömämpänä kuin toisissa. Seuraavaksi pohdin, miksi tulkin usko koetaan tärkeäksi ja mitä hyötyä uskosta voi olla tulkin työssä.

Artikkelissaan *Conference Interpreting – Knowledge and Skills* Ingrid Kurz esittelee tulkkaukseen liittyviä kognitiivisia tietoja ja taitoja (1999: 27–40). Tiedon käsittelyyn ja tulkaamiseen vaikuttavat aiempi tietopohja, kaavojen tunnistaminen ja muisti. Tulkatessa tehdään päätelmiä sen pohjalta, mitä jo tiedetään. Kun aihepiiri on tuttu, tulkki pystyy ymmärtämään lähtötekstin merkityksen paremmin ja välittämään sen tarkemmin kohdekielelle. Ihmisen tietopohja on järjestynyt aloittain ja tietoa tulkitaan skeemojen eli sisäisten tietomallien avulla. Informaatiota pystyy ottamaan vastaan paremmin, kun sen voi yhdistää aiempaan tietoon ja tällöin tulkatessa jää myös enemmän kognitiivista kapasiteettia epätavallisemman tiedon käsittelyyn. Tulkausta helpottaa myös tuttu konteksti, johon liittyy niin yleistieto maailmasta kuin ymmärrys siitä, millainen tilanne on kyseessä ja keitä ja missä roolissa sen osanottajat ovat. Tuttu

konteksti auttaa tulkkia ymmärtämään, miten kuullut sanat liittyvät toisiinsa ja miten puheesta saatu tieto järjestyy. Kontekstin tuntemisesta voi olla apua esimerkiksi silloin, jos asian voi ymmärtää eri tavoin tai jos tulkki ei kuule jotain asiaa tai sanaa kunnolla.

Seurakuntakontekstin tunteminen ja kristinuskoon ja Raamattuun liittyvä tieto ja ymmärrys voivat siis helpottaa merkittävässä määrin seurakuntatulkin työtä, vähentää tulkin kognitiivista kuormitusta ja parantaa tulkkauksen laatua. Pintapuolisistakin tiedoista voi olla hyötyä, mutta jos tulkki ei itse ole ”henkilökohtaisesti uskossa”, hän ei välttämättä ymmärrä kunnolla, mistä uskossa ja kristillisyydessä on kyse ja siten puhujan tarkoituksen ymmärtäminen ja päätelmien teko hankaloituu. Henkilökohtaisen uskon seurauksena tulkilla on eräänlaista hiljaista tietoa tai ennakkotietoa, joka aktivoituu kielenkäyttäjillä intuitiivisesti (ks. Kurz 1999: 30). Hengellisessä kontekstissa henkilökohtaisen uskon tärkeyttä voidaan perustella eri tavoin, mutta jos asiaa pohditaan *kulttuurin* käsitteen kautta, tulkille on hyötyä sen kulttuurin ja yhteisön tuntemuksesta, jonka piirissä hän tulkaa. Jos tulkki on itse osa seurakuntaa, hän on ikään kuin sisällä kulttuurissa. Seurakunnissa esiintyy esimerkiksi tiettyjä normeja, arvoja, uskomuksia, toimintatapoja ja muita kulttuurin piirteitä, joiden tuntemus voi auttaa tulkkauksessa.

Kulttuurin tuntemukseen kiinnitetään huomiota myös ammatillisissa tulkkauksopinnoissa. Esimerkiksi saksasta suomeen tulkaava ammattitulkki on lähtökohtaisesti perehtynyt saksankielisten maiden kulttuuriin. Kulttuurisista väärinymmärryksistä ja tietämättömyydestä voi olla elämässä huonoja seurauksia (Griswold 2008: 2). Tulkatessa huonot seuraukset rajoittuvat lähinnä siihen, että kuulijalle voi jäädä väärä käsitys asiasta, mutta tälläkin voi olla merkittäviä seurauksia. Seurakuntatulkkauksen kohdalla riskinä on esimerkiksi se, että kuulija voi ymmärtää kristillisen uskon tärkeitä asioita väärin tai hänelle voi jäädä omituinen käsitys seurakunnasta, jossa hän vierailee, eikä hän enää tule takaisin. Kristinuskon tuntemus voi hyödyttää tulkkia esimerkiksi kristinuskoon olennaisesti liittyvien sanojen ja kielikuvien, kuten *lunastus*, *sovitus* ja *seurakuntaruumis* kanssa. Jotkut sanat voi myös suhteellisen helposti sekoittaa samankuuloiseen, mutta aivan eri asiaa tarkoittavaan sanaan. Esimerkiksi perustavanlaatuisen kristillinen käsite *uudestisyntyminen* kuulostaa samalta kuin *uudelleensyntyminen*, mutta tarkoittaa aivan eri asiaa. Uudestisyntymisellä viitataan siihen, miten ihminen ikään kuin syntyy uudestaan, kun hän uskoo evankeliumin eli ilosanoman Jeesuksesta. Uudelleensyntyminen eli jälleensyntyminen on sen sijaan esimerkiksi hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen kuuluva ajatus siitä, että

kuoleman jälkeen synnyttään uudestaan maan päälle. Mahdollisten sekaannusten määrä on vielä suurempi, kun otetaan huomioon, että jälleensyntymisestä käytetään myös nimitystä reinkarnaatio ja englanniksi sana onkin *reincarnation*. Tämän käsitteen voinee sekoittaa kristinuskolle olennaiseen käsitteeseen *inkarnaatio*, englanniksi *incarnation*, joka tarkoittaa aivan eri asiaa; sitä, miten Jumala tuli Jeesuksessa ihmiseksi.

Aineistoni perusteella tulkit voivat tulkata niin omassa kotiseurakunnassaan kuin muuallakin, joten ei näyttäisi olevan välttämätöntä, että tulkki tuntee hyvin nimenomaan sen seurakunnan, jossa hän tulkkaa. Oleellisempaa on ylipäänsä ymmärrys kristinuskosta ja kristillisestä kontekstista – siitä, millaisessa tilanteessa ollaan, mitä tilaisuudessa puhutaan ja millaisia tekstilajeja siellä käytetään. Uskoon liittyy Pyhä Henki, joka mainittiin useammassa vastauksessa. Seuraavaksi käsittelem tarkemmin Pyhän Hengen roolia seurakuntatulkauksessa.

7.3 Pyhä Henki

Pyhä Henki on yksi Jumalan kolminaisuuden persoonista. Jumala on Isä, Poika ja Pyhä Henki, mutta kuitenkin on yksi Jumala – ei kolme. Teologi Alister E. McGrath kirjoittaa teoksessaan *Kristillisen uskon perusteet*, että yleensä kristillisen tradition piirissä Pyhän Hengen toiminnan on ymmärretty keskittyvän kolmelle alueelle: ilmoitukseen, pelastukseen ja kristilliseen elämään. Näistä ensimmäinen tarkoittaa sitä, että Pyhä Henki johtaa ihmisiä tuntemaan totuuden. Ilman Pyhää Henkeä ihmiset eivät voi ymmärtää Jumalaa ja Hänen tahtoaan. Pyhä Henki ilmoittaa ihmisille Jumalan hyvän tahdon ihmisiä kohtaan ja sen, miten tämä toteutui Kristuksessa ja hänen kuolemassaan ja ylösnousemuksessaan. Pyhä Henki saa myös aikaan uskon Raamatun jumalalliseen alkuperään. Toinen Pyhän Hengen tehtävä liittyy pelastuksen omaksumiseen. Raamatun mukaan pelastuneilla on Jumalan Henki, joka pyhittää ihmisen ja luo elävän suhteen Kristuksen ja uskovan välille. Kolmas McGrathin mainitsema Pyhän Hengen toiminnan alue, kristillinen elämä, tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että Henki on merkityksellinen rukouksessa, spiritualiteetissa ja jumalanpalveluksessa. (McGrath 2011/2012: 326–327)

Aineistoni perusteella vaikuttaa siltä, että seurakuntatulkit tai ainakin monet heistä kokevat Pyhän Hengen auttavan heitä tulkkaustehtävässä. Kun tulkeilta kysyttiin, miten he ovat ongelmatilanteet ratkaisseet tai niistä selvinneet, oli vastauksissa seuraavanlaisia kohtia:

Pyhä Henkin on aina pitänyt huolen, ettei mitään oleellista jää pois tulkkauksesta

Kaikista tärkein että Pyhä henki on kanssasi ja auttaa, muuten ei selviä

rukoillut Pyhän Hengen apua ja ohjausta

Eräs tulkki kertoi yhdeksi vahvuudekseen tulkkinä sen, että hänellä on ”luottamus siihen, että Jumala on Pyhän Henkensä kautta mukana tilanteessa”. Pyhän Hengen avulla voi olla tulkkaustilanteessa erilaisia ulottuvuuksia. Koska kristinuskon mukaan Pyhä Henki auttaa ihmisiä ymmärtämään Jumalaa, voidaan ajatella, että tulkit tarvitsevat Pyhää Henkeä yksin siihenkin, että he ymmärtävät oikein, mitä puhutaan. Pyhä Henki siis liittyy siihen, että seurakuntatulkkien olisi hyvä ”olla uskossa”. Toisaalta tulkit saattavat kokea, että Pyhä Henki auttaa heitä tulkkaamaan hyvin ja oikein tai vähintäänkin kaiken olennaisen, jotta kuulijat voisivat ymmärtää. Ehkä kokemus Pyhän Hengen läsnäolosta voi myös rauhoittaa tulkkeja ja auttaa siten keskittymään tulkkaukseen. Lisäksi Pyhän Hengen voidaan kenties ajatella vaikuttavan niin, että kuuntelijat voivat ymmärtää tarvittavan ja tulla Jumalan puhuttelemiksi, vaikka tulkkaus olisi puutteellista.

Pyhän Hengen tai Pyhän Hengen avun maininneet vastaajat olivat vapaiden suuntien ja järjestäytymättömän kotiseurakunnan jäseniä. Yhden ortodoksin vastauksissa tosin mainittiin Pyhä Henki, mutta konteksti oli eri – hän totesi, että tulkkauksen yksi hyvä puoli olivat kansainväliset kokemukset: ”papit eri puolelta maata, mutta niillä on yhteinen usko, Jumalan rakkaus ja yhteinen *henki*” (kursiivi minun). Erilaiset korostukset selittänevät osaltaan sitä, miksi evankelis-luterilaiset vastaajat eivät suoraan viitanneet Pyhään Henkeen, mutta moni vapaisiin suuntiin kuuluva vastaaja näin teki. Vapaakristillisessä hengellisyydessä kokemuksella on keskeinen merkitys. Teologi Veli-Matti Kärkkäinen toteaa helluntailais-karismaattisesta spiritualiteetista ja jumalanpalveluselämästä, että ”[p]araskaan saarna tai taidokkainkaan musiikkiesitys ei vakuuta, ellei jumalanpalvelukseen saapuva koe Jumalan läheisyyttä ja Pyhän Hengen vaikutusta” (Kärkkäinen 2005: 314). Kärkkäinen myös toteaa, että ”spontaanisuus ja avoimuus hengen johdatukselle leimaavat helluntailaista seurakuntaelämää” (*mp.*). Pyhän Hengen roolin korostaminen on tyypillistä monille vapaan kristillisyyden muodoille. Pyhään Henkeen ja sen vaikutukseen uskotaan kuitenkin myös evankelis-luterilaisessa kirkossa. Ei voida siis todeta, että ainoastaan vapaisiin suuntiin kuuluvat tulkit uskoisivat Pyhän Hengen auttavan heitä tehtävässään. Ehkä pikemminkin he tuovat tämän asian esille todennäköisemmin.

Kristinuskon näkökulmasta on luontevaa ajatella Jumalan auttavan tulkkaustehtävässä – ajatellaanhan Jumalan ylipäänsä auttavan monenlaisissa tilanteissa ja antavan voimaa ja viisautta kristityn elämään. Tulkkaamisen seurakunnassa voidaan myös ajatella olevan työtä Jumalan valtakunnan hyväksi, joten sitä todennäköisempää lienee, että tulkit voivat kokea saavansa Jumalalta apua. Aineistoni perusteella rukous voidaan kokea valmistautumisena tulkkaukseen. Jos tulkki uskoo Pyhän Hengen apuun ja valmistautuu tulkkaukseen rukoilemalla, kokeeko hän tarvetta valmistautua tulkkausta varten muuten? Voi toki olla, että tulkit kokevat vähemmän tarvetta muunlaiseen valmistautumiseen, jos he luottavat Jumalan apuun. Toisaalta aineistossani tuli kuitenkin esille, että myös muunlaista valmistautumista tehdään ja moni tulkki toivoisi, että saisi nykyistä useammin aineistoa etukäteen, jotta voisi tutustua siihen. Etukäteisvalmistautumisen määrä ja laatu lienee yksi ero seurakuntatulkkauksen ja ammattitulkkauksen välillä. Seuraavaksi käsitelen laajemmin ammattitulkkauksen ja seurakuntatulkkauksen eroja.

7.4 Ammattitulkkauksen ja seurakuntatulkkauksen eroja

Tämä tutkielma keskittyy tulkkauksen tutkimuksessa toistaiseksi melko vähälle huomiolle jääneeseen vapaaehtoisten tekemään tulkkaukseen. Yhtenä tavoitteena on kartoittaa sitä, miten vapaaehtoisvoimin toteutettu tulkkaus seurakunnassa eroaa ammattilaistulkkauksesta. Tutkimusaineiston luonteen vuoksi käsiteltävänä ovat lähinnä tulkkausolosuhteet ja tulkkausmenetelmät.

Seurakuntakontekstissa käytetään sekä konsekutiivitulkkausta että simultaanitulkkausta. Näiden tulkkausmenetelmien käyttö eroaa kuitenkin jossain määrin tyypillisestä ammattitulkkaustilanteesta. Omien havaintojeni perusteella seurakuntien konsekutiivitulkkaukselle ovat ominaisia lyhyehköt, esimerkiksi yhden lauseen tai virkkeen pituiset, tulkkausyksiköt. Ammattitulkkauksessa konsekutiivisti tulkattavat ajatuskokonaisuudet voivat olla pidempiä, jopa noin kymmenminuuttisia puheenvuoroja (Hietanen 2001: 287). Ingrid Kurzin mukaan kokeneet tulkit voivat prosessoida suurempia merkitysyksiköitä, kun taas aloittelijat voivat kiinnittää huomiota vain yhteen yksityiskohtaan kerrallaan (1999: 28). Jotkut seurakuntatulkeista ovat kokeneita, mutta lyhyiden jaksujen tulkkaaminen helpottanee sitä, että tehtävässä voi aloittaa ilman koulutusta. Puhejaksojen lyhyys voi myös vähentää kognitiivista kuormitusta. Seurakuntatulkit tekevät käsitykseni mukaan harvoin muistiinpanoja. Ammattitulkeilla muistiinpanojen tekeminen taas voi olla yleistä, koska tulkattavana voi olla pitkiä tai

hankalia ajatusjaksoja (Hietanen 2001: 287). Seurakuntatulkit saattavat tulkata pitkiäkin tilaisuuksia yksin. Ammattitulkkaustilanteissa katsotaan, että tulkki voi yleensä tulkata yksin korkeintaan tunnin kerrallaan (Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton internetsivut).

Simultaanisti tulkattavissa konferenssitulkkaustilanteissa ammattilaiset tulkkaavat tyypillisesti vieraasta kielestä äidinkieleen. Tosin nykyään tulkkien täytyy tulkata enenevässä määrin myös vieraaseen kieleen päin. (Setton 2010: 68) Siinä missä ammattilaiskonferenssitulkkauksessa pyritään lähtökohtaisesti siihen, että tulkki tulkkaa vieraasta kielestä äidinkieleen päin, ei seurakuntakontekstissa ole lainkaan harvinaista tulkata äidinkielestä vieraaseen kieleen päin. Kyselyyni vastanneesta 25 tulkista lähes kaikki, 23 tulkkia, olivat tulkanneet simultaanisti ja heistä vain yksi ilmoitti tulkanneensa simultaanisti pelkästään vieraasta kielestä äidinkieleen. Suurin osa oli tulkannut molempiin suuntiin ja viisi vastaajaa ilmoittivat tulkanneensa simultaanisti ainoastaan vieraaseen kieleen päin. Omien havaintojeni mukaan simultaanitulkkaus suomalaisissa seurakuntakonteksteissa on yleensä äidinkielestä vieraaseen kieleen, tyypillisesti englantiin, tapahtuvaa. Tulkkausta järjestetään usein maahanmuuttajia tai muita vieraskielisiä varten ja tulkit ovat yleensä syntyperäisiä suomalaisia. Mielenkiintoisena yksityiskohtana totean kuitenkin, että seurakuntakonteksteissa käytetään joskus reletulkkausta, eli tulkataan välikielen kautta. Ainakin englanninkielisestä tulkkauksesta voidaan joskus tulkata kolmannelle kielelle, kuten vaikkapa kiinaksi. Tällöin on melko todennäköistä, että kiinantulkki puhuu äidinkielenään kieltä, jolle hän tulkkaa.

Monet ammattitulkit tulkkaavat monenlaisissa tilanteissa, joiden aihepiirit vaihtelevat. Ammattitulkit valmistautuvat tulkkaukseen usein etukäteen saamansa aineiston ja ennakkotietojen pohjalta. Seurakuntatulkeilla ei välttämättä ole etukäteen tiedossa aineistoa, jonka avulla tulkkaukseen valmistautua, ja joskus tulkkaustilanteet voivat tulla eteen hyvinkin yllättäen. Seurakuntatulkkien valmistautuminen on todennäköisesti vähäisempää kuin ammattitulkkien. Toisaalta koska seurakuntatulkkaukselle ovat ominaisia tietyt aihepiirit ja tietty erikoissanasto, ei valmistautumiselle välttämättä ole niin suurta tarvetta. Mikäli tulkattavat kuitenkin käyttävät haastavaa termistöä tai puhuvat seurakuntatulkille entuudestaan oudosta aiheesta, tulkilla ei välttämättä ole valmiuksia tulkata tarkasti ja tilanne voi muodostua normaalia kuormittavammaksi.

Seurakuntatulkin vastuu on vähäisempi kuin ammattitulkin. Ammattimaisissa asioimistulkkaustilanteissa käsitellään usein tulkkauksen tarvitsijan kannalta hyvin

tärkeitä asioita ja tulkin vastuu kielten ja kulttuurien ammattilaisena on suuri. Seurakuntatulkkauksessa on harvoin suurta vahinkoa, vaikka kaikkea ei onnistuisi tulkkamaan ainakaan parhaalla mahdollisella tavalla. Kuten eräs kyselyyni vastannut tulkki asian muotoili, ”[v]apaaehtoisuuteen perustuvat tulkkaukset on toisaalta rentoja ’ilmaiseksi saa mitä tilaa’: ei tarvitsekaan olla täydellinen”. Vapaaehtoiselta tulkilta saattaa jäädä tulkkamatta enemmän kuin ammattilaiselta, mutta seurakuntakontekstissa ei yleensä ole vakavaa, jos kaikki yksityiskohdat eivät tule tulkatuiksi tai tulkkauksessa on joitakin virheitä. Kohtalainen tulkkaukset on parempi kuin ei tulkkaukset laisinkaan, ja epätarkka tai puutteellinen tulkkaukset voi täyttää tehtävänsä ja mahdollistaa esimerkiksi maahanmuuttajien osallistumisen ja ymmärtämisen. Tärkeiden asioiden ymmärtämisellä väärin voi toki olla ikäviä seurauksia kristinuskon näkökulmasta, mutta olennaisen informaation välittämisessä ei välttämättä ole eroa sillä, tulkkaukset ammattilainen vai amatööri. Saattaa olla niinkin, että joku vapaaehtoinen voi tulkata tarkemmin kuin tulkkaukset sellainen palkattu ammattilainen, jolle seurakuntaelämä, kristinuskon ja Raamattu ovat outoja.

8 Ehdotuksia seurakuntien tulkkauksetkulttuurin kehittämiseksi

Varsinkin isoimmilla paikkakunnilla on tulkkaukset seurakuntien tilaisuuksissa tullut melko yleiseksi ja tulevaisuudessa tulkkauksetin tarve tuskin ainakaan vähenee. Seurakuntatulkkaukset on osittain jo vakiinnuttanut asemansa, ja nyt olisikin hyvä aika miettiä, miten seurakuntatulkkauksetin voisi kehittää. Tulkkauksettoiminnan kehittäminen ei välttämättä vaadi suuria resursseja, vaan pienilläkin toimenpiteillä voidaan saada muutosta aikaan. Tässä luvussa on tarkoitus esittää muutamia ehdotuksia siitä, miten tulkkauksetin voitaisiin ottaa entistä paremmin huomioon ja millä tavoin tulkkauksetin voitaisiin kehittää. Ehdotukset perustuvat sekä kyselyn vastauksiin että omiin kokemuksiini.

Tulkkauksetin kehittämisessä tärkeä rooli on tulkeilla. Tulkit voivat halutessaan kohentaa omaa kielitaitoaan ja tulkkauksetin voi harjoitella. Tulkit voivat tukea toisiaan ja antaa toisilleen rakentavaa palautetta. He voivat myös kysyä palautetta toisiltaan, tulkkauksetin ja niiltä, joille he ovat tulkkauksetin. Lisäksi tulkit voivat tuoda omaa asiantuntemustaan ja näkökulmaansa esille ja kertoa muille tahoille tulkkauksetin vaatimuksista ja omista toiveistaan. Olisi hyvä, jos tulkkauksettoiminnan kehittäminen ei riippuisi vain tulkeista, vaan siihen osallistuisivat myös esimerkiksi työntekijät, muut vapaaehtoiset ja tulkkauksetin tarvitsevat.

8.1 Tulkkien ammattitaito ja varustaminen tehtävää varten

Tulkki voi joskus joutua tilanteeseen, josta selviäminen on henkisesti raskasta. Näin kertoi eräs kyselyyn vastannut, joka on tulkannut seurakunnassa jo verrattain nuorena:

Teininä (16v) uhkarohkeana selvisin jonkin ihmeen kaupalla, muuten paitsi en yhdestä aikaisemmin mainitsemastani 'kiljuva jalopeura' blokista, [viittaa kertomaansa tapaukseen, jossa puhuja käytti kuvainnollista sanaa Raamatusta, johon ei oikein ole olemassa hyvää englanninkielistä vastinetta] jolloin eturivissä istuva kaverini hyppäsi lavalle ja konttasin itse ulos tilaisuudesta ja kaappiin itkemään. Nykyisin vetäisin tilanteen hieman kevyemmäksi ja ei nyt ihan vitsin kautta, mutta pyytäisin ehkä moisen kompastuskiven tapahtuessa ihan pienen hetken yleisöltä ja tulkattavalta ja juttelisin tulkattavan kanssa siitä puhejutusta. Nyt siis 32v ja paljon kypsempi

Tulkausta ei aina osata ottaa seurakunnissa huomioon. Paitsi että puhujat eivät aina osaa ottaa huomioon tulkausta, seurakunnissa laajemmaltikin ei välttämättä ymmärretä tulkkauksen vaatimuksia ja tulkkeja ei varusteta tehtävää varten. Tutkimusaineistoni perusteella tulkit ovat harvoin saaneet ainakaan kattavaa perehdytystä tehtäväänsä. (ks. kaavio 14) Kuten eräs vastaajista mainitsi seurakuntatulkkauksen haasteista kertoessaan: ”ei ohjausta, oletetaan että jaksat pystyt ja osaat”. Seurakuntatulkki koulutuksen puutteen toi esille myös Sari Hokkanen pro gradu -tutkielmassaan, jossa hän käsitteli tulkaamista Tampereen helluntaiseurakunnassa. Hokkanen totesi, että koulutuksen osuus palvelutyön edistämässä ei ole täysin johdonmukaista. Joihinkin palvelutehtäviin, kuten näyttämötaiteeseen ja valo- ja äänisuunnitteluun, on tarjolla koulutusta, mutta kaikkiin työmuotoihin, kuten tulkkaukseen, koulutusta ei ole. Hokkanen totesi tämän johtuvan kenties siitä, että tarvetta koulutukselle ei ole havaittu tai siitä, että sen järjestämiseen ei ole ollut riittävää tietotaitoa tai työvoimaa. (2010: 55)

Perehdytykselle, koulutukselle ja tulkki väliselle ajatustenvaihdolle voisi olla tarvetta ja halua. Nykyään monessa seurakunnassa on kokeneita tulkkeja, jotka voisi kenties nykyistä paremmin valjastaa opastamaan aloittelijoita. Alkuopastuksen lisäksi vertaistuki ja keskustelu voisivat hyödyttää niin aloittelijoita kuin kokeneempiakin tulkkeja. Keskustelu ja ajatusten jakaminen vahvistaa tunnetta siitä, että on osa tiimiä, eikä ongelmien kanssa tarvitse jäädä yksin. Tulkit voivat oppia toisiltaan ja etsiä ratkaisuja esille tulleisiin ongelmiin ja haasteisiin. Tulkki välistä vuorovaikutusta voitaisiin tavoitella etenkin seurakuntatasolla silloin, kun seurakunnassa on useampi tulkki. Kenties myös eri puolilla tulkaavat voisivat verkostoitua esimerkiksi internetin kautta. Kuten eräs vastaajista totesi, ”jonkinlainen koulutus tai järjestäytyminen voisi olla poikaa”.

Taitoja opitaan kolmessa vaiheessa (Kurz 1999: 32). Ensin opitaan teoriassa, miten jokin asia tehdään. Sitten opitaan käytännössä, miten asia tehdään ja lopulta toiston

kautta taidosta tulee sujuvampi ja automaattinen. Seurakuntatulkit eivät pääsääntöisesti ole saaneet tulkkauksen osalta opastusta ensimmäiseen vaiheeseen, jolloin he saattavat oppia ikään kuin yrityksen ja erehdyksen kautta. Koska seurakunnassa ei välttämättä ole niin tarkkaa, meneekö tulkkaus hyvin, voidaan ajatella, että tulkki voi harjoitella ”tositoimissa”. Näin saadaan joka tapauksessa tulkkaus aikaiseksi. Tällöin on kuitenkin riskinä, että potentiaalinen tulkki ei halua jatkaa tulkkaamista, jos tulkkauskokemuksesta muodostuu ikävä. Tulkkien oppimisprosessia voisi helpottaa, mikäli he saisivat jonkinlaisen teoriapohjan tulkkaamiseen. Koulutuspäivä silloin tällöin voisi antaa tulkeille työkaluja ja innostaa tehtävässä toimimiseen. Seurakuntatulkit voisivat hyötyä esimerkiksi ammattitulkin tai vastaavan vetämästä lyhyestä koulutuksesta. Koulutuksessa voitaisiin käsitellä tulkkauksen perusteita ja miettiä, miten selvitä eteen tulleista haasteista. Koulutuksessa voisi olla opastusta esimerkiksi muistiinpanotekniikasta, esiintymisestä ja äänenkäytöstä erilaisissa tulkkaustilanteissa. Yksi tärkeä osa ammattitulkkausta on tulkkauksen etiikka, ja koulutukseen voisi kuulua myös eettisten näkökulmien käsittelyä. Lähtökohtaisesti monet seurakunnissa tulkkaavista lienevät ihmisiä, joille eettiset kysymykset ovat tärkeitä ja jotka pohtivat asioita eettisistä näkökohdista. He eivät välttämättä kuitenkaan ole pohtineet asioita tulkkauksen etiikan näkökulmasta – miten esimerkiksi toimia tilanteessa, jossa puhuja sanoo jotain teologisesti arveluttavaa? Tai mitä tehdä vaikkapa erään kyselyyni vastanneen tulkin mainitsemassa tilanteessa, jossa hänen tulkkaamansa maasai-heimoon kuuluva mies puhui moniavioisuudesta koulun aamunavauksessa? Tai pitäisikö tulkkeeseen lisätä selittävää informaatiota, jos olettaa, että kuulijat eivät ole perillä kristinuskosta? Vaikka varsinaiseen koulutukseen ei olisi mahdollisuuksia, eettisten kysymysten käsittely edes seurakuntatulkkiin kesken voisi olla hyödyksi.

Paitsi että tulkkiin keskinäinen vuorovaikutus on suotavaa, tulkkiin olisi hyvä olla keskusteluyhteydessä seurakuntien työntekijöiden, pastoreiden ja johtajien kanssa, jotta nämä tietäisivät paremmin tulkkaustoiminnan luonteesta ja haasteista. Tilaisuuksien järjestäjät tai niissä puhuvat voivat eri tavoin helpottaa tai tukea tulkkiin toimintaa, joten heillä olisi hyvä olla jonkinlainen käsitys tulkkauksen vaatimuksista ja siitä, millaisia asioita on hyvä ottaa huomioon, kun tilaisuus tai puhe tulkataan.

8.2 Puhujan vastuu ja mahdollisuudet

Tulkkaamisen kannalta avainasemassa ovat tulkattavat. Puhuja tai saarnaaja voi ottaa tulkkauksen huomioon niin etukäteen puhetta suunnitellessaan kuin puheen aikana.

Puhujan on hyvä tietää etukäteen, että hänen puheensa tullaan tulkkamaan. Häntä voi myös pyytää lähettämään puherungon tai vastaavan tulkille edes hieman etukäteen. Vaikka puhuja lopulta poikkeaisi lähettämästään puherungosta tai ei pitäytyisi suunnitelmassaan, voi etukäteen lähetetty aineisto joka tapauksessa auttaa tulkia orientoitumisessa. Etukäteisvalmistautuminen voi auttaa tulkia erityisesti silloin, kun aihepiiri tai sanasto on haastavaa tai seurakuntatulkkaukselle epätyypillistä. Jos seurakunnassa järjestetään tulkkaus säännöllisesti ja siellä puhuvat yleensä samat henkilöt, voitaisiin kehittää järjestelmä, jossa tulkit saisivat aina puherungon tai vastaavan etukäteen. Esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuimessa kehoitetaan, että jos puheteksti on valmiiksi laadittu, se toimitettaisiin etukäteen toimielimen tulkkauspalveluun sähköpostitse (Euroopan unionin tuomioistuimen internetsivut). Tällaisesta ammatilaiskäytännöstä voisi hyötyä myös vapaaehtoistulkkauksessa.

Jos puhesuunnitelman lähettäminen ei onnistu, voi sekin auttaa, jos puhuja kertoo tulkille ennen tilaisuuden alkua, mistä aikoo puhua. Puheen teeman lisäksi puhuja voi kertoa oman arvionsa mukaan haasteellisista puheen kohdista ja mainita raamatunkohdat, joihin aikoo viitata. Jos tilaisuudella on juontaja, myös hän voisi kertoa tulkille ennen tilaisuuden alkua, mikäli aikoo viitata johonkin raamatunkohtaan tai kertoa lyhyesti joidenkin juontojen sisällöistä. Tuttuja puhujia on lähtökohtaisesti helpompi tulkata kuin niitä, joita ei tunne tai joiden aksenttiin tai puhetapaan ei ole tottunut. Etenkin silloin, kun puhuja on vieraskielinen, juttuhetki ennen tilaisuuden alkua voi olla merkittävä jo siitäkin syystä, että tulkki ehtii tottumaan tulkattavan puhetapaan. Tulkin ja puhujan välinen keskusteluhetki voi olla hyvä aika esittää kysymyksiä puolin ja toisin, eli se tarjoaa puhujallekin tilaisuuden kysyä mieltä askarruttavista asioista.

Kun puhetta tulkataan, tulkkauksen kannalta olennaisiksi muodostuvat muun muassa puheen rakenne ja puhenopeus. Selkeä, loogisesti etenevä rakenne ja kokonaiset lauseet helpottavat tulkkausta. Puhenopeuteen voi kiinnittää huomiota siinä määrin kuin pystyy. Konsekutiivitulkkauksessa olennaista on puhejaksojen pituus. Paitsi että puhejaksot voivat olla haastavan pitkiä, voi haastavuutta tulla siitäkin, jos puhuja puhuu niin lyhyesti, että tulkin on hankala saada ajatuksesta kiinni. Tulkki ja puhuja voivat mahdollisuuksien mukaan keskustella etukäteen siitä, minkä pituisia jaksoja on helppo tulkata.

On olemassa tiettyjä puheenaiheita tai puhegenrejä, joita tulkkien voi olla hankala tulkata. Puhuja voi kenties jossain määrin ottaa tämän puheessaan huomioon, mutta puhetta ei yleensä rakenneta ensisijaisesti tulkkausta varten, joten tulkkauksen kannalta haastavista elementeistä ja aiheista ei sikäli ole mielekäästä pyrkiä kokonaan eroon. Esimerkiksi huumori tai vitsit voivat aiheuttaa tulkeille haasteita ja jäädä tulkkaamatta, mutta samalla ne voivat olennaisesti elävöittää puhetta niille kuulijoille, jotka eivät tulkkausta tarvitse. Puhujat voivat kuitenkin joskus helpottaa tulkin työtä pienillä, yksittäisillä selvennyksillä ja lisäyksillä. Jos puhuja esimerkiksi viittaa Raamattuun tai jopa lukee suoraan jonkin raamatunkohdan, olisi hyvä mainita jakeiden tarkkuudella, mistä kyseinen kohta löytyy. Euroopan komission tulkkauksen pääosaston ohjeistuksessa puhujia kehoitetaan ilmoittamaan täsmällinen tekstikohdan numero, kun he viittaavat tiettyyn asiakirjan osaan – Raamattu ei ole asiakirja, mutta sama ohjeistus toimii siihenkin. Euroopan komission tulkkauksen pääosaston ohjeistuksessa kehoitetaan puhujia myös muun muassa puhumaan luonnollisesti ja rauhallisesti sekä vapaasti, eikä suoraan paperista lukien. Ohjeistus neuvoo myös varmistamaan, että luettavaksi aiottu teksti on toimitettu tulkeille ennakkoon. Lisäksi puhujia kehoitetaan keskustelemaan tulkkien kanssa ja antamaan heille palautetta. (Euroopan komission internetsivut) Nämä ohjeet ovat hyödyllisiä myös seurakuntatulkkien kanssa toimiville puhujille.

Aineistossani tuli esille, että tieto tulkkauksen saatavuudesta ei aina ole selkeästi esillä. Mikäli tulkkaus on järjestetty tai löytyy innokkaita ihmisiä tulkkaamaan, olisi pastorien, kokousten johtajien, juontajien ym. tahojen suotavaa tuoda tätä mahdollisuutta esille. Tulkit voivat itsekin pitää tulkkausta esillä ja muistuttaa muita tahoja tulkkauksesta. Yksi kyselyyni vastannut tulkki kertoi, että tulkkaustiimi koettaa pitää tulkkauksen mahdollisuutta esillä ja keskustella uusien tulokkaiden kanssa tulkkaustarpeen selvittämiseksi. Olisi kuitenkin hyvä, jos tulkit voisivat keskittyä mahdollisimman paljon tulkkaamiseen ja eivät olisi ainakaan ainoita, jotka pitävät tulkkausta esillä. Jos tulkki istuu tulkkauskopissa tai jos tilaisuus on jo alkanut, tulkin on hankala ohjeistaa tulkkausta tarvitsevia tulijoita. Jos tarjolla on simultaanitulkkkaus, sen saatavuudesta olisi hyvä mainita tilaisuudessa – mahdollisesti sekä suomeksi että englanniksi, jotta niin tulkkausta tarvitsevat kuin muut tilaisuuden osanottajat ymmärtävät. Tulkkausta voi tuoda esille myös muuten, esimerkiksi seurakunnan internetsivuilla. Kun tulkkaus järjestetään, on toivottavaa, että siitä pääsee hyötymään mahdollisimman moni. Tulkkauksen pitäminen esillä voi myös rohkaista seurakuntalaisia tuomaan tilaisuuksiin tulkkausta tarvitsevia tuttaviaan.

8.3 Tulkkausolosuhteet kuntoon

Seurakuntien tulkkausolosuhteissa on eroja ja seurakunnissa on erilaiset resurssit tulkkauksen järjestämiseen. Kaikkiin seurakuntiin ei esimerkiksi voida hankkia tulkkauskoppeja, eikä niille ole aina tarvettakaan. On kuitenkin verrattain yksinkertaisia asioita, joiden avulla tulkkausympäristöstä voidaan luoda toimivampi.

Tulkkauspaikka on hyvä miettiä huolella. Tulkkaamisen kannalta hyvin olennaista on, että tulkki kuulee, mitä puhutaan. Vaikka tämä voi vaikuttaa itsestään selvältä, tulisi ottaa huomioon, että kuulemisen pitäisi olla mahdollisimman vaivatonta, jotta tulkki ei joudu pinnistelemaan kuullakseen – kognitiivisia ponnisteluja tarvitaan muutenkin. Mikäli käytössä on tekniikkaa, kuten lavamonitorointi, olisi hyvä varmistaa ennen tilaisuuden alkua, että tulkki kuulee puheen hyvin. Jos tulkki tulkaa penkissä istuen, olisi hyvä, että tulkkauspaikan lähellä olisi mahdollisimman vähän taustameteliä. Jos esimerkiksi eteinen on hälyisä paikka, olisi suotavaa, ettei tulkki olisi eteisen vieressä. Tulkkaamista voi helpottaa myös se, että tulkki näkee puhujan. Tulkkauskopit olisi hyvä rakentaa paikkaan, josta näkee mahdollisimman hyvin. Mikäli tulkkauskoppeja ei ole, tulkin olisi hyvä olla paikassa, jossa hän näkee ja kuulee hyvin, mutta jossa hän kokee olevansa mahdollisimman vähän häiriöksi. Kopin ulkopuolella tulkaava tulkki saattaa nimittäin joskus miettiä, häiritseekö hän tulkkauksellaan muita. Tulkkauksen kannalta paras paikka lienee hieman syrjässä oleva, rauhallinen paikka, josta näkyvyys ja kuuluvuus kuitenkin ovat hyvät. Vaikka tulkkauspaikka olisi mahdollisimman hyvin mietitty, tulkkaus voi joka tapauksessa aiheuttaa jonkin verran häiriötä tulkin lähellä oleville seurakuntalaisille. Kun tulkkauksesta mainitaan tilaisuudessa, seurakuntalaiset osaavat asennoitua tulkkaukseen ja mahdolliseen häiriöön ja voivat halutessaan mennä istumaan kauemmaksi tulkkauspaikasta. Olisi mielenkiintoista kartoittaa, missä määrin seurakuntalaiset kokevat tulkkauksen heitä häiritsevän, vai kokevatko laisinkaan. Joka tapauksessa asia voi mietityttää tulkkia, ja otollinen tulkkauspaikka voi auttaa keskittymään itse tulkkaukseen ja ehkäistä rasittavaa äänenkäyttöä.

Seurakuntatulkkien varustukseen kuuluu yleensä ainakin kohdekielinen Raamattu. Tulkkien työtä voitaisiin helpottaa siten, että sellainen olisi paikalla valmiina. Vielä parempi saattaisi olla kaksikielinen Raamattu. Joissakin tilaisuuksissa apua voisi olla kohdekielellä kirjoitetusta tilaisuuden kaavasta. Tilaisuuksissa usein esiintyvät kohdat tai osiot olisi myös hyvä löytyä paikalta kohdekielellä kirjoitettuna. Tällaisia osioita voivat olla esimerkiksi uskontunnustus, Herran siunaus ja Isä meidän -rukous. Toki

paikalla voi olla muitakin varusteita, kuten muistiinpanovihko ja kynä. Monesti tulkilla olisi myös hyvä olla jokin taso, johon hän voi Raamatun ja papereita laskea.

Tutkimuksestani tuli esille, että tilaisuuksissa tulkkaa yleensä vain yksi tulkki, vaikka olisi kyse pitkästäkin tilaisuudesta. Kaksi tulkkia voi vähentää tulkkauksen kuormittavuutta ja parantaa laatua. Käytännössä tulkkeja ei välttämättä ole riittävästi, jotta paikalla voisi aina olla kaksi tulkkia. Kahden tulkin vuorottelu on kuitenkin hyvä pitää mielessä, jotta mahdollisuuksien mukaan niin voitaisiin toimia. Kenties joskus voisi olla niin, että vaikka varsinaisesti tulkkeja on vain yksi, toinen tulkki olisi varalla ja valmiina auttamaan ja tarttumaan toimeen, jos toinen tulkki väsy.

9 Loppupäätelmät

Elämme monikulttuuristuvassa maailmassa, jossa arki on monin tavoin kansainvälistynyt ja samalla monikielistynyt. Tämä tarkoittaa myös sitä, että monissa vuorovaikutustilanteissa on tarvetta tulkkaukselle. Joskus tulkkauksella voi tulla eteen yllättäen. (Koskinen 2013: 11, 16–17) Seurakunnat ovat yksi nyky-Suomen yleisistä tulkkauksympäristöistä. Niiden piirissä esiintyy niin säännöllisesti järjestettyä tulkkauksia kuin yllättäviä tulkkauksitilanteita. Vapaaehtoisten seurakuntatulkkien näkökulma ja tarpeet ovat jääneet verrattain vähälle huomiolle niin seurakunnissa kuin tulkkauksitutkimuksessa. Tämän tutkielman tarkoituksena on ollut kartoittaa seurakuntatulkkien kokemuksia ja siltä pohjalta ymmärtää, millaista tulkkauksia seurakunnissa on ja miten seurakuntien tulkkauksikäytäntöjä voitaisiin kehittää. Toisinaan seurakuntatilanteissa voisi olla paikallaan palkata ammattilainen, mutta yleistä käytäntöä palkatuista tulkeista tuskin tulee, eikä se välttämättä olisi tarpeellistakaan tai edes toivottavaa. Seurakunnan luonteeseen kuuluu, että kukin palvelee lahjoillaan. Joillekin tulkkauksella on luonteva ja mielekäs muoto osallistua ja palvella.

9.1 Yleinen yhteenveto tuloksista

Seurakunnassa voivat päätyä tulkkamaan monenlaiset ihmiset esimerkiksi iältään ja koulutustaustaltaan. Olennaista on tavalla tai toisella hankittu kielitaito. Vaikka seurakuntatulkkauksia tapahtuu yleisesti ottaen seurakunnan tilaisuuksissa, se on usein luonteeltaan ulospäin suuntautuvaa toimintaa, koska tulkkauksella voidaan esimerkiksi haluta tavoittaa alueen maahanmuuttajia ja toivottaa heidät tervetulleeksi seurakuntaan. Seurakunnissa tulkkauksella lähtökohtaisesti seurakuntaan kuuluvat vapaaehtoiset, vaikkakin joskus tulkki saattaa olla jonkin toisen seurakunnan jäsen. Yleensä

seurakuntatulkeilla on kristillinen vakaumus ja he kokevat tulkkamalla palvelevansa seurakuntaa ja muita ihmisiä. Tehtävään valmistautumiseen ja hoitoon voi kuulua rukous, ja tulkit voivat kokea saavansa apua tehtävänsä Jumalalta Pyhän Hengen kautta.

Seurakuntatulkkaus on yksi esimerkki siitä, että ammattitulkki ei ole välttämätön tai tarkoituksenmukainen jokaiseen tulkkaustilanteeseen. Ei-ammattillinen tulkkaus ei välttämättä tarkoita laadultaan huonoa tai ”amatöörimäistä” tulkkausta. En ole järjestelmällisesti havainnoinut tulkkausta seurakunnassa, mutta vuosien varrella olen kuullut seurakuntakontekstissa sujuvaa tulkkausta. Kaikki luontevasti ja tarkasti tulkaavat seurakuntatulkit eivät kuitenkaan välttämättä olisi esimerkiksi hyviä oikeustulkkia ja tulkkaisi hyvin vieraassa kontekstissa. Seurakuntatulkit ovat ikään kuin yhden tietyn alueen asiantuntijoita tulkkaustehtävässä ja heillä on nimenomaan seurakuntakontekstissa tarvittavia tietoja. Usein seurakuntatulkit eivät ole opetelleet tulkkaustaitoja ennen tehtävään ryhtymistä, mutta kokemuksen myötä tulkkaustaidot ovat voineet karttua. Joissakin tilanteissa ammattitulkit saattaisivat selviytyä paremmin, mutta toisaalta ammattitulkilta, jolle seurakunnallinen konteksti on vieras, puuttuu tiettyjä valmiuksia, joita on amatöörillä, jolle kristinusko ja seurakunta ovat tuttuja. Kristinuskon, seurakuntakontekstin ja seurakuntaan liittyvien tekstilajien tunteminen voi vähentää psyykkistä ja kognitiivista kuormitusta ja mahdollistaa tarkemman tulkkauksen. Mitä vaivattomampaa ymmärtäminen on, sitä enemmän tulkki voi keskittää huomiota muistamiseen ja kohdekielisen puheen tuottamiseen. Esimerkiksi jotkin käsitteet, kuten Jeesuksesta käytettävät nimitykset Ihmisen Poika ja Juudan Leijona, voivat olla periaatteessa ymmärrettäviä ja tulkattavissa, mutta jos ne ovat tulkille vieraita, niihin voi joutua eri tavalla pysähtymään sen sijaan, että ne pystyisi nopeasti sisällyttämään osaksi tulkkausta.

Ammattitulkkauksen ihanteisiin on usein liitetty käsitys tulkin objektiivisuudesta ja neutraaliudesta, joskin keskustelua käydään esimerkiksi siitä, missä määrin tulkin olisi hyvä olla kulttuurinen välittäjä. Seurakuntatulkkauksessa tulkki on sisällä ”seurakuntakulttuurissa” ja osa yhteisöä, jossa tulkkaus tapahtuu. Tulkki voi kokea olevansa tilaisuuden osanottaja, vaikka hän tulkkakin. Tämä haastaa näkemyksen, jossa tulkki nähdään ulkopuolisena toimijana tulkkaustilanteessa.

9.2 Tutkimuksen arviointi ja ehdotuksia tulevaan tutkimukseen

Tässä tutkielmassa seurakuntatulkkausta käsiteltiin verrattain yleisluontoisesti. Kyselylomakkeen julkaisemisen jälkeen mieleeni tuli vielä joitakin asioita, joita olisin voinut tiedustella, mutta lopulta kysymyksiä olisi kenties pikemminkin voinut olla vähemmän. Kyselyn pituus saattoi karkottaa joitain vastaajia ja saada toisia vastaamaan pinnallisemmin. Olen kuitenkin tyytyväinen saamiini vastausten määrään ja siihen, että sain vastauksia eri seurakuntiin ja kirkkokuntiin kuuluvilta henkilöiltä ja erilaisissa tilanteissa tulkanneilta. Heterogeeninen vastaajajoukko todennäköisesti toi esille enemmän asioita. Tämän tutkimuksen yleisluontoisuus on sinänsä perusteltua, koska seurakuntatulkkausta ei juurikaan ole tutkittu, mutta tutkielma uhkasi paisua hyvinkin laajaksi, etenkin kun vastauksia tuli 25. Koska lomakkeessa oli monta kysymystä ja teemaa ja vastaajia oli paljon, joidenkin asioiden käsittely jäi vähälle. Moni nuori tutkija sortuu siihen, ettei rajaa aihetta tarpeeksi (Kurz 2001: 102). Jatkossa seurakuntatulkkausta kannattaneekin lähestyä erilaisista, rajatummissa näkökulmista.

Seurakuntatulkkauksen tutkimuksessa voisi esimerkiksi keskittyä tiettyyn seurakuntaan tai rajattuun tulkkauskontekstiin, kuten jumalanpalvelukseen tai rukouspalveluun. Tulkkaukseen liitettäviä vaatimuksia ja toiveita voisi myös olla mielenkiintoista tutkia eri toimijoiden, kuten tulkkien, seurakuntien johtajien, puhujien ja tulkkauksen tarvitsijoiden, näkökulmasta. Tulkkauksen tarvitsijoiden näkökulma voisi olla ylipäänsäkin hyvin hedelmällinen tutkimuskohde. Miten esimerkiksi maahanmuuttajat kokevat tulkkausikäytännöt ja millaisia kokemuksia heillä on tulkkauksesta? Toistaiseksi tulkkaustutkimuksessa yleisemminkin kohteeksi valikoituvat useammin tulkit kuin ne, joiden vuoksi tulkit työskentelevät.

Internetlomakkeen käyttäminen oli perusteltua, koska halusin useita vastaajia ja mielellään eri seurakunnista ja eri paikkakunnilta. Tutkimusmenetelmän huonona puolena oli kuitenkin esimerkiksi se, etten voinut esittää jatkokysymyksiä tai myöhemmin rajata aihetta. Jatkossa seurakuntatulkkausta voisi tutkia eri menetelmillä, kuten syvähaastatteluin ja tarkkailemalla tulkkausta. Kenties seurakuntatulkkien suoritusta voisi myös verrata ammattilaisten tai tulkkausopiskelijoiden tulkkaukseen. Seurakuntatulkkauksesta riittää runsaasti tutkittavaa jatkoon ja kenties tämä tutkimus on voinut nostaa esille näkökulmia, joista käsin aihetta voi jatkossa lähestyä. Seurakuntatulkkaus tulee olemaan ajankohtainen tutkimusaihe myös tulevinä vuosina, sillä monikulttuuristuvassa Suomessa tarvitaan seurakuntatulkkeja jatkossakin.

Lähdeluettelo

Baigorri-Jalón, J. 1999. Conference Interpreting: From Modern Times to Space Technology. Julkaisussa *Interpreting* 4 (1), 29–40.

Dijk, Teun A. van. 2009. *Society and Discourse. How Social Contexts Influence Text and Talk*. Cambridge: Cambridge University Press.

Englund Dimitrova, B. 1995. Degree of Interpreter Responsibility in the Interaction Process in Community Interpreting. Teoksessa Carr, S. E., Roberts, R., Dufour, A. & Steyn, D. (toim.) *The Critical Link: Interpreters in the Community*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 147–164.

Eriksen, T. H. 2004. (suom. painos) *Toista maata? Johdatus antropologiaan*. Helsinki: Gaudeamus Kirja.

Euroopan komissio. *Ohjeita puhujille*. Viitattu 11.4.2015. http://ec.europa.eu/dgs/scic/working-with-interpreters/tips-for-speakers/index_fi.htm

Euroopan unionin tuomioistuin. *Ohjeita asianosaisille*. Viitattu 11.4.2015. http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_12354/conseils-aux-plaideurs

Fornäs, J. 1995. *Cultural Theory & Late Modernity*. London / Thousand Oaks / New Delhi: SAGE Publications.

Garber, N. 2000. Community Interpretation: A Personal View. Teoksessa Roberts, R. P., Carr, S. E., Abraham, D. & Dufour, A. (toim.) *The Critical Link 2: Interpreters in the Community*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 9–20.

Griswold, W. 2008. (3. painos) *Cultures and Societies in a Changing World*. Los Angeles / Lontoo / New Delhi / Singapore: SAGE Publications.

Hermann, A. 1956. Interpreting in Antiquity. Teoksessa Pöchhacker, F. & Shlesinger, M. (toim.) 2002. *The Interpreting Studies Reader*. London: Routledge, 15–22.

Hertog, E. 2010. Community Interpreting. Teoksessa Gambier, Y. & van Doorslaer, L. (toim.) *Handbook of Translation Studies. Volume 1*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 49–54.

Hietanen, K. 2001. Tulkkausviestintä ammattina. Teoksessa Oittinen, R. & Mäkinen, P. (toim.) *Alussa oli käännös*. Tampere: Tampere University Press, 277–293.

Hokkanen, S. 2013. Tulkki keskellä hengellistä kokemusta: simultaanitulkkauksen Tampereen helluntaiseurakunnan kokouksessa. Teoksessa Koskinen, K. (toim.) *Tulkattu Tampere*. Tampere: Tampere University Press, 273–294.

Hokkanen, S. 2010. *Simultaanitulkkauksen palvelemisena – etnografisen tutkimuksen Pro Gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto*. Luettavissa <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82781/gradu05261.pdf?sequence=1>

Koskinen, K. 2013. Johdanto: Tampere translationaalisenä tilana. Teoksessa Koskinen, K. (toim.) *Tulkattu Tampere*. Tampere: Tampere University Press, 11–29.

Kujamäki, P. 2013. Käännöskulttuurit: näkökulma Tampereen translationaalsiin tiloihin. Teoksessa Koskinen, K. (toim.) *Tulkattu Tampere*. Tampere: Tampere University Press, 30–47.

Kurz, I. 1999. Conference Interpreting – Knowledge and Skills. Teoksessa Álvarez Lugrís, A. & Fernández Ocampo, A. (toim.) *Anovar/anosar estudios de traducción e interpretación*. Osa 1. Vigo: Servicio de Publicacións da Universidade de Vigo, 27–40.

Kurz, I. 2001. Small projects in interpretation research. Teoksessa Gile, D., Dam, H. V., Dubslaff, F., Martinsen, B., Schjoldager, A. (toim.) *Getting Started in Interpreting Research. Methodological reflections, personal accounts and advice for beginners*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 101–120.

Kärkkäinen, V.-M. 2005. Vapaakristillisuus, helluntaillaisuus ja baptismit. Teoksessa Metso, P. & Ryökäs, E. (toim.) *Kirkkotiedon kirja. Ekumeeninen johdatus kirkkojen oppiin ja elämään*. Helsinki: Kirjapaja, 285–326.

Matela, T. (Helsingin Saalem-seurakunnan toimisto) Sähköposti 29.8.2013.

McGrath, A. 2011/1012. (5. laitos) *Kristillisen uskon perusteet*. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa / Kirjapaja.

Ozolins, U. 1998. Communication Needs and Interpreting in Multilingual Settings: the International Spectrum of Response. Teoksessa Roberts, R. P., Carr, S. E., Abraham, D. & Dufour, A. (toim.) *The Critical Link 2: Interpreters in the Community*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 21–33.

Pérez-González, L. & Susam-Saraeva, Ş. 2012. Non-professionals Translating and Interpreting. Julkaisussa *The Translator* 18 (2), 149–165.

Pöchhacker, F. 2010. Interpreting. Teoksessa Gambier, Y. & van Doorslaer, L. (toim.) *Handbook of Translation Studies. Volume 1*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 153–157.

Pöchhacker, F. 2004. *Introducing Interpreting Studies*. London / New York: Routledge.

Pöchhacker, F. & Shlesinger, M. 2002. Introduction. Teoksessa Pöchhacker, F. & Shlesinger, M. *The Interpreting Studies Reader*. London: Routledge, 1–12.

Rantanen, T. (tiedottaja, ortodoksikirkko) Sähköposti 23.8.2013.

Roberts, R. P. 1995. Community Interpreting Today and Tomorrow. Teoksessa Carr, S. E., Roberts, R., Dufour, A. & Steyn, D. (toim.) *The Critical Link: Interpreters in the Community*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 7–26.

Sakasti. Palvelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöille ja toimijoille. Mitä on vapaaehtoistoiminta? -tiedosto. Viitattu 5.4.2013. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content49734F>

Setton, R. 2010. Conference interpreting. Teoksessa Gambier, Y. & van Doorslaer, L. (toim.) *Handbook of Translation Studies. Volume 1*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 66–74.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. *Tulkkausta eri tilanteissa*. Viitattu 16.2.2015.
http://www.sktl.fi/kaantaminen_ ja_tulkkkaus/tulkiksi/tulkkausta-eri-tilanteissa/

Tampereen helluntaiseurakunta. Viitattu 22.3.2015.
<http://www.tamperehelluntai.fi/?sid=372#sunday>

Tilastokeskus. Viitattu 11.4.2015.
https://www.tilastokeskus.fi/til/muutl/2013/muutl_2013_2014-04-29_tie_001_fi.html

Turun helluntaiseurakunta. Viitattu 22.3.2015.
<http://www.turunhelluntaisrk.fi/international>

Tylor, E. B. 1871. *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom. Volume 1*. London: John Murray.

Vuorikoski, A.-R. 2001. Tulkkauksen tutkimus. Teoksessa Oittinen R. & Mäkinen P. (toimi.) *Alussa oli käänös*. Tampere: Tampere University Press, 317–337.

Yhdistyneiden kansakuntien Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Viitattu 15.2.2014.
http://www.ihmisoikeudet.net/uploads/materiaali/YK_Ihmisoikeuksien%20julistus.pdf

LIITE 1: Kysymykset

Seurakuntatulkkaus

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn!

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää seurakuntien tulkkausikäytäntöjä ja seurakunnissa tulkkauksen kokemuksia. Tuloksia käytetään seurakuntatulkkausta käsittelevässä pro gradussa -tutkielmassa. Tutkielma tehdään Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitokselle.

Kyselyyn vastataan nimettömästi.

Tähdellä merkityt kysymykset ovat pakollisia. Mikäli et osaa tai et halua vastata johonkin pakolliseksi merkittyyn avoimeen kysymykseen, voit esimerkiksi laittaa kenttään viivan tai kirjoittaa "en tiedä". Näin pääset kyselyssä eteenpäin.

Avoimissa kysymyksissä vastauksen pituutta ei ole rajattu. Sallittu pituus ei ole sama kuin näkyvissä olevien rivien määrä eli vastaus voi olla pidempikin.

Jos olet tulkannut useammassa seurakunnassa, voit kertoa kokemuksistasi joko näissä kaikissa tai siinä, jossa olet eniten tulkannut. Kokemuksen määrää ym. arvioidessa on kuitenkin hyvä ottaa huomioon kaikki eri seurakuntaympäristöissä tapahtunut tulkkaus.

Kysely koskee nimenomaan tulkkausta seurakunnassa. Pyri ottamaan tämä vastauksissasi huomioon, jos olet tulkannut muuallakin. Oletuksena on, että kerrot kokemuksistasi Suomessa. Jos kuitenkin kerrot kokemuksista jossain muussa maassa, mainitse tämä vastauksessa.

Kiitos, että osallistut tutkimukseen!

Taustatiedot

1. Sukupuoli*

nainen
mies

2. Ikä*

Alle 18
18–25
26–34
35–50
51–65
yli 65

3. Äidinkieli*

4. Mihin seurakuntaan kuulut tai mikä on kotiseurakuntasi?*

evangelisluterilainen
ortodoksinen
roomalaiskatolinen
vapaat suunnat
joku muu, mikä?

5. Kerro koulutuksestasi.*

6. Mikä olet ammatiltasi ja/tai minkä alan töitä teet tällä hetkellä?

Tulkkauskokemus ja -koulutus

7. Onko sinulla tulkkaukseen liittyvää koulutusta?*

Jos kyllä, voit tarkentaa tekstikenttään.

kyllä

ei

8. Miten luonnehtisit kokemustasi tulkkajana seurakunnassa?*

kokenut

suhteellisen kokenut

aloittelija

9. Minkä seurakunnan tai seurakuntien tilaisuuksissa olet tulkannut?*

Voit valita useamman vaihtoehdon.

evangelisluterilainen

ortodoksinen

roomalaiskatolinen

vapaat suunnat

joku muu, mikä?

10. Kuinka monta kertaa olet tulkannut seurakunnassa/seurakunnissa tähän mennessä?*

kerran tai pari

joitakin kertoja

kymmenisen kertaa

noin parikymmentä kertaa

enemmän

11. Kuinka pitkälle aikavälille tulkkauskokemuksesi seurakunnassa ulottuu?*

Jos et muista tarkasti, valitse se vaihtoehto, jonka uskot olevan lähimpänä.

alle vuosi

1–2 vuotta

3–7 vuotta

yli 7 vuotta

12. Oletko tulkannut muualla kuin seurakuntien tilaisuuksissa?*

kyllä, usein tai melko usein

kyllä, mutta harvoin

en

13. Jos olet tulkannut muualla, millaisissa tilanteissa?

14. Kuinka usein tulkkaat seurakunnan tilaisuudessa?*

lähes viikoittain, viikoittain tai useammin

noin pari kertaa kuussa

noin kerran kuussa

joitakin kertoja vuodessa

harvemmin

15. Miten olet päätenyt tulkkamaan seurakunnassa?*

16. Minkä verran sinua on seurakunnassa perehdytetty tai ohjeistettu tulkkamiseen?*

olen saanut perehdytyksen

en ole saanut perehdytystä

sain muutamia ohjeita, mutta en koe sitä vielä perehdytyksenä

17. Jos olet saanut perehdytyksen tai ohjeistusta tulkkaukseen seurakunnassa, millaista ohjeistusta olet saanut?

18. Haluaisitko, että sinua olisi perehdytetty paremmin tulkkaukseen seurakunnassa?*

kyllä
en

19. Uskoisitko hyötyväsi tulkkaukoulutuksesta?*

kyllä
en

20. Jos sinun olisi mahdollista saada jonkinlaista tulkkaukoulutusta nyt, osallistuisitko sellaiseen?*

kyllä
en

21. Jos saisit vielä koulutusta tulkkaukseen, millaista koulutusta toivoisit?

Tulkkauksilanne

22. Millaisissa seurakunnan tilaisuuksissa olet tulkannut?*

23. Kuinka usein olet tulkannut seuraaville ryhmille?*

usein / joskus / en koskaan

maahanmuuttajat

vaihto-opiskelijat

muun syyn kuin opiskelujen tähden väliaikaisesti maassa asuvat

ulkomaiset vierailijat

kantasuomalaiset, joiden äidinkieli on suomi

kantasuomalaiset, joiden äidinkieli on ruotsi

muut

24. Mistä kielistä ja mihin kieliin tulkaat?*

Merkitse ensin se kieli, mistä päin tulkaat, sitten se, mihin kieleen tulkaat.

Jos on kieliä, joista tai joihin voisit tulkata, mutta et ole vielä ainakaan seurakunnassa tulkannut (esim. koska ei ole ollut tarvetta), voit liittää ne mukaan, mutta kirjoita silloin kieliparin jälkeen EI KÄYTETTY.

Esimerkki vastauksesta:

suomi-englanti

englanti-suomi

ranska-suomi

englanti-ruotsi EI KÄYTETTY

ruotsi-englanti EI KÄYTETTY

Edellä mainitulla tavalla vastannut tulkaa suomesta englantiin ja englannista suomeen. Hän tulkaa ranskasta suomeen, mutta ei suomesta ranskaan. Vastaja voisi tulkata englannista ruotsiin ja ruotsista englantiin, mutta ei ole toistaiseksi ainakaan seurakunnassa tulkannut.

25. Tulkaatko simultaanisti (eli tulkatén samaan aikaan kuin puhuja puhuu)?*

vieraasta kielestä äidinkieleen

äidinkielestä vieraaseen kieleen

molemmin päin

en tulkaa simultaanisti

26. Tulkkaatko konsekutiivisti (eli vuorotellen puhujan kanssa)?*
vieraasta kielestä äidinkieleen
äidinkielestä vieraaseen
molemmin päin
en tulkkaa konsekutiivisti
27. Kuinka kauan yleensä tulkkaat kerralla?*
28. Tulkkaatko yksin vai onko sinulla pari, jonka kanssa vaihdat vuoroja?*
- yksin
-
- aina tai yleensä parin kanssa
-
- joskus parin kanssa
29. Millaisissa puitteissa olet tulkannut seurakunnassa?*
- Voit valita useamman vaihtoehdon.
- tulkkauskopissa
-
- en kopissa, mutta yleisön kuulokkeisiin käyttäen mikrofonia
-
- ilman laitteita vieressäni istuville ihmisille
-
- lavalla
-
- jollain muulla tavoin, miten?
30. Haluatko mainita jotain muuta tulkkauspuitteista seurakuntien tilaisuuksissa?
31. Millaisia osuuksia olet tulkannut (esim. saarna, puhe, laulu, rukous...)?*
32. Tulkkaatko laulujen sanat?*
- aina tai useimmiten
-
- toisinaan
-
- en

Valmistautuminen tulkkaamiseen

33. Valmistaudutko tulkkausta varten etukäteen?*
- aina tai useimmiten
-
- joskus
-
- en
34. Jos valmistaudut etukäteen, miten valmistaudut?
35. Missä vaiheessa tulkkauskeikat tulevat tietoon? (esim. samana päivänä, muutama päivä ennen, viikko ennen, kuukausi ennen)*
36. Toimitetaanko sinulle materiaalia (esim. saarnan tai puheen runko) etukäteen?*
- aina tai yleensä
-
- silloin tällöin
-
- ei koskaan tai vain hyvin poikkeuksellisesti
37. Jos saat materiaalia etukäteen, tutustutko siihen yleensä?
- kyllä
-
- en
38. Jos et saa materiaalia etukäteen, uskoisitko tutustuvasi siihen, jos sellaista saisit?
- kyllä
-
- en

39. Uskotko, että tulkkaussuoritusta voi parantaa tai helpottaa se, että saa materiaalia etukäteen?*

kyllä, paljonkin
kyllä, jonkin verran
ei juurikaan
ei lainkaan

Haasteet

40. Minkälaisia ongelmia olet kohdannut tulkatessasi seurakunnassa?*

41. Miten olet ongelmatilanteet ratkaissut tai niistä selvinnyt?*

42. Mitkä ovat sinulle suurimpia haasteita tulkkauksessa tai tulkkaustilanteissa?*

43. Oletko ollut tulkkaustilanteissa, jotka ovat olleet tavallista hankalampia? Jos kyllä, mikä näistä tilanteista teki haastavia?*

44. Oletko ollut tilanteissa, joissa sinun pitäisi tulkata aiheita tai teemoja, jotka sanaston puolesta ovat olleet sinulle normaalia vaikeampia?*

Jos olet, voit antaa esimerkkejä kohtaamistasi hankalista aiheista vastauksen perään.

kyllä, usein
kyllä, joskus
en

45. Onko tulkkaaminen kuormittavaa? Jos kyllä, millä tavalla?*

46. Mitä teet, jos et ymmärrä jotain?*

47. Jääkö sinulta tulkkaamatta asioita?*

ei koskaan
harvoin
silloin tällöin
melko usein tai usein

48. Kuinka usein sinulta on jäänyt tulkkaamatta seuraavan pituiset kokonaisuudet?*

usein / toisinaan / hyvin harvoin / ei koskaan

noin lauseen pituinen pätkä
muutaman lauseen pituinen pätkä
suurempi kokonaisuus

49. Jos jotain jää tulkkaamatta, mikä siihen on yleensä syynä?

50. Mitkä ulkoiset sinusta riippumattomat asiat voivat häiritä tulkkaussuoritusta?*

51. Millaisia puhujia tai puheita on helppo tulkata? Entä vaikea?*

52. Halutessasi voit kertoa lisää seurakuntatulkkauksen haasteista.

Motiivit ja motivoituminen

53. Miksi tulkkaat seurakunnan tilaisuuksissa?*

54. Millaisena koet tulkkaamisen seurakunnassa?*

[viisiportainen asteikko ääripäävaihtoehtojen välillä]

erittäin kuormittavaa – – – – – ei lainkaan kuormittavaa
erittäin mielekästä – – – – – ei lainkaan mielekästä
olen hyvin väsynyt tulkkaamisen jälkeen – – – – – en ole lainkaan väsynyt tulkkaamisen
jälkeen
hyvin haastavaa – – – – – ei lainkaan haastavaa
ikävä tehtävä – – – – – mukava tehtävä
tuntuu täysin omalta tehtävältä – – – – – ei tunnu lainkaan omalta tehtävältä

55. Onko ollut tilanteita, joissa olet tulkannut, vaikket olisi jaksanut tai halunnut?*

kyllä
ei

56. Koetko hyötyväsi tai saavasi jotain siitä, että tulkkaat? Jos kyllä, mitä?*

57. Millaisia hyviä puolia on siinä, että tulkkaa seurakunnan tilaisuutta?*

58. Millaisia huonoja puolia on siinä, että tulkkaa seurakunnan tilaisuutta?*

Tulkkaamisen kehittäminen

59. Mitä seurakunnassa tulkaavalta henkilöltä vaaditaan? (esim. millaisia taitoja, tietoja, ominaisuuksia ja asenteita)*

60. Kokemuksesi palautteen saamisesta ja antamisesta.*

Minkä verran olet saanut palautetta tulkkauksesta?

Keneltä olet palautetta saanut?

Millaista palautetta olet saanut tai mitä palaute on koskenut?

Haluaisitko saada enemmän palautetta? Jos kyllä, keneltä?

Oletko antanut palautetta toisille tulkeille? Jos kyllä, millaista?

61. Millaisia asioita haluaisit muuttaa seurakuntasi tai yleisesti seurakuntien tulkkauskäytännöissä?*

62. Miten tulkkien työtä voisi helpottaa tai laatua parantaa entisestään?*

63. Mitkä ovat vahvuutesi tulkkina?*

64. Mitkä ovat heikkoutesi tulkkina?*

65. Koetko kehittyneesi tulkaajana?*

kyllä, melko paljon

kyllä, jonkin verran

en

en, mutta olen vasta aloittanut tulkkaamisen

66. Haluaisitko kehittyä tulkkina? Jos kyllä, missä asioissa?*

67. Millä keinoin itse voisit tai muut voisivat kehittyä tulkkaamisessa?*

Muuta kommentoitavaa

68. Haluatko vielä kertoa jotakin?

Alla oleva tila on varattu mahdollisille lisäkommenteille, tarkennuksille, palautteelle ja muille mieleen tuleville asioille.

English Summary

‘We Have a Foreign Guest Here...’

Voluntary Interpreters in Church, and Their Experiences

1 Introduction

Despite professionalization and academization in the field of interpreting, there are still occasions where voluntary interpreters are needed. This master’s thesis discusses voluntary interpreting of spoken languages carried out in church settings in Finland. Interpreting in church has so far received little academic interest, as have, in general, the translation and interpreting cultures of different religious communities, both in Finland and internationally (Koskinen 2013: 27). This is hardly surprising since interpreting studies have focused on professional interpreting or on issues that can help the professionalization process. However, an interest has recently arisen for different non-professional interpreting contexts (*Ibid.* 17), and this thesis is also set to examine one fairly common non-professional interpreting context, the church. This thesis deals with interpreting studies but draws from different fields, such as anthropology and theology.

This thesis discusses interpreting in several different Christian churches, and deals with several different settings and contexts, including e.g. church services, events and camps. I will both discuss the various forms of church interpreting and map common or typical characteristics of different church interpreting settings. The topic is approached from the point of view of voluntary interpreters. The aim is both to explore the experiences of church interpreters and to try to understand church interpreting as a phenomenon. Although church interpreters see the phenomenon from their own subjective viewpoints, their experiences can shed light on the interpreting practices of churches. This thesis seeks to answer following questions, among others: what are the challenges church interpreters face, what motivates them, what are important qualities of church interpreters and how could church interpreting be developed.

Information for the research was collected through an online survey. In addition to the data of the survey, I will discuss the phenomenon based on my own experiences, mainly as an ‘outsider’ who has witnessed several interpreting situations at churches but also as someone who has occasionally interpreted in church settings. I have not, however, systematically observed interpreting situations and hence, my main data are replies to the survey.

2 Interpreting in Church

In this thesis, the concept of *church* is understood in a global context, including all Christians in different Christian churches. Nevertheless, since interpreting always takes place in a certain concrete situation and place, this concept also refers to such a place and setting. In this thesis, church interpreting does not necessarily mean interpreting in a church building – it can be interpreting at various contexts that are part of the functions of churches, be it at a Christian event or festival, at a camp, at a church service or at a concert, for instance.

Sari Hokkanen has studied simultaneous interpreting at the Pentecostal Church of Tampere. According to her, church interpreting is different from other interpreting situations, and religious context has a significant impact on interpreting (2010: 30). Religious context may affect, for instance, the knowledge that is useful to the interpreter, and how the interpreter feels and thinks about the interpreting situation. Although church interpreters are usually not professional interpreters, it is not assumed in this thesis that their interpreting work would automatically be poorer or less accurate, or that it would not serve its function well. One of the aims of this study is to find out how church interpreting perhaps differs from typical professional interpreting situations, but this mainly concerns the differences in the setting and practices and the qualities required of and useful to interpreters, not the quality of interpreting.

2.1 Church as a Context and Christianity as a Culture

This thesis discusses interpreting in church *context* and within Christian *culture*. Hence, it is essential to define what is meant by context and culture. Teun A. van Dijk's multidisciplinary theory of contexts serves as the basis of this thesis well, especially since this thesis is multidisciplinary. According to van Dijk, contexts of a communicative situation are not only the environment or the situation in itself, but are also subjective and include mental models of language users. Contexts are not objective dimensions of social situations, such as gender or age, but subjective definitions of the currently relevant dimensions of such situations by the participants. (Dijk 2009: 248–249) The participants of a communicative event come to the situation with vast amounts of socioculturally shared knowledge, with personal experiences, with plans, goals, opinions and emotions. In a communicative situation, people do not only interpret what is observably said or shown. (*Ibid.* viii–ix) Contexts do not solely feature personal knowledge and opinions but are based on socially shared knowledge and beliefs (*Ibid.*

24). This is especially important with regard to church settings and what will be discussed later on the importance of church interpreters to be Christians themselves.

When church interpreters are Christians and members of a Christian church, they are, in a sense, members of Christian *culture*. Anthropologist Edward Burnett Tylor gave culture a valid definition already in the 19th century:

Culture or Civilization, taken in its wide ethnographic sense, is that complex whole which includes knowledge, belief, art, morals, law, custom, and any other capabilities and habits acquired by man as a member of society. (Tylor 1871: 1)

The meaning of culture has been debated among anthropologists and sociologists but the definition by Tylor is still current in the 21st century. For instance, an anthropologist Thomas Hylland Eriksen defines culture as the abilities, notions and forms of behaviour persons have acquired as members of society (2004: 15). Eriksen suggests that culture refers to the acquired, cognitive and symbolic aspects of existence, whereas society refers to the social organisation of human life, patterns of interaction and power relationships (*Ibid.* 17). A sociologist Wendy Griswold states that when sociologists talk about culture, they usually mean norms, values, beliefs, expressive symbols or practices (2008: 4). When church interpreters are ‘believers’, it could be argued that they share the values, beliefs, practices etc. of the setting where they interpret, and are familiar with its culture. They are also part of the church as a “society”, being familiar with the organisation, interaction patterns and power relationships of the church.

2.2 Church Interpreting in the Field of Interpreting

The interpreting field is usually divided into two main types: conference interpreting and community interpreting. Conference interpreting typically takes place at high-level formal meetings and negotiations, and most practitioners have received a training and qualification for the job. In conference settings, the simultaneous mode is often used or then the ‘full’ or extended consecutive with notes. Conference interpreting has gone through professionalization and most conference interpreters work within a framework of norms of AIIC, the International Association of Conference Interpreters. (Setton 2010: 66) However, not all of these characteristics are present in all conference interpreting settings.

In contrast, community interpreting often takes place in an interview setting where the interlocutors are a professional service provider and a client who needs or wants some service. Oftentimes, there is a crisis in the life of the client and if communication is

misunderstood, the crisis is exacerbated. The service provider is exposed to increased liability. The interlocutors not only lack common language but they frequently are unfamiliar with each other's cultures. The service provider holds almost all of the power in the situation, including the power to provide or withhold the needed service. (Garber 2000: 16) Erik Hertog sums up the differences between conference interpreting and community interpreting by arguing that it is "not the modes or strategies that set the community interpreter apart from the conference interpreter but it is the institutional settings – usually sensitive, delicate and private, sometimes downright painful or antagonistic – and the working arrangements: the interpreting is bi-directional between the service provider and the client; moreover the proxemics, the participant parties, the level of formality and range of registers are completely different" (2010: 49).

Is church interpreting conference or community interpreting or neither? I would argue that it has features from both kinds of interpreting types, and some situations are closer to conference and others to community interpreting. Many church interpreting settings, such as Sunday services and big events, have characteristics typical of conference interpreting. Church interpreting is often one-directional, potentially to a large audience, and someone's personal matters are rarely discussed confidentially. At some churches, there are even interpreting booths. However, on some occasions, the situation reminds more community interpreting, such as when counselling or a prayer service is interpreted. Sometimes there are situations when it is not easy to determine if the situation is closer to conference or to community interpreting. In general, I would argue that the settings more often remind conference than community interpreting. Nonetheless, the term community interpreting would serve well to describe the nature of church interpreting, since an important aspect is that at church settings, interpreting is an essential part of the life of a church, which is a community. Hence, interpreting is part of the life and functions of a community. In the end, it is not necessary to define church interpreting either as community or conference interpreting but instead this phenomenon can be discussed in the light of knowledge concerning both interpreting modes.

3 The Present Study

The traditional focus of translation studies on translator and interpreter training and on the advancement of the status of translators and interpreters as professionals is no longer sufficient. An increasing number of non-professionals translate and interpret in a wider

range of contexts and in more diversified forms, and their work is not only an alternative to established professional practice but also a distinctive phenomenon which to study. (Pérez-González & Susam-Saraeva 2012: 149) I have quite often seen non-professionals interpreting at different church settings and therefore decided that I would like to explore this phenomenon in my master's thesis. The topic is approached from the perspective of voluntary interpreters. The aim is both to get a clearer idea of the interpreting environment and practices of churches and to find out who interpret at church and how they find their work.

3.1 Conducting the Research

For data collection, I decided to use an online survey. A survey with 68 questions was carried out by using online questionnaire service Webropol. The questionnaire was divided into eight sections, which were as follows: Background information, Experience and education in the field of interpreting, Interpreting situation, Preparing for interpreting, Challenges, Motives and motivation, Developing interpreting and Other comments. The survey was in Finnish. Everyone who received a link to the questionnaire could answer it. The link was sent to different churches and to some individual voluntary interpreters. My goal was to find respondents from different churches and with different interpreting backgrounds; both experienced and novice church interpreters. During June to August 2013, 25 people answered to the questionnaire. Some of them were experienced voluntary interpreters, whereas others had only little experience. All in all, they were a heterogeneous group.

3.2 Background Information of the Respondents

There were both women and men among the respondents; 18 respondents were female and 7 were men. The respondents were of different age groups but all of them were adults, which in Finnish context means 18 years or older. The mother tongues of the respondents were as follows: Finnish, 21 respondents; Russian, 2; both Finnish and Russian, 1; and both Finnish and English, 1.

Most, but not all, of the respondents had high-level education. Among the respondents there were people from various different professional backgrounds, such as a doctor, a graphic designer and a sales person. A few had had education or training in interpreting and/or translating. One of the respondents worked as a professional translator, and another one had previously worked as a translator. One of the respondents had a degree

in community interpreting and had also worked in the field, one was a student of French translation and interpreting and one studied sign interpreting.

The respondents were from various churches. Twelve respondents were from free churches, nine from the Evangelical Lutheran Church, three from the Orthodox Church and one from an independent home church. The high number of respondents from free churches and the Evangelical Lutheran Church is probably due to two main factors that are linked together: the link was mainly distributed to churches and people in these churches, and interpreting is fairly common in these churches. In free churches in Finland, like at Pentecostal Churches, interpreting seems to be a relatively common practice. Nor is interpreting uncommon within the Evangelical Lutheran Church and in its multiple events and services.

4 Interpreting in Church Settings

In this chapter, I will focus on the results of the survey and discuss areas such as training and skills of church interpreters and the challenges they face. First, I will introduce some general aspects of church interpreting situations.

Churches arrange interpreting for foreign language speakers, such as immigrants, exchange students and foreign visitors. In addition, interpreting is often needed for the native speakers of Finnish (or Swedish), when a speaker uses a foreign language, oftentimes English.

Church interpreting takes place in both simultaneous and consecutive modes. Most of the respondents of the survey, 18 interpreters, had interpreted with both modes. Five interpreters had not interpreted consecutively and two had not interpreted simultaneously. English seems to be the *lingua franca* of church interpreting. Most of the respondents had interpreted between Finnish and English, either in both directions or one. Other interpreting languages mentioned were Russian, French and Swedish. Church interpreters interpret simultaneously quite commonly (also) from their mother tongue to a foreign language.

4.1 Setting and Practices

Most of the respondents interpret alone, not in pairs. Only four interpreters told that they sometimes take turns with a colleague but this was not a common practice. There was variation as regards to how long the interpreters interpret at a time. Sometimes

interpretation may only last for a short time, such as approximately 10 minutes, whereas at other times it can last as long as 2 to 3 hours. Commonly, interpretation tasks seem to last from 30 to 60 minutes or from 1,5 to 2 hours. Some interpreters usually interpret for a certain, standard time, whereas for other interpreters, there is more fluctuation.

Interpreting booths had been used by 9 interpreters, 18 interpreters had interpreted without a booth by using a microphone and headsets, 23 interpreters had interpreted without headphones to people beside them, and 19 interpreters reported having interpreted on stage. One interpreter mentioned having also used a megaphone when interpreting, and one interpreter told that (s)he had interpreted services in the sacristy, where (s)he received a video footage of the church room, and the recipients had headphones.

Some genres appear commonly at church settings. Church interpreters often interpret sermons, speeches, prayers and songs. Other interpreted sections include, for instance, Bible passages that are read aloud and referred to within speeches, hosting, discussions and prophecies. When using the simultaneous mode, interpreters usually interpret the whole service or event. As I thought that song lyrics might be an exception to this, I had a separate question on them. Eight interpreters told that they interpret song lyrics always or most of the time, eleven interpreters told that they sometimes interpret song lyrics and six informed that they do not interpret song lyrics. However, it must be remembered that not all occasions include songs, and sometimes interpreters interpret only sermon or other part of the event. Usually church interpreters do not work in confidential situations but sometimes they do interpret in such occasions, such as counselling sessions or a prayer service.

Sometimes interpreters know well in advance, e.g. months before, when they interpret but sometimes they end up interpreting suddenly. Sometimes interpreting is agreed on a few days in beforehand. For instance, one of the interpreters wrote that (s)he knows about upcoming interpreting tasks sometimes “six months in beforehand, sometimes months, sometimes on the same day (‘we have a foreign guest here...’)”.

4.2 Interpreting Training and Preparing for Interpretation

Most of church interpreters have only interpreted in church settings, although some people had interpreted in other settings either professionally or non-professionally.

Proficiency in a foreign language seems to be a defining characteristic of church interpreters. For instance, people can be asked to interpret on the basis of their known language skills. It seems that church interpreters typically do not receive training for their voluntary task at church. Of 25 respondents, 14 reported having received some advice for the task but none had received a proper orientation. Of all respondents, 13 would have hoped for a better training or orientation. Most of the respondents, 18 interpreters, think that training in interpreting would be useful for them but three of them would not participate in such a training at the moment – one of them mentioned later, however, that (s)he might participate in a short training. I asked the interpreters what kind of training they would like if it was available. Many interpreters would like some training on e.g. terminology. Other things mentioned were, for example, voice coaching, performance skills, and the basic principles of interpreting.

Eleven respondents told that they always or usually prepare for interpreting tasks. Ten interpreters told that they sometimes prepare beforehand, and four stated that they do not prepare. Preparation commonly includes reading through background material, such as the sermon or the speech, if it is acquired. Church interpreters may also read Bible passages in beforehand or ask for them, or read some other background material or think about the terminology. Church interpreters may also prepare mentally, like by trying to avoid stress before interpreting. Many respondents mentioned prayer, which could be seen as a tool of mental preparation. However, from a Christian perspective it is more than that – a connection with the Creator of the universe, who is believed to be able to help.

Church interpreters seldom receive background material beforehand; only three interpreters told that they always or usually receive material, such as the sermon or the plan for the speech. Thirteen respondents receive such material every once in a while, whereas nine respondents told that they never or seldom get such material. In general, interpreters would be willing to go through background material in beforehand and most of them believe that it could help and/or facilitate interpreting.

4.3 Challenges and Motivation

Church interpreters may face many challenges and problems while doing their task. Some of them may be common to interpreting in general, whereas others are typical of church context.

Technical problems may appear in different forms: the stage monitor system is not working, or there are problems with other equipment. Due to technical difficulties, it may be impossible or hard to hear the speaker, or recipients may not hear the interpretation. Church interpreters may try to tackle technical problems by testing the equipment in advance, or during the event they may, for instance, try and solve the problem with technicians or go and sit beside the target-language recipients or sometimes just interpret despite the malfunctioning technology.

Background noise can affect interpreters' work. Other churchgoers may be the reason for this background noise. They may also disturb interpreters in a more indirect manner, i.e. so that interpreters may ponder if they disturb others, which shifts their focus away from interpreting itself. This is an internal challenge, in a sense, and interpreters may also face other internal challenges, such as tiredness and anxiety. Every once in a while interpreters do not know the correct word or cannot recall it immediately, and sometimes this can drastically affect the whole interpreting. Not finding the correct word is a challenge in itself but it can also be an internal challenge. Every interpreter faces situations when (s)he does not know or remember a certain word, perhaps an essential one. The skill is to continue despite the situation and find a way to cope.

Many of the problems and challenges that church interpreters face have to do with the speakers and how they speak. The source-language speaker may speak too fast or leave too little time for interpretation. Sometimes the structure or the idea of the speech is not clear, and it is hard to interpret if the interpreter cannot understand the point of the speech or where the speaker is heading in his/her speech. If the speech is very long, it can be challenging to concentrate.

One of the challenges interpreters face is difficult terminology. Several kinds of terminology may occur and cause challenges but since theological terminology is common, it is also a common cause of challenges. Church interpreters are rather familiar with spiritual and theological terminology and with words such as redemption, Saviour and resurrection, especially if they have gained a lot of interpreting experience. Nevertheless, more difficult spiritual, Biblical or theological terminology may be challenging. There are naturally differences among the interpreters as to their knowledge of theological terminology, especially in different languages. What is easy for someone, may be difficult and unfamiliar to another one, and different churches may use different kinds of vocabulary to some extent. Another difficulty in church context

may be metaphorical and figurative language that is sometimes used. It may be difficult to find an equivalent in another language, and even if there is one, e.g. a similar metaphor, it may not work in the target language. Humour and jokes may be difficult to interpret, especially since they sometimes are tied to a certain culture. In addition, word play and idioms may cause difficulties. Things that normally may make the speech more interesting and alive, may be difficult to interpret. Facts and statistics are also challenging. Bible phrases appear quite commonly at church. They are easy if the interpreter has a target-language Bible at hand – then they can only be read aloud. However, sometimes Bible passages may be difficult to find, especially if the speaker does not mention the chapter or verses where the phrase is found. Some interpreters might benefit from knowing the Bible passages beforehand but others are quick to find passages as long as the chapter and verses are mentioned in the speech.

Some foreign speakers are especially hard to understand due to their way of speech. For instance, a speaker may not be a native-speaker of the source language and his/her speech may thus be imperfect or unclear. In addition, strong accents can be challenging. For instance, one interpreter mentioned having had more problems when interpreting people with an Indian accent, and another interpreter mentioned having problems interpreting one female African preacher, whose English was rather peculiar. Sometimes church interpreters may be in situations where they understand what is said but wonder whether or not they should interpret it or omit or edit something. One church interpreter told that (s)he was once interpreting a Masai man at a school and (s)he found it very difficult not to omit something that he said about polygamy. In this particular instance, the need to omit something arose from cultural differences.

If church interpreters do not understand something or find the right word, they can, for instance, try to find another way to say the target-language message or ask the speaker to repeat or to mention where the Bible passage they read can be found. Sometimes church interpreters may leave something out or try to deduce from the context what was said. Sometimes if they have to leave something out, they may make this known to the target-language recipients. Attitude may be very important in tackling different problems. In addition, when it comes to church interpreting, many interpreters may feel that the Holy Spirit helps them in interpreting.

Most of the respondents found interpreting to be straining, wearing or tiring in some way. However, interpreters were, in general, rather motivated to interpret at church and

it seems that for many church interpreters the task feels suitable for them. They are motivated by the desire to serve others and to help with the talents and abilities that they have. For instance, one interpreter told that “I want to serve with the gift that the Lord has given me: language skills. I want that immigrants feel that they are being cared for, too and that we want them to understand and feel that they are part of us”. Sometimes in church settings, some people are ‘forced’ to interpret because there is a need for interpreting and they have the language skills needed. However, in general, church interpreters seem to find their work meaningful and even enjoy it and feel that interpreting can also give them something, such as joy and satisfaction, better language skills, new acquaintances or friends. However, interpreting at church does have its downsides. Some interpreters feel that concentrating on interpreting makes it more difficult to fully participate in prayer or worship, or that they cannot be with their own thoughts. Sometimes interpreting may prevent interpreters from inviting their own friends to church occasions or from being with their family during the service. Sometimes the interpreting turn may come too often or the interpreter may feel unhappy after a challenging event.

It seems that interpreting could be taken better into account in churches. Interpreters may feel that their needs are not taken into consideration. For instance, simple things such as having a two-language Bible available, or even having space for the interpreter’s own Bible, could be useful. It is recommendable that interpreters would be provided with material in beforehand, when possible. Discussions between speakers and/or church workers and voluntary interpreters could help to improve the working conditions of interpreters. Often it is not major actions that are needed but small measures that can facilitate and improve the work and quality of work of interpreters.

The challenges that the church interpreters mentioned in their answers, remind those mentioned in literature on interpreting. For instance, Ingrid Kurz mentions problems such as high speed density, poor sound quality, strong accents, incorrect grammar and lexical usage, and unfamiliar technical terms, unknown names of organizations or names whose target-language version is unknown to the interpreter (1999: 38).

4.4 Characteristic Features of Church Interpreting

My research data suggests that church interpreters feel that they can serve others and the church by their work. The idea of serving was very essential in Sari Hokkanen’s research on church interpreting, to the extent that she wanted to define church

interpreting as serving, not as voluntary work (2010: 47). However, Hokkanen does argue that church interpreting can be defined as voluntary interpreting from a researcher's point of view (2013: 274). In this research, I wanted to define church interpreting as voluntary interpreting as opposed to professional interpreting. I would argue that there is basis for using this term not only from a researcher's point of view but also from the point of view of different churches. The term voluntary work is used at least in some church contexts, such as at the Evangelical Lutheran Church, of which I am a member myself. In addition, although the idea of serving was clearly seen in my research material, voluntary work related vocabulary was also used. Despite the terminology used, church interpreters seem to commonly experience interpreting as service, and this seems to be one of the characteristics of church interpreting.

Many interpreters mentioned that people who interpret at church should have or would benefit from having personal faith. When we look at interpreting or information processing in general, we can see that three major components are involved: knowledge base, pattern recognition and memory (Kurz 1999: 29). Interpreting is a knowledge-based activity and knowledge is organized in domains. Our memory supplies us with information in domain-specific ways. This means that an interpreter that is working in a domain with which (s)he is reasonably familiar with will manage to extract the meaning of the source text and to get it across in the target language without any substantial loss of content. A familiar context aids the work of the interpreter, as well. (*Ibid.* 29–30) Knowledge about Christianity, church context and genres used at church does facilitate the work of the interpreter. In interpreter training, an important aspect is learning about the culture(s) of the country/countries where the language in question is spoken. In the same way, church interpreters benefit from the knowledge of Christian faith. It facilitates understanding and may make the interpretation more accurate and also save interpreter's efforts in understanding.

A unique aspect that was mentioned in several answers is Holy Spirit, who is one of the persons of God. According to Christianity, God is Trinity of persons: the Father, the Son and the Holy Spirit. As theologian Alister E. McGrath argues, the work of the Holy Spirit has usually in Christianity understood to mainly focus on three areas: revelation, salvation and Christian life. Hence, the Holy Spirit, for instance, leads people into God's truth, plays a pivotal role in establishing a relationship between Christ and man and sanctifying the believer, and is involved in prayer, spirituality and worship. (McGrath 2011/2012: 326–327) My research material suggests that church interpreters

or at least many of them feel that the Holy Spirit is aiding and helping them in their interpreting task. The Holy Spirit may, for instance, help that all essential points are included in the interpretation.

4.5 Church Interpreting vs. Professional Interpreting

Interpreting of spoken languages in church settings is almost always conducted by voluntary, non-professional interpreters. This thesis does not compare the quality or accuracy of church interpreting to interpreting done by professionals. However, one of the aims of this thesis is to introduce some differences between church interpreting and typical professional settings. Naturally, both church interpreting and professional interpreting situations take on various forms. Some generalisations can still be made.

Both simultaneous and consecutive modes are used in church interpreting but they may take on different forms than in typical professional settings. I have observed that in church interpreting, the length of consecutive interpreting units is often rather short, such as one sentence. In contrast, in professional interpreting, the length of units interpreted consecutively can be longer, even about 10 minute speeches (Hietanen 2001: 287). According to Kurz, a skilled interpreter can process bigger units of meaning, whereas a novice focuses only on one detail at a time (1999: 28). Some church interpreters are experienced but short units can facilitate interpreting and reduce the cognitive strain, and make it easier to start on the job without training. As far as I have noticed, church interpreters seldom take notes. Professional interpreters usually take notes due to the length or difficulty of the interpreting units (Hietanen 2001: 287). Both my research material and my own observations seem to suggest that church interpreters often interpret alone without taking turns, and the interpreting session may sometimes be rather long. In professional settings, interpreters are recommended to interpret a maximum of one hour alone (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto's webpage).

When professional interpreters interpret in a simultaneous mode at conferences, they often work from foreign language into their mother tongue, although nowadays they are increasingly required to interpret also the other way around (Setton 2010: 68). As opposed the ideal in professional settings to interpret into one's mother tongue, in church settings the general norm seems to be to interpret into the foreign language. Of all the 23 respondents who had interpreted simultaneously, only one had interpreted only from foreign language to mother tongue. Most of them, 17 respondents, had interpreted both ways and five had interpreted only from mother tongue to foreign

language. According to my own experiences, in a typical simultaneous church interpreting setting, native Finnish speakers interpret into English.

One of the essential differences between the work of voluntary church interpreters and professional interpreters is that church interpreting situations often resemble each other as regards to topics and themes discussed, whereas professional interpreters may work in various settings. Professional interpreters often prepare for interpreting tasks, while church interpreters may go unprepared – and sometimes they are interpreting at a very short notice.

Professional interpreters have strict ethical and other responsibilities. In professional interpreting situations, the matters discussed are oftentimes rather sensitive and/or important. In church interpreting, little damage is caused if the interpreter does not succeed and some detail is not interpreted or there are some mistakes. Even an imperfect interpretation is better than no interpretation at all, and it makes it possible for foreign/Finnish speakers to understand and to participate. Of course, it may be harmful if an essential point is misunderstood. However, in Christian settings, it might also be a professional who might fail to interpret correctly if Christianity and the Bible are unfamiliar to him/her.

5 Suggestions for Improvements and for Further Study

Interpreting at church is fairly common in Finland today and in the future, the need for interpreting at church is likely to remain. We should therefore consider how church interpreting could be developed and improved, and one of the reasons for conducting this study was to be able to make some suggestions. One of the important aspects would be to improve the communication both among the interpreters themselves and between interpreters and other people involved in the interpreting event or in the organizing of these events, such as speakers, pastors and the people needing interpretation. I would argue that interpreting and the needs of interpreters could be taken better into account in many churches. One of the respondents described the challenges of church interpreting as follows: “there is no guidance, people just assume that you can manage it, that you are able and that you can”. It would be important to raise awareness of church interpreting and its demands and to try to develop it.

Interpreters could benefit from education or training. Perhaps more experienced interpreters could give advice to novice interpreters. Church interpreters could also

benefit from a training or discussion with a professional interpreter. The training could include learning basic interpreting skills and discussing ethical aspects of interpreting. Even if training could not be organized, church interpreters could benefit from sharing their thoughts with each other and discussing the challenges faced so that they could get support from each other and perhaps find solutions to different problems.

Speakers and preachers can take interpreting into account in various ways, both in the preparation phase and when speaking. If possible, they can try to pay attention to their speech rate and remember to complete sentences before starting new ones. There are certain elements that often are challenging to interpret, such as jokes, but speakers cannot usually construct their speech for the interpretation. However, it is good to be aware that certain things cause challenges for interpreters, and small things, such as mentioning the verses when quoting the Bible, can facilitate their work. Church interpreters would benefit from receiving material from the speakers in advance. Being able to read the sermon or speech in beforehand can help the interpreter even if the speaker would deviate from the script. It is also useful if interpreters and speakers had the opportunity to talk with each other before the service or event begins. This gives an opportunity to discuss the themes of the speech. Speakers can also ask about interpreting and interpreters can advice speakers on some things such as the speech rate or the length of interpreting units. Even a brief chat between the interpreter and the speaker before the event can help the interpreter to get used to the accent or way of speech of the speaker, which is especially important when there is a foreign language speaker, even more if (s)he has an accent that the interpreter is not that familiar with.

As different churches have different resources, all churches cannot, for instance, provide interpreting booths. Yet, it would be good to consider what the best place is for interpreters in the space. It is essential that interpreters can hear what is said. This may feel like stating the obvious but it should be remembered that interpreters should not need to use any more effort than necessary for hearing – there are other needs for cognitive efforts. Therefore, it would be good to check the functioning of e.g. stage monitor system or headsets before the event, if there are those, and/or find a place with a minimum amount of background noise. In addition, interpreters should be able to see properly because this may also ease hearing and understanding. However, it would be ideal if interpreters were placed so that they do not feel that they disturb other churchgoers. It would also be good to notice that interpreters need a place for their Bible. There could also be a Bible available, perhaps even a two-language version.

If possible, two interpreters would be an ideal arrangement at a long service or event. Oftentimes there may not be enough interpreters to arrange this easily. Nevertheless, this option should be kept in mind. When interpreting is organised, information of it should be readily available both at the services etc. and on the church website.

This thesis examined church interpreting rather broadly. In the future, more narrow research perspectives to the phenomenon could be useful. Church interpreting could be examined in different contexts, or the focus could be turned solely on topics such as challenges in church interpreting or on the qualities required of church interpreters. Church interpreting could also be examined from the point of view of the recipients, such as immigrants.

6 Conclusion

We live in a world which seems to become more and more multicultural, and our everyday lives are in many ways international and multilingual. As a consequence, there are also many communication situations where interpreting is needed, sometimes even at a very short notice. (Koskinen 2013: 11, 16–17) Churches are a common interpreting setting in Finland. Some churches organize interpreting regularly but there are also occasional events where interpreting is needed.

This thesis discussed interpreting at different church settings from the point of view of voluntary interpreters. Although the situations are different, there are some common features, such as the fact that church interpreters usually feel that they can serve through interpreting. Church interpreters may come from different backgrounds and have different professions. They are usually people who are fluent in at least two languages. They may not have training in interpreting. However, church interpreters may be skilled in what they do and some of them gain a lot of experience in interpreting. This thesis does not evaluate the quality of church interpreting, but it cannot be assumed that the quality is low.

Typically, church interpreters are Christians and members of a church themselves and thus, part of a Christian ‘culture’. Hence, they are not neutral, objective ‘outsiders’. This challenges our perception of the interpreter’s role in different contexts.